

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARIYLA OLAN
CİNSEL İLETİŞİM DİLİ VE KENDİ EBEVEYNLERİNDE
ALGILADIKLARI CİNSEL İLETİŞİM DİLİNİN İNCELENMESİ**

Başak ÇELİK

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ANKARA
2022**

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARIYLA OLAN
CİNSEL İLETİŞİM DİLİ VE KENDİ EBEVEYNLERİNDE
ALGILADIKLARI CİNSEL İLETİŞİM DİLİNİN İNCELENMESİ**

Başak ÇELİK

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. İsmihan ARTAN**

**ANKARA
2022**

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARIYLA OLAN CİNSEL İLETİŞİM DİLİ VE KENDİ
EBEVEYNLERİNDE ALGILADIKLARI CİNSEL İLETİŞİM DİLİNİN İNCELENMESİ

Öğrenci: Başak ÇELİK

Danışman: Prof. Dr. İsmihan ARTAN

Bu tez çalışması 04/02/2022 tarihinde jürimiz tarafından "Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı" nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: *Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN*
(Karabük Üniversitesi)

Tez Danışmanı: *Prof. Dr. İsmihan ARTAN*
(Hacettepe Üniversitesi)

Üye: *Doç. Dr. Saniye BENCİK KANGAL*
(Hacettepe Üniversitesi)

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

18 Şubat 2022

Prof. Dr. Müge YEMİŞÇİ ÖZKAN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

18/02/2022

(İmza)

Başak Çelik

i

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr. İsmihan ARTAN danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığımı beyan ederim.

Başak ÇELİK

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının gerçekleşmesinde bilgilerini esirgemeyen, kıymetli katkılarıyla heyecanıma, stresime, mutluluğuma ortak olan, bütün sorularımı sabırla dinleyen, yol gösteren her zaman güler yüzlü ve sıcak karşılamasıyla yanımda olan, lisans sürecim itibariyle ilham aldığım canım hocam Prof. Dr. İsmihan ARTAN' a,

Araştırma süreci boyunca yardımlarını esirgemeyen sorduğum her soruda yol gösteren Ar. Gör. Samet ATA ve Dr. Öğr. Üyesi Fatma Betül KURNAZ ADIBATMAZ' a

Çalışmama katılan anne ve babalara,

Desteklerini esirgemeyen tüm çevreme,

Eğitim hayatım boyunca bana hep destek olan, yolumu açan, her zaman yanımda olan, desteklerini hiç esirgemeyen, attığım her adımda yanımda olacaklarına emin olduğum annem Mebuse ÇELİK ve babam Zafer ÇELİK' e,

Yurt dışından buraya uzanan desteğini daima hissettiğim canım abim Cantürk ÇELİK'e,

Yüksek lisans sürecim boyunca bana hep destek olan sevgili akrabalarım,

İş arkadaşlığıyla başlayan yolcuğumuzda bana dost olan desteklerini her an hissettiğim, yanımda olduklarını bildiğim her an güçlü hissettiğim, benim her halime katlanan, koşulsuz sevildiğimi ve kabul edildiğimi her zaman hissettiren canım dostlarım Tuğçe KIZILAKÇA ve Esra BAKÇEPİNAR' a,

Hayatımın her anında yanımda oldukları gibi yüksek lisans tez aşamamda da yanımda olan, kararsızlıklarımda beni sabırla dinleyen, yapamayacağımı hissettiğim her an beni güçlendirerek koşulsuz sevgilerini ve desteklerini hiç esirgemeyen, her zaman beni motive eden, “iyi ki varlar” dedirten canım dostlarım Nebi Mustafa YILMAZ, Mine ERDOĞAN ve Gizem ALTAN' a

Sonsuz Teşekkürler

ÖZET

Çelik B. Ebeveynlerin Çocuklarıyla Olan Cinsel İletişim Dili ve Kendi Ebeveynlerinde Algıladıkları Cinsel İletişim Dilinin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022. Bu çalışma ebeveynlerin kendiyile aynı cinsiyette olan çocuklarıyla cinsel iletişim dili ve kendiyile aynı cinsiyette olan ebeveynlerinde algıladıkları cinsel iletişim dili arasında ilişki olup olmadığını inceleyebilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 0-15 yaş arası kız çocuğu olan anneler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 1 Ocak- 15 Kasım 2021 tarihleri arasında araştırmaya katılmayı kabul eden 273 anne oluşturmaktadır. Araştırmadaki veriler, annelerin demografik bilgilerini elde etmek için “Genel Bilgi Formu” ve ebeveynlerin, kendi ebeveynlerinin ve kendilerinin cinsel iletişim dilini belirlemek amacıyla Artan, Ceylan ve Kurnaz Adıbatmaz (2020) tarafından geliştirilen “Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği” ve araştırmacı tarafından Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği’ ni geliştiren yazarlardan izin alınarak uyarlaması yapılan “Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmada nicel yöntem modeli kullanılmıştır. Bu sebeple verilerin analizlerde istatistiksel farklılıkları belirleyebilmek amacıyla iki bağımsız değişken için t Testi ikiden fazlası için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. İki ölçek arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için de Spearman’s Rho korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırma için toplam 257 annenin verileri kodlanmıştır. Analizler sonucunda annelerin kendi çocuklarıyla cinsel iletişim dilinin, annelerinde algıladıkları cinsel iletişim diline göre istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri gözlemlenmiştir. Buna göre annelerin şu an kullandıkları cinsel iletişim dilinin kendi annelerinin kullandıkları iletişim dilinden daha yüksek olduğu çıkarımı yapılmıştır. Ebeveynlerin cinsel iletişim dilinde kuşaktan kuşağa pozitif yönlü artış olduğu çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Gelişimi, Cinsel Gelişim, Cinsel Eğitim,
Cinsel İletişim Dili

ABSTRACT

Çelik B. Examination of Parents' Sexual Communication Language with Their Children and Perceived Sexual Communication Language in Their Own Parents, Hacettepe University Graduate School Health Sciences, M.Sc., Ankara, 2022.

This study is conducted to examine the relationship between the sexual communication language of parents with their same-sex children and the sexual communication language perceived by their same-sex parents. The research is conducted on mothers with girls between the ages of 0-15. The sample size of the study is 273 mothers who agreed to participate in the study between January 1 and November 15, 2021. The data in the research is generated from the "General Information Form" to obtain the demographic information of the mothers and the "Sexual Communication Scale for Parents" developed by Artan, Ceylan and Kurnaz Adıbatmaz (2020) to determine the sexual communication language of the parents, their parents and themselves, and the Sexual Communication Scale for Parents by the researcher. The "Perceived Sexual Communication Scale for Parents", which is used with the permission of the authors who developed the Communication Scale, is applied. A quantitative method model is used in the research. the t-Test is used for two independent variables and the One-Way Analysis of Variance (ANOVA) is used for more than two independent variables in order to determine the statistical differences in the data. Then, Spearman's Rho correlation analysis is performed to determine the relationship between the two scales. The data of 257 mothers were coded for the study. As a result of the analysis, it is observed that the sexual communication language of the mothers with their children achieved statistically significantly higher scores than the sexual communication language perceived by their mothers. Accordingly, it shows that the current sexual communication language used by the mothers was higher than the communication language used by their mothers. There is a positive increase in the sexual communication language of the parents from generation to generation.

Keywords: Child Development, Sexual Development, Sex Education,
Sexual Communication Language

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
ETİK BEYAN	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
ŞEKİLLER	xii
TABLolar	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1.Amaç	2
1.1.1. Temel Problemler	3
1.1.2. Alt Problemler	3
1.2. Sınırlılıklar	4
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Cinsel Gelişim ve Eğitimle İlgili Tanımlar	5
2.1.1. Cinsiyet	5
2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Rolü	5
2.1.3. Cinsellik	6
2.1.4. Cinsel Eğitim	6
2.2. Cinsel Gelişim Kuramları	8
2.2.1. Psikanalitik Kuramlar	8
2.2.2. Bilişsel Gelişim Kuramları	16
2.2.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	20
2.3. Cinsel Gelişim Dönemleri	21
2.3.1. Bebeklik Döneminde Cinsel Gelişim	22
2.3.2. Okul Öncesi Dönemde Cinsel Gelişim	23
2.3.3. İlkokul Döneminde Cinsel Gelişim	25
2.3.4. Ergenlik Döneminde Cinsel Gelişim	26
2.4. Cinsel Gelişim Sürecinde Görülen Davranışlar	27
2.4.1. Cinsel Sorular	27
2.4.2. Cinsel Oyunlar	29
2.4.3. Mastürbasyon	30

2.5. İletişim	31
2.5.1. Kuşaklar Arası İletişim	33
2.5.2. Çocukla İletişim	34
2.5.3. Cinsel İletişim Dili	35
3. GEREÇ VE YÖNTEM	38
3.1. Araştırmanın Modeli	38
3.2. Araştırma Evreni ve Örneklemi	38
3.3. Veri Toplama Araçları ve Yöntem	38
3.3.1. Genel Bilgi Formu	39
3.3.2. Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği	39
3.3.3. Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği	40
3.4. Verilerin Analizi	43
4. BULGULAR	45
5. TARTIŞMA	67
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	76
7. KAYNAKLAR	80
8. EKLER	86
EK 1: AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU	86
EK 2: ETİK KOMİSYON İZİNİ	87
EK 3: EBEVEYNLER İÇİN CİNSEL İLETİŞİM DİLİ ÖLÇEĞİ FORMU ve UYARLAMA ÇALIŞMASI İÇİN İZİN BELGESİ	88
EK 4: TURNİTİN DİJİTAL MAKBUZ	89
EK 5: ORJİNALLİK RAPORU	90
EK 6: GENEL BİLGİ FORMU	91
EK 7: EBEVEYNLER İÇİN CİNSEL İLETİŞİM DİLİ ÖLÇEĞİ	93
EK 8: EBEVEYNLER İÇİN ALGILANAN CİNSEL İLETİŞİM ÖLÇEĞİ (Anneniz için)	95
9. ÖZGEÇMİŞ	97

SİMGELER VE KISALTMALAR

SİECUS	Sex Ed For Social Change
TDK	Türk Dil Kurumu

ŞEKİLLER

Şekil	Sayfa
3.3. Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği DFA model.	42

TABLOLAR

Tablo	Sayfa
3.3. Ölçeğe ilişkin uyum indisleri.	41
3.3. Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği güvenirlik analizleri.	43
3.4. Ölçeklerin merkezi eğilim ölçüleri ve normallik dağılımları.	44
4.1. Annelerin kendilerine, çocuklarına ve kendi annelerine ilişkin demografik bilgileri.	45
4.2. Anne yaşına göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	47
4.3. Anne eğitim durumuna göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	48
4.4. Anne mesleğine göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	50
4.5. Anne çalışma durumuna göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	51
4.6. Anne gelir durumuna göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	53
4.7. Annelerin çocuk sayısına göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	55
4.8. Çocukların yaşlarına göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	57
4.9. Çocukların cinsiyetlerine göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	58
4.10. Annelerin yaşadığı aile tiplerine göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	59
4.11. Annelerin 15 yaşına kadar yaşadıkları yere göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	60
4.12. Annelerin kendi anneleri ile arasındaki yaş farkına göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	62
4.13. Annelerin annelerinin eğitim durumlarına göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	63
4.14. Annelerin annelerinin çalışma durumlarına göre ölçeklerden aldıkları puanların sonuçları.	64
4.15. Annelerin annelerini algıladıkları cinsel iletişimleriyle kendi çocuklarıyla kurdukları iletişimin Bağımlı Örneklem T Testi sonuçları.	65
4.16. Annelerin annelerinde algıladıkları ve çocuklarına uyguladıkları cinsel iletişim arasındaki Pearson Korelasyon sonuçları.	66

1. GİRİŞ

Yaşamın ilk yıllarındaki deneyimlerin, kazanılan alışkanlıkların yaşamın ileriki zamanlarını önemli derecede etkilediği düşünülmektedir. Yaşam boyu gelişim sürecinde gelişimin en hızlı olduğu dönem çocukluk çağıdır. Bu dönemde çocuklara sunulan bilgilerin yönü ileriki yaşamlarını da temelden etkileyecek önemli bir yere sahiptir.

Ebeveyn ve çocuk arasında oluşan sağlıklı iletişim çocuğun tüm hayatında etkilidir. Çocuğun duygu ve düşüncelerini etkin bir şekilde ifade etmesi, özgüven ve özdenetim sahibi olmasında ebeveyn ile arasındaki sağlıklı iletişim doğrudan etkendir (1).

Cinsel eğitimde çocukların ilk öğretmenleri ebeveynleridir (2). Cinsel gelişim doğum öncesinde başlayan bir süreçtir. Bu süreçte çocukla sağlıklı cinsel iletişim dili kurmak onu gereksiz bilgilerden korumayı, yaşına uygun bilgiler vermeyi, vücudun bölümlerini doğru tanımasını, kendi cinsiyet özelliklerini ve karşı cinsin özelliklerini bilmesini sağlamaktadır (3). Aynı zamanda çocukla sağlıklı cinsel iletişim kurmak çocuğu gereksiz bilgilerden korumayı, bedenine pozitif bakmasını sağlamayı, kişisel farklılıklara saygı göstermesini ve kendini cinsel ihmal ve istismara karşı korumasını sağlamaktadır (4).

Akın ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan araştırmaya göre anneler cinsel konular hakkında çocukların ebeveynleriyle konuşmalarının daha doğru olacağını belirtmişlerdir. Ancak buna rağmen cinsel eğitim ve cinsel gelişim konuları ülkemizde anne ve babalar tarafından konuşulmaktan kaçınılan konuların başında gelmektedir (6). Çocuklar yaşlarına uygun olarak cinsel gelişimle alakalı anne ve babalarına bazı sorular yöneltmektedir. Ebeveynlerin bu sorular karşısında çocukları geçiştirmeye çalışması, bu soruların ayıp olduğunu ve çocukların bunları konuşmasının yasak olduğunu söylemesi çocuklarda “utanç” ve “ayıp” kavramının oluşmasına sebep olmaktadır (7).

Çocuklar anne ve babalarını rol model olarak kendi cinsel kimliklerini oluşturmaya başlamaktadır (7). Çocuğun cinsiyeti ve ebeveynin cinsiyeti cinsel konular hakkında iletişim kurmada önemli bir etkidir. Annelerin kız çocuklarıyla

konuşma eğilimleri erkek çocuklarıyla konuşma eğilimlerinden daha fazla iken aynı şekilde babaların da erkek çocuklarıyla konuşma eğilimleri kız çocuklarına göre daha fazladır (8).

Çocuk doğduğu andan itibaren cinsel gelişimini etkileyecek durumlarla iç içedir. Çocuklarda doğumdan itibaren başlayan bu cinsel gelişim süreci dönemlerine göre farklı özelliklerle ortaya çıkmaktadır. Yaşları ilerledikçe cinsel içerikli sorular ve cinsel içerikli davranışlar yaşlarına uygun şekilde değişiklik gösterir. Merak ettikleri konulara doğru cevaplar arayan çocuklar için temel olan 0-15 yaş arasında ebeveynlerinin cinsel iletişim dili oldukça önemlidir.

Bu bilgiler ışığında açığa çıkmaktadır ki ebeveynlerin çocukların cinsel içerikli sorularına bilinçli bir şekilde cevap vermeleri çocuklarının ileriki yaşamlarını da temelden etkileyen bir durum olmaktadır.

Ebeveynlerin kendiyile aynı cinsiyette ebeveynlerinde gördükleri cinsel iletişim dili ve kendilerinin aynı cinsiyetteki çocuklarına karşı kullandıkları cinsel iletişim dili arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nicel yöntemlerle incelenmeye çalışılacaktır. Ayrıca ebeveynler cinsel iletişimde çeşitli zorluklar yaşamaktadır ve bu araştırma ile ebeveynlerin cinsel iletişimde zorlandıkları durumlar ortaya çıkartılmaya çalışılacaktır.

1.1.Amaç

Ebeveyn ve çocuk arasında oluşan sağlıklı iletişim çocuğun tüm hayatında etkilidir. Çocuğun duygu ve düşüncelerini etkin bir şekilde ifade etmesi, özgüven ve özdenetim sahibi olmasında ebeveyn ile arasındaki sağlıklı iletişim doğrudan etkindir. Cinsel eğitimde çocukların ilk öğretmenleri ebeveynleridir. Çocukla sağlıklı cinsel iletişim kurmak çocuğu gereksiz bilgilerden korumayı, bedenine pozitif bakmasını sağlamayı, kişisel farklılıklara saygı göstermesini ve kendini cinsel ihmal ve istismara karşı korumasını sağlamaktadır.

Alanyazın incelendiğinde ebeveynlerin cinsel eğitime bakış açıları ve cinsel eğitim tutumlarıyla ilgili birçok araştırma olduğu gözlemlenmektedir. Ancak bu araştırmalar içerisinde ebeveynlerin cinsel iletişim dili ve kuşaktan kuşağa değişen cinsel iletişim dili hakkında herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın temel amacı ebeveynlerin kendiyile aynı cinsiyette olan ebeveynlerinde algıladıkları

cinsel iletişim diliyle, kendilerinin aynı cinsiyette çocuklarıyla olan cinsel iletişim dili arasındaki farklılıkları tanımlamaktır. Ebeveynlerin daha çok kendi cinsiyetindeki çocuğuyla cinsel konular hakkında konuşmayı tercih etmesi ve çocukların kendiyile aynı cins ebeveyniyle özdeşim kurması sebebiyle kuşaktan kuşağa ebeveyn cinsel iletişim dili arasındaki ilişki araştırılırken annelerin kendiyile aynı cinsiyette olan ebeveynlerinde algıladıkları cinsel iletişim diliyle, kendileriyle aynı cinsiyette çocuklarıyla olan cinsel iletişim dilinin incelenmesidir.

1.1.1. Temel Problemler

- 1) Cinsel iletişim dili kuşaktan kuşağa değişiklik göstermekte midir?
- 2) Annelerin kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim diliyle kendilerinin kız çocuklarıyla kurdukları cinsel iletişim dili farklılık göstermekte midir?

1.1.2. Alt Problemler

- a) Anneler için cinsel iletişim dili annenin yaşına göre farklılık gösterir mi?
- b) Annelerin eğitim düzeyine göre cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?
- c) Annelerin meslek durumuna göre cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?
- d) Annelerin çalışma durumlarına göre cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?
- e) Annelerin gelir durumuna göre cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?
- f) Annelerin şu anda sahip oldukları çocuk sayısına göre cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?
- g) Çocukların şu an ki yaşlarına göre annelerin cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?
- h) Annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetine göre cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?
- i) Annelerin şu an kurdukları aile tiplerine göre cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?

- j) Annelerin 15 yaşlarına kadar yaşadıkları yere göre cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?
- k) Annelerin kendi anneleriyle olan yaş farkına göre kendi çocuklarına karşı kullandıkları cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?
- l) Annelerin annelerinin eğitim durumuna göre kendi çocuklarına karşı kullandıkları cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?
- m) Annelerin annelerinin çalışma durumuna göre kendi çocuklarına karşı kullandıkları cinsel iletişim dili farklılık gösterir mi?

1.2. Sınırlılıklar

- Bu çalışma 2020-2021 yıllarında online yolla ve yüz yüze ulaşılabilen kişiler ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma, ölçeklere cevap veren katılımcılarla ve araştırmaya katılan katılımcıların düşünceleri ve deneyimleriyle sınırlandırılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Cinsel Gelişim ve Eğitimle İlgili Tanımlar

Cinsel gelişimi daha iyi anlayabilmek için genel bilgiler kısmına bazı tanımlamalarla başlamak yararlı olabilir:

2.1.1. Cinsiyet

Cinsiyet kelimesini TDK (2021) sözlüğünde “Bireye üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiyi ayırt ettiren yaradılış özelliği” olarak tanımlamaktadır. Dökmen (2010)’a göre de cinsiyet, kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade eder. Bireylerin biyolojik cinsiyetine dayalı olarak belirlenen demografik bir kategoridir.

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Rolü

Toplumsal cinsiyet rolü ise dişi ya da erkek olmaya kültürün ve çevrenin yüklediği anlamları ve toplumun bu cinsiyetlerden neler beklediklerini ifade eder. Aslında cinsiyetten farklı olarak biyolojik değil kültürel bir yapıyı karşılar, kişinin biyolojik özellikleriyle bağlantılı bulunan psikolojik özellikleri içerir. Toplumsal cinsiyet rolü, kişiyi kadınsı ya da erkeksi olarak karakterize eden psikososyal rollerdir (10).

Alkan Ersoy (2018)’a göre de toplumsal cinsiyet rolü, “Bir kültürde erkek ya da kadın olmaya uygun görülen davranış, tutum, hak, görev ve yükümlülükler kümesi” olarak tanımlanır. Çocuklar ilk 18 ayında kendi kendilerine kadın ve erkek cinsiyeti arasındaki farkları görmeye başlarlar. Doğduğu andan itibaren çocuklar toplumun belirlediği cinsiyetlerine uygun davranışlarda bulduklarında ödüllendirilir, tam tersi bir durumda ise ya görmezden gelinir ya da cezalandırılırlar. Bunun sonucu olarak cinsiyetlerine toplum tarafından uygun görülen davranışları ve pozisyonları fark eder ve anlarlar. Çocuklar cinsiyetlerine göre kız ya da erkek olarak etiketlenmeye başladıklarında andan itibaren cinsiyetin kültürel anlamını kazanmaya başlar.

2.1.3. Cinsellik

Cinsellik, Freud (1993)'a göre biyoloji açığı anlatmak için beslenme dürtüsünü kullanılır ve bu dürtüyü kabul eder. Aynı şekilde cinsel dürtüde biyoloji için kabul edilen bir terimdir. Halk dilinde bunun bir karşılığı yoktur ancak bilimde ise buna "libido" denmektedir. Libido ise doğumdan itibaren kişide bulunan bir dürtüdür, çocuğun doğuştan bazı cinsel filizler getirdiği doğrudur.

Cinsellik sadece üreme ve cinsel haz ile ilgili değildir. Bireylerin inanışları, kültürleri, duyguları, karakterleri, davranışları, tutumları, fiziksel görünüşleri ve içlerinde buldukları çevreye göre şekillenen bir kavramdır. Cinsellik terimi insan cinsel davranışlarının birçok faktörünü içerir. İnsan olmanın temel özelliğidir. Cinsellik aslında kadınlık, erkeklik, arzu, mahremiyet, aşk, kayıp, kıskançlık, sevecenlik, paylaşım, dokunma, yalnızlık, reddedilme, benlik saygısı ve sevinç gibi duyguları kapsayan insanlığın neredeyse tüm etkinliklerinde göz önüne alınan bir unsurdur (11).

Doğum öncesinde başlayan bir kavram olan cinsellik aslında çocuklar ve yetişkinler için aynı anlamı taşımamaktadır. Çocukluk dönemi cinselliği ve yetişkinlik dönemi cinselliği hem fizyolojik hem de fiziksel açıdan farklılıklar gösterir. Çocuk hem biyolojik hem psikolojik açıdan tam gelişmemiş ve gelişimini tamamlamak için çeşitli bilgilere ihtiyaç duymaktadır. Çocuğun cinselliğe yaklaşımı temelinde merak, bilgiye ulaşma, kimlik kazanma mücadelesi, haz ve heyecan gibi arayışların olduğu bir kavramı ifade eder (3).

2.1.4. Cinsel Eğitim

Tıpkı trafik kuralları, sayılar, paylaşma, başladığı işi bitirme gibi cinsel eğitim de çocukluktan itibaren verilmesi gereken kişilerin yetişkinlik döneminde kendilerini tanımaları, kabul etmeleri, özgüven geliştirmeleri, korku ve suçluluk duymamaları, insan cinselliğini kötü bir şey olarak algılamamaları, başkalarının haklarına, görüşlerine ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı kazanmaları, olumlu davranışlar, kişilik ve değer yargıları geliştirmeleri için gerekli bilgi ve becerileri içerir (13).

SIECUS (2021)'de cinsel eğitimi insan gelişimi, ilişkiler, kişisel beceriler, yoksunluk dahil cinsel davranışlar, cinsel sağlık toplum ve kültür dahil olmak üzere

cinsellikle ilgili geniş bir konu dizisi hakkında yaşa ve gelişime uygun, bilime dayalı ve tıbbi olarak doğru bilgiler olarak tanımlamaktadır.

Cinsel eğitim aslında doğumla beraber başlamaktadır. Anne ve babalar çocuklarına cinsiyetlerine göre isimler verdiklerinde, odalarını cinsiyetlerine göre düzenlediklerinde plansız da olsa cinsel eğitim başlamaktadır. Bu yüzden ebeveynlerin bilinçli şekilde cevap vermeleri çocuğun gelişimi açısından önem taşımaktadır (13). Cinsel eğitimde anne ve babanın temel rolünü kabul etmek gerekmektedir (11). Ancak cinsellik ne kadar uzun süredir var olsa bile cinsel konular hakkında çocuklarla konuşmayı hala tabu olarak gören toplumlar bulunmaktadır (14).

Cinsel eğitimin çocuklara yaşam boyu pek çok yararı vardır;

- Çocuklara ve gençlere iletişim kurma, karar verme, girişkenlik, akran baskısına direnme, karşılıklı doyurucu ilişkiler kurabilme becerilerini kazandırır.
- Soru sorma, keşfetme, eleştirel düşünme becerisi geliştirme, özgüven ve özyeterlilik kazanabilmelerine ve ailelerine ve topluma karşı görevleri ve sorumluluklarını anlamalarına yardımcı olur.
- Cinsel ilişkilere yönelik sorumluluk duygusunun gelişmesini, istenmediğinde cinsellikten kaçınma, istenmeyen ya da erken cinsel ilişkiye karşı koyabilme, korunma yöntemlerini kullanma ve cinsel sağlık tedbirlerini alabilme becerileri kazandırır.

Genel olarak cinsel eğitimin asıl hedefi bireyin yetişkinliğinde sağlıklı bir kişilik yapısına sahip olmasıdır (13).

İnsanlar bilgilendirilme hakkına sahiptir. Çocuk haklarında yer alan eğitim hakkı da çocuklara bu hakkı tanımaktadır. Çocuklar ihtiyaç duydukları bilgiye erişme hakkına sahiptirler. Cinsellik eğitimi de buna dahildir (11). Çocuklar ve gençlerin aile içinde başlayan bu eğitimleri okullarda da devam etmelidir. Ancak henüz ülkemizde okullarda cinsellikle ilgili dersler bulunmamaktadır. Bu da çocukların dışarıdan doğru olmayan kaynaklardan eksik ya da yanlış bilgiler almalarının önünü açmaktadır (4). Özellikle de ergenlik dönemindeki bir çocuğun cinsellikle ilgili bilgilere internetten ulaşması ciddi bir endişe kaynağı oluşturmaktadır (15).

Cinsel eğitimin gerekli olduğunu düşünen insan sayısı oldukça fazla olmasına rağmen, ebeveynler cinsel eğitimle beraber çocuklarının erkenden cinsel yaşama

başlayacaklarına dair düşünceler geliştirmiştir. Bu yüzden pek çok aile evinde yeterli eğitim verememektedir ve sağlıklı bir gelişim için okullarda da cinsel eğitim programlarına ihtiyaç vardır (11). Anaokulundan başlayarak cinsel eğitime bütünsel bir bakış açısı getirmelidir. Cinsel eğitim temelden başlamalı, çocuklar büyüdükçe üzerine yaşlarına ve gelişimlerine uygun yeni bilgiler inşa etmelidirler. Bu aslında okullarda öğretilen çoğu derste uygulanan bir öğretim şeklidir (14).

2.2. Cinsel Gelişim Kuramları

Cinsel gelişim yüzyıllar boyunca insanların ilgisini çekmiştir. Birbirinden ayrı kültürler, farklı zamanlarda cinsel gelişimi anlamlandırmak, açıklamak ve keşfetmek için çaba harcamıştır. Yüzyıllardır var olan, gerçekliği kabul edilen bir durum olsa bile çoğu kültürde cinsel gelişim, konuşulmaması gereken bir tabudur, nadir de olsa bazı kültürde ise bu konular konuşularak yaşamın normal bir parçası olduğu kabul edilmiştir (16).

Cinsel gelişim bilim insanları tarafından açıklanmaya çalışılmış ve kuramlar geliştirilmiştir. Kuramlar, insan gelişiminde bilimsel olarak önemli bir yere sahiptir. Kuramlar, bireyin gelişimini tam olarak açıklayamasa bile insan gelişimine karşı bütüncül bir bakış açısı geliştirilmesini sağlar (17).

Cinsel gelişim alanıyla ilgili çeşitli düşünceler, araştırmalar ve kuramlar bulunmaktadır. Cinsel gelişimi açıklayan kuramlardan bazıları psikanalitik kuramlar, bilişsel kuramlar ve sosyal öğrenme kuramıdır. Bu kuramların her biri cinsel gelişimi anlamlandırmaya ve açıklamaya çalışır.

2.2.1. Psikanalitik Kuramlar

Psikanalitik kuramların temsilcileri, gelişimi büyük ölçüde duygu ağırlıklı ve bilinçdışı içerikle tanımlarlar. Psikanalitik kuramlar gelişimi doğru anlamak için zihnin derinliklerindeki işleyişleri analiz etmek gerektiğini savunurlar (15). Bu kuramın içerisinde Psikoseksüel Kuram ve Psikososyal Kuram olmak üzere iki kuram vardır.

2.2.1.1. Psikoseksüel Kuram

Bu kuramın kurucusu Sigmund Freud, yetişkinlikte anormal davranışlar üzerine odaklanmış ve yetişkinleri inceledikçe kişiliğin gelişiminde bebeklik ve çocukluk yıllarının çok önemli olduğunu gözlemlemiştir (18). Freud içsel, temel ve bilinçdışı bir cinsel dürtünün var olduğunu öne sürmüştü ve bunu libido olarak adlandırmıştır. Libido, Freud'un tanımladığı toplam beş psikoseksüel dönemde de bedenin o yaş için en duyarlı bölgesinin merkezinde yer almaktadır. Bebekler bu dönemlerden geçerek kişiliklerini geliştirirler (19). Freud'a göre çocukların haz odakları ve libido merkezleri doğumdan hemen sonra ağızdadır, çocuklar büyüdükçe bu haz odakları ve cinsel dürtüler ağızdan anüse ve en sonunda genital organlara kaymaktadır (20). Çocukların her psikoseksüel dönemde birbirinden farklı görevleri ve ihtiyaçları vardır. Çocuk her dönemde başarılı bir şekilde belirli bir ikilemi çözmeye çalışır. Bu ikilemler çocuğun doğuştan getirdiği gereksinimler ve dürtüler ile çevresindeki insanlardan gelen tepkiler ile oluşur. Örneğin, 1-3 yaşları arasında çocuğun haz merkezi anal bölgeye kayar ayrıca çocuğun büyümesiyle ebeveynlerin de tuvalet eğitimi isteği ortaya çıkar. Çocuk için dışkıyı ya da çişini tutmak ve bırakmak haz kaynağı olur. Ancak çocuk ebeveynlerinin öngördüğü şekilde doğru yerde ve doğru zamanda tuvaletini yaptığı zaman taktir toplar. Bu dönemde çocuk kendi istekleri ve ailenin tuvalet eğitimi beklentisi arasında kalır. Çocuk bu iki durum arasında içsel bir çatışma yaşar. Çocuk bu çatışmaları çözmek ve her dönemden sağlıklı olarak çıkabilmek ve kişiliğini oluşturmak için destekleyici bir çevreye ihtiyacı duyar. Bu kurama göre her dönemde bulunulan görevler ya da gereksinimler o dönem içerisinde çözülmezse ya da karşılanmazsa kişi bir sonraki döneme sağlıklı geçemez bu çatışma bitene kadar bu dönemin etkisinde kalır (19). Freud'un psikoseksüel kuramı ergenlik sonuna kadar devam etse de Freud yaşamın ilk yıllarının ne kadar önemli olduğunu vurgular (21) ve yaşamın ilk yıllarında yapılandırılan kişilik davranışlarının son derece güçlü ve sonradan değişmeye direnç gösterdiğini belirtir (22).

Psikoseksüel Dönemler;

- 1.Oral Dönem
- 2.Anal Dönem
- 3.Fallik Dönem
- 4.Latent (Gizil) Dönem
- 5.Genital Dönem

Oral Dönem

Çocukluk sürecinde doğumdan hemen sonra başlayan bazı kaynaklara göre 0-12 ay arasını bazı kaynaklara göre 0-18 ay arasını kapsayan birinci dönemdir (16). Bu dönemde çocuğun haz noktası ağızdır (23). Çocuk başlıca haz kaynağı olan ağızdan besin almaktır. Besin alınırken sırayla dudaklar ve ağız boşluğu uyarılır (21). Ağızdan ve dudak çevresinden haz alan çocuk, eşyaları tanımak için de ağızını kullanır. Çocuklar ellerine geçen objeleri ağızlarına götürerek, çevreyi tanıma yolunda adımlar atmaktadır.

Oral dönem bebeğin annesinin bakımına, annesi tarafından doyurulmaya en ihtiyaç duyduğu dönemdir (24). Bu yüzden bu dönemde bebeğin ağızla ilgili dürtülerinin doyurulması, emme ihtiyacının sağlıklı bir şekilde sağlanması, çocuğun ağızına götürdüğü oyuncağın zorla elinden alınmaması ve ağızından çekilmemesi oldukça önemlidir. Aksi takdirde çocuğun memeden erken kesilmesi ya da çok emzirilmesi, ihtiyaçlarının tam karşılanmaması, bakım veren kişinin sürekli değişmesi onun bu döneme bağımlı olmasına sebep olabilmektedir (16).

Freud'a göre oral dönemi sağlıklı atlatabmayan bebekler ileriki dönemlerde çok yemek yiyen ve çok alkol kullanan bağımlı kişilik özelliklerini gösteren yetişkinler olarak karşımıza çıkabilmektedir (16).

Anal Dönem

Çocuk yaklaşık olarak bir buçuk yaşından itibaren ikinci dönem olan anal döneme girer. Anal dönem bir buçuk yaş ile üç yaş arasını denk gelmektedir. Bu dönemin en önemli özelliği ise çocuğun tuvalet alışkanlığı kazanmaya başlamasıdır. Çocuğun tuvalet alışkanlığı kazanmaya başlamasıyla beraber dışkı ve çiş tutma

davranışlarıyla odağı anal bölgeye geçmekte ve çocuk için haz noktası anal bölge olmaktadır.

Çocuğun bu dönemi sağlıklı atlatması için ebeveyn tutumu ve uygun tuvalet eğitimi oldukça önemlidir. Çocuk bu dönemde kendi arzuları ve becerileriyle, ebeveynlerinin talepleri arasında çatışmaya girer. Freud'a göre bu dönemde tuvalet eğitiminin bir çatışmaya dönüşmesiyle çocuk tuvalet alışkanlığı kazanmakta direnir ve ebeveynler bu konuda aşırı hoşgörülü davranırsa çocuk ileriki yaşlarda dağınık, düzensiz, umursamaz ve dikkatsiz olabilir. Tam tersi ebeveynlerin çok baskıcı ve cezacı bir tutum içerisinde tuvalet alışkanlığı kazandırmaya çalışmaları sonucunda da çocuk, ileriki yaşlarda cimri, çekingen, titiz, inatçı ve pasif agresif olabilir (25).

Fallik Dönem

Psikoseksüel gelişimin fallik dönemi çocuğun genital bölgesini haz kaynağı olarak keşfettiği aşamadır (26). Bu durum farklı bir dönemin başlangıcının habercisi olmaktadır (19). Fallik dönem, Freud'un gelişim kuramındaki en büyük ve en önemli cinsel çatışmanın olduğu zamandır (25). Bunun temel işaretlerinden biri de çocuklarda dönemin bir parçası olarak mastürbasyon davranışının görülebilmesidir (19). Bu dönem çocukluk yıllarında okul öncesi dönem olarak adlandırılan üç ile altı yaş arası kapsamaktadır.

Fallik dönemin başlangıcı ile beraber çocuğun arzuları ve kimlik kazanmaya yönelik çatışmalarında anne ve baba etken rol oynamaktadır (27). Freud'a göre bu dönemin en büyük çatışması ise Oedipus ve Elektra çatışmalarıdır (16). Freud bu dönemde çocukların karşı cinsiyetteki ebeveynlerine ilgi duyabildiklerini, ona karşı yoğun sevgi ve arzu beslediklerini belirtmiştir (27). Oedipus çatışmasına göre erkek çocuklar anneye hayranlık ve ilgi gibi duygular beslerken, babaya karşı düşmanca duygular oluştururlar (21). Elektra kompleksine göre ise kız çocuklar erkek çocukların yaşadıkları duyguların benzerini babalarına karşı yaşamaktadır. Kız çocuklar babalarına karşı hayranlık ve ilgi gibi duygular beslerken, annelerine karşı düşmanca duygular oluşturabilirler (16). Bu durumda karşı cinsiyette olan ebeveyne hayranlık ve kendi cinsiyetinde olan ebeveyne karşı korku duygusu geliştiren çocuk içsel bir çatışmaya girer. Bu çatışma sonucunda kaygıya kapılan çocuk bundan kurtulmak için kendi cinsiyetinde olan ebeveyniyle özdeşim kurarak onun davranışlarını kopyalar, ona

benzemeye çalışır. Özdeşim kurmak, bireyin bir başka kişinin özelliklerini ve düşüncelerini benimsemesi olarak tanımlanmaktadır. Freud'a göre bu, 3-6 yaş arasında Oedipus çatışmasının ve Elektra kompleksinin (16) bir sonucudur (19). Böylelikle çocuklar kendi cinsiyetlerine uygun davranışlar kazanmaya başlarlar (16). Baba ve annelerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi, çocuğun dönemsel özelliklerinin bilincinde olarak yaşına uygun cevaplar vermesi ve davranışlarda bulunması, çocuğun yaşadığı çatışmadan çıkması ve kendi benliğinin oluşması için önemlidir (28). Fallik dönemden sağlıklı şekilde çıkmış olan kız çocuklar anneleriyle erkek çocuklar babalarıyla özdeşim kurarak cinsiyet kimliğini kazanmış olur (16).

Latent (Gizil) Dönem

İlkokul yıllarına denk gelen bu dönem altı ile on bir yaşları arasında kapsamaktadır. Ergenlik dönemi öncesi son dönemdir. Bu dönemde geçmiş dönemlerde yaşanan cinsel çatışmalar ve sorunlar uyuklama dönemine girmektedir. Hem kız çocuklar hem de erkek çocuklar kendi cinsiyetinden olan arkadaşlar edinirler. Bunun da etkisiyle cinsel roller sağlamlaşır ve pekişir. Toplumsal kuralları önemseme artar ve bunun sonucunda çocuklar kendi isteklerini kontrol etmeye çalışırlar. Bu dönemden önceki dönemlerde çatışmalar sağlıklı çözülmemişse çocuk bu dönemde çevreye uyum sağlamada zorlanır ve akademik başarısı düşük olabilir (18).

Bu dönem ergenlik öncesi sessizlik dönemidir. Latent dönemin sağlıklı geçmesi çocuğun sorumluluk duygusunun gelişmesinde, akademik başarısının yüksek olmasında, girişken, çevreye karşı duyarlı ve sosyal bir yapısının olmasında önemlidir (29).

Freud'a göre, Latent dönemde cinsel dürtüler az ve cinsel gelişim açısından sakinlik söz konusu olsa da kuramın en çok eleştiri alan dönemi bu dönemdir. Çünkü bazı çalışmalara göre bu dönemde cinselliğe dayalı davranışlar gözlemlenmektedir (13). Okul öncesi dönemde merakı giderilmemiş bir çocuk için bu dönemde cinsel konulara merak artabilir. Karşı cinsteki değişik görünüşün farkında olan çocuklar kendi cinsleriyle iletişimlerinde cinsel konulara daha çok yer vermeye başlanmaktadır. Çocuklar üreme organları, cinsiyetler, bebeğin nasıl dünyaya geldiği gibi konular hakkında daha çok bilgi edinmeye çalışırlar (16).

Genital Dönem

Genital dönem, çocuğun ergenlik yıllarına denk gelen cinsel değişme ve gelişmenin olduğu, cinsel özelliklerin kazanıldığı dönemdir. Bu dönemde her iki cinsiyetteki ergen için de fizyolojik ve fiziksel olarak değişiklikler yaşanmakta ve cinsel gelişimlerini tamamlamaya başlarlar (30). Bu dönemin başlamasıyla bir önceki dönemde gizlenen cinsel dürtü tekrardan ortaya çıkar ve ergen çoğunlukla karşı cinsten birine ilgi duymaya başlar (19).

Freud ergenlerin hayatlarında çatışma ve gerilimin çok olduğunu vurgulamıştır (15). Ergenlikteki fiziksel ve psikolojik olaylar bireyin gelişiminde çok büyük önem taşımaktadır. Ergenlik cinsel davranışların, sevebilme yeteneğinin ve karakterin temellerinin atıldığı, köklerin olduğu dönemdir (31).

Ergenin bu dönemi sağlıklı atlatması için her iki cinsiyetten kişilerle de sağlıklı ilişkiler kurması, toplu etkinliklere katılması, yaşamla ilgili amaçlar edinmesi ve mesleğini belirleme yolunda adımlar atması gerekmektedir (16).

2.2.1.2. Psikososyal Kuram

Bu kuramın kurucusu Erik Erikson, herkesin bir hayat enerjisinin olduğunu söylemiş ve toplumun ve kültürün, cinsel kimlik ve cinsel davranışlarımızın şekillenmesinde etkili olduğunu dile getirmiştir (32). Erikson'un kuramının psikoseksüel kuramdan temel farklılığı ise Erikson cinsel dürtüleri kabul etmekle beraber daha az vurgulamış ve kimlik duygusunun adım adım ortaya çıkışına odaklanmıştır. İkinci olarak Freud'un kuramında çocuk, bedeninin o dönemde en duyarlı bölümünün uyarılması yoluyla temel fiziksel gereksinimlerini gidermeye çalışmaktadır. Erikson bu fiziksel değişimleri kabul etmekle beraber toplumsal çevrenin çocuk üzerindeki isteklerinin süreç içerisindeki değişikliğini daha çok vurgulamıştır. Üçüncü olarak ise Erikson, Freud'un ilk yıllara verdiği öneme katılmakla beraber yetişkinlik döneminde de gelişimin devam ettiğini savunmuştur (19).

Erikson hayatın sekiz psikososyal evrede geçtiğini ve her evrenin kendi içinde geçirilmesi gereken çatışmalarının olduğunu vurgulamış, her bir evre sağlıklı şekilde atlatılmazsa, kişide düşük özgüven, uyumlu hareket etmede zorluk ve huzursuzluk gibi sorunlar ortaya çıkabileceğini söylemiştir (32).

Her evre, kişinin gelişimini şekillendiren ve kişiliğini geliştiren daha önceki evrelerin üzerine kurulmaktadır. Erikson'a göre bu evrelerin en önemli özelliği, bireyin kişiliğini sekiz evrede kazanırken her evrenin içerisinde bulunan biri olumsuz biri olumlu iki özellikten hangisinin birey tarafından kazanıldığıdır (33). Her evre kendisinden önceki psikososyal evrelerin etkisiyle şekillenir ve bir sonraki evre için basamak görevi görür (34). İlk evre doğumla beraber "temel güvene karşı güvensizlik evresi" olarak başlamakta ve diğer evreler bu evrenin üzerine kurulmaktadır (33).

Erikson'un Psikososyal Gelişim Evreleri

1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0-18 ay)
2. Özerkliğe Karşı Utanç ve Şüphe (18 ay- 3 yaş)
3. Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3- 6 yaş)
4. Çalışkanlığa Karşı Yetersizlik Duygusu (6- 11 yaş)
5. Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (12-21 yaş)
6. Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (21- 30 yaş)
7. Üretkenliğe Karşı Verimsizlik (30-65 yaş)
8. Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (65 yaş+)

Erikson'un psikososyal gelişim evrelerinin mevcut çalışmayı kapsayan ilk beş bölümü açıklanmıştır.

Temel Güvene Karşı Güvensizlik

Bu evrede temel görev, bebeklerin ebeveynine ve ortamlara karşı duyarlı, tutarlı ve güvenli bir his geliştirmeleridir. Ebeveyne bağlı olan bebek, bu evrede açlık, yaralanma, yorgunluk ve bez değişimi gibi temel ihtiyaçlarının zamanında karşılanacağına dair bir güven duygusu kazanmalıdır. Aksi durumda zamanında ihtiyaçları karşılanmayan bir bebekte ebeveynine ve çevresine karşı güvensizlik duygusu oluşmaktadır (35).

Özerkliğe Karşı Utanç ve Şüphe

İkinci evre çocuğun on sekiz ay ve üç yaş arasını kapsayan, Freud'un anal dönem olarak adlandırdığı evreye denk gelmektedir. Erikson çocuğun tuvalet eğitimi ve yeni motor becerileri kazanmasıyla ortaya çıkan özelliğinin özerklik olduğunu

vurgulamıştır. Çocuk ihtiyaçlarını kendi karşılarken bağımsız olmak, kendi ihtiyaçlarını kendi belirlediği hızda, hazır olduğu zamanda yapmak ister, çocuğa bu konuda müsaade edilirse kaslarını, ihtiyaçlarını ve çevresini kontrol edebileceğine dair özerklik duygusu geliştirir.

Diğer taraftan çocuğa sabır göstermeyen, onun ihtiyaçlarını ona fırsat vermeden karşılayan ya da düşüncesizce eleştiri yapan ebeveynler tarafından çocukta başka kişilere karşı aşırı utanç ve kendi hayatını düzen altında tutmaya karşı kuşku duygusu gelişir. Eğer çocuk bu evreyi özerklik duygusundan daha ağır basacak şekilde kuşku ve utanç duygularıyla tamamlarsa, bu onun ileriki yaşlarında da özerklik girişimlerini olumsuz yönde etkiler (36).

Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu

Erikson' a göre çocuk motor ve dil gelişimi alanındaki büyük gelişmelerle beraber, çevresine daha fazla merak duymaya ve çevresini daha fazla araştırmaya başlar. Bu evrede çocuk kendi başına yapabilecekleri için çeşitli girişimlerde bulunur. Çocuğun bu konuda gelişebilmesi ona yardımcı olunmasına bağlıdır. Eğer çocuk bu evrede desteklenmez, girişimciliğinden dolayı eleştirilir ya da cezacı yaklaşım uygulanırsa çocukta bulunduğu girişimlerden dolayı suçluluk duygusu gelişir. Bu duygu ileriki yaşlarında da çocuğun girişimciliğini etkiler, yaptıklarının yanlış olduğunu düşünerek suçluluk duygusu hissetmesine sebep olur.

Bu durumda ebeveynlerin çocuğun yapması ve yapmaması gereken konularda dengeli davranarak ilerlemesi gerekmektedir (37).

Başarıya Karşı Yetersizlik Duygusu

Dördüncü evre ilkokul yılları olan altı ve on bir yaş arasını kapsamaktadır. Erikson'a göre bu evrenin olumlu duygusu çalışkanlık olumsuz duygusu ise yetersizlik ya da aşağılık duygusudur. Bu evrede çocuk beceriler kazanmak için çevrede olan biten şeylerin nasıl yapıldığı, neden yapıldığı ve nasıl işlediği konusuna merak duymaya başlamaktadır. Çocuklar pratik şeyler yapmaya çalıştığında yemek yapma, dikiş dikme vb., yapma istekleri köreltilmeden onlara destek olmak çalışkanlık ve beceriklilik duygularını artırır.

Aynı zamanda ilkokul yılları çocuğun hayatında okulun ve sosyal çevrenin büyük yer kapladığı ve çocuğun da sosyal çevresinde daha büyük rol aldığı evredir. Çocuğun okul deneyimleri, okul başarısı da onun çalışkanlık duygusu üzerinde oldukça etkilidir. Sürekli başarısızlık yaşayan, kötülünen bir çocuk bu dönemi çalışkanlık değil yetersizlik duygusu daha baskın olacak şekilde tamamlar (36).

Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası

Bu dönem, psikolojik ve biyolojik süreçlerin yol açtığı cinsel ve psikososyal olgunlaşma ile başlayan kimlik duygusunun ve bireyin bağımsızlığının tamamlanmasıyla sona eren ergenlik dönemine denk gelmektedir.

Bu evrenin başlamasıyla ergenlerin en büyük uğraşı bedenlerindeki değişim ve ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişmesiyle kendilerinin çocukluktan farklı bir kimliklerinin olduğunu fark etmeleridir. Beden görünümünün değişmesi ve cinsel dürtülerin artması ergenin cinsel kimlik kazanması ve toplum içerisinde cinsiyet rolleri edinmesini sağlamaktadır. Erikson'a göre ergenler bu dönemi kimlik bularak ya da kimlik karmaşası yaşayarak sonlandırırlar. Bu dönemde ergende aileden ayrışma ve bireyselleşme görülür. Ergen sosyal çevresine önem vermeye ve karşı cinsiyetten akranlarının da içinde bulunduğu gruplarla daha sık zaman geçirmeye ve duygusal özerklik kazanmaya çalışır. Bu dönemde soyut düşüncenin gelişimiyle beraber ergen zamanın farkına varmaya, gelecek kaygısı duymaya, meslek seçimi yapmaya ve bunların üzerine düşünüp tartışmaya başlar.

Ergenliğin sonunda bireyin kimlik duygusunun oluşması için cinsel, toplumsal ve mesleki kimlik gelişimini tamamlayarak bu evreden çıkması gerekmektedir. Aksi halde ergende kimlik karmaşası oluşmaktadır. Kimlik karmaşası yaşayan ergenlerin ileriki yıllarında yakın ilişkiler kurma ve sürdürme, iş ve eş seçme, toplum içerisindeki rolleri sorumluluk alarak üstlenme becerileri tam olarak gelişmez (34).

2.2.2. Bilişsel Gelişim Kuramları

Bilişsel gelişim doğumla beraber başlayan, çocuğun çevresine yönelik uyum sağlama sürecidir. Bu süreçte çocuk çevresinden gelen uyarıcıları alır, işler, değiştirir ya da olduğu gibi benimser ve bunları birbiriyle uyumlu olacak şekilde biliş sürecinde bir araya getirir (38).

Bilişsel gelişim kuramlarına göre çocuğun dünyayı anlamasında zihinsel ve bilişsel süreçler temel etkiye sahiptir. Öğrenme sürecinde çocuklar pasif değildir, tam tersi öğrenme çocukların aktif katılımı ile gerçekleşen bir süreçtir. Bu kuramlara göre çocuklar aktif olarak ilgilerine yönelirler, çözümlerini bulmak için aktif olarak süreç içerisinde kalırlar (39).

Bilişsel gelişim bakış açısıyla çocukluk döneminde cinsiyet, cinsel kimlik ve cinsiyet rolleri kazanımını ifade eden Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı, Kohlberg'in Bilişsel Gelişim Kuramı ve Cinsiyet Şema Kuramı olmak üzere üç tane kuram bulunmaktadır.

2.2.2.1. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramının kurucusu Jean Piaget'e göre bilişsel gelişim, çocuğun var olan durumu anlamak için kullandığı birbiriyle bağlantılı anılar, düşünceler ve stratejilerin oluşturduğu bir bütündür. Piaget kuramını daha çok şema kavramı üzerinde toplamıştır. Şema, çevreyi anlamak, tanımak ve keşfetmek için düzenlenen hareketlerin temelidir. Piaget'e göre çocuk yaşadığı toplumun örüntülerini temsil eden şema, adaptasyon, özümleme, örgütleme ve dengeleme olarak sınıflandırdığı düşünce aşamalarına sahiptir (40).

Piaget kuramında çocukların şemalarının büyüdükçe değiştiğini ifade etmiş, çocukların yaşlarına göre dört dönemden geçtiğini ve bilişsel gelişimlerini tamamladığını dile getirmiştir.

Piaget'in Bilişsel Gelişim Dönemleri;

- 1.0-2 yaş arası Duyu-Motor Dönem,
- 2.2-7 yaş arası İşlem Öncesi Dönem,
- 3.7-11 yaş arası Somut Dönem,
- 4.11 yaş ve üstü Soyut Dönem (40).

Piaget kuramında çocukluk döneminde cinsiyet kavramı ve cinsiyet rollerinin kazanılmasına da değinmiştir. Çocukların cinsiyet rolü kazanmalarına psikanalitik ve öğrenme kuramlarına göre daha farklı bir bakış açısıyla, çocuğa aktif bir yük yükleyerek bilişsel yaklaşımla yaklaşmıştır (41). Bu kurama göre çocuklar sosyal açıdan cinsiyetlerine uygun unsurları barındıran deneyimler yaşamadan önce

cinsiyetler hakkında kız ve erkek seksüel şemaları oluşturarak cinsiyet ve cinsel kimlik hakkında bir anlayış benimserler (42).

2.2.2.2. Kohlberg'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Bu kuramın kurucusu Lawrence Kohlberg, kuramı oluştururken Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı'nın temelinden ilerlemiştir. Piaget'e göre çocukların yaşları ilerledikçe düşünme şekillerinde niteliksel farklılıklar olmaktadır. Örneğin, küçük bir çocuk aynı miktar paranın diziliş şekline göre daha az ya da daha çok olduğunu düşünebilir. Kohlberg de buradan yola çıkarak çocukların ahlaki gelişimi için kavramları öğrendikleri gibi cinsel gelişimde de kavramları öğrendiklerini ileri sürmüştür. Çocuklar cinsiyete özgün davranışları öğrenerek büyürler. Çocuklar bilişsel olarak olgunlaştıkça kendi cinsiyetlerini ve diğer bireylerin cinsiyetlerini anlamlandırırılar, kendi cinsiyetlerini kavrayınca cinsiyetlerine uygun görülen davranışlar sergilemeye başlar.

Kohlberg'e göre çocukların cinsel kimlik gelişimleri birbirini izleyen üç dönemde gerçekleşmektedir (10).

- 1.Cinsiyeti Etiketleme (Gender Labeling)
- 2.Cinsiyetin Kararlılığı (Gender Stability)
- 3.Cinsiyetin Değişmezliği (Gender Consistency)

Cinsiyet Etiketleme Dönemi

Bu dönem çocuğun kız ya da erkek olduğuna dair beden farklılıklarını anlama aşamasıdır (43). Kohlberg'e göre "erkek" ve "kız" kelimelerinin duyulmasıyla ve öğrenilmesiyle başlayan, çocuğun kendini tanımlama ve öğrenme dönemidir. Bu dönemde çocuklar kendi cinsiyet etiketlerini bilirler (44). Bu ilk dönemde çocuklar için kurallar esnetilmez ve kesindir (16).

Cinsiyetin Kararlılığı Dönemi

Bu dönem çocukların daima kız ya da erkek kalacaklarını anladıkları, bunun değişmeyeceğini fark ettikleri dönemdir (43). Bu dönemde çocuk, bir kişi doğduğunda

kız ya da erkekse hayat boyu bunun böyle olacağını kavramaktadır, bu dönem çocukların bilişsel olarak korunum ilkesine sahip olmadıkları dönem olduğu için temelde cinsiyetlerin değişmeyeceklerini bilseler bile belirli özellikleri farklılaşınca değişeceklerini düşünme korkusu yaşayabilirler. Örneğin bir kız çocuğu saçını kısa kestirdiğinde bunun erkeksi bir özellik olduğunu bildiği için erkek çocuğu olacağını düşünebilir. Bu aynı miktarda su daha uzun bir bardağa konulduğu zaman uzun bardakta olan suyun daha fazla olduğunu düşünmelerine benzer bir durumdur. Bu durum çocuklarda bu dönemde henüz korunum ilkesinin tam olarak gelişmemesiyle paralel olarak ortaya çıkan bir korkudur (45).

Cinsiyet Değişmezliği Dönemi

Bu dönem çocuğun bedensel özellikler ve yaptığı faaliyetler değişse bile cinsiyetin değişmezliğini tam anlamıyla kavradığı dönemdir (10). Örneğin, erkek çocuk saçını uzatsa bile erkek olarak kalacağını bilmektedir ya da bir kadının itfaiyeci olabileceğini mesleğinin onun cinsiyetini değiştirmeyeceğini hala kadın cinsiyetinde olduğunu bilirler (13). Bu dönemde çocuk cinsiyetine uygun görülen etkinliklerde bulunur, cinsiyetine uygun beğeniler ve tercihler geliştirir. Çocuklar bunu çevreleri tarafından ödüllendirildikleri için değil kendi cinsiyetleriyle tutarlı olmaları gerektiğini düşündükleri için yaparlar (10).

2.2.2.3. Cinsiyet Şema Kuramı

Sandra Lipsitz Bem tarafından 1981 yılında geliştirilen bu kuram bilişsel gelişim kuramları içerisinde önemli ve etkin bir yere sahiptir. Bem'e göre çocuğun bilişsel yapısı vurgulanırken, çevre faktörünün de her zaman etken olacağına dikkat edilmelidir (46).

Bu kurama göre cinsiyet sınıflandırılması, çocukların cinsiyetlerine uygun olan ve olmayan davranışları öğrenmeleri ile gerçekleşir. Çocuklar birtakım davranışları ve değerleri kazanma içgüdüleriyle dünyaya gelirler. Şema, bilişsel bir yapı ürünüdür. Şema, çocukların öğrendikleri arasında bağ kurarken onlara rehberlik eden bilişsel bir ağıdır (15). Bem, çocukların kültürel kadınlık ve erkeklikle ilgili davranışlara bakarak cinsiyetle ilgili bilgileri şematik süreçle değerlendirdiklerini ve öğrendiklerini ileri sürer (46). Cinsiyet şema kuramına göre çocuklar dünyayı kadın ve erkek oluş

anlamında düzenlerler. Çocuklar çevrelerinden cinsiyetlerine uygun olan ya da olmayan davranışları zaman içerisinde görürler ve dünyayla ilgili olarak düşüncelerini bunun etrafında biçimlendirerek cinsiyet şemaları oluştururlar (15). Cinsiyet tiplemesi olgusu, çocuğun cinsiyet şemalarını işlemeye hazır olması sonucunda ortaya çıkar. Çocukların cinsiyet özelliklerini şemalarla özümsemesi cinsiyet tipinin kazanımıdır. Çocuklar, toplum içerisinde hangi davranışın hangi cinsiyete ait olduğunu anlamaya başlar, bunun sonucunda da hangi özelliklerin kendi cinsiyetiyle bağlantılı olduğuna karar verir. Aslında çocuğun kendilik kavramını oluşturması için cinsiyet şeması oluşturması gerekmektedir (46).

Cinsiyet şemasının oluşması, cinsiyet tiplemesinin kazanılması bireyin sahip olduğu bu kadın ve erkek şemalarının farkında olduğu anlamına gelmez aksine bireyler algılarının cinsiyet temelinde şekillendiğini fark etmez (46).

2.2.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Psikolojide insanların birbirilerini taklit ederek öğrenmesi kavramı, taklitçiliği doğuştan gelen bir özellik olarak gören Morgan, Tarde ve MacDougall'a kadar uzanan geniş bir tarihe sahiptir (47).

Sosyal öğrenme kuramı, öğrenmenin sosyal olarak diğer bireylerle olan etkileşime dayandığı temeline sahiptir. Birey, çevresindeki insanların davranışlarını gözlemleyerek benzer davranışlar geliştirmektedir. Birey, insanların davranışlarını gözlemledikten sonra olumluysa ya da gözlemlenen davranış ödül içeriyorsa bu davranışı benimser ve taklit etmeye başlar. Bandura, taklidi gözlemlenen davranışların fiili olarak yeniden canlandırılması şeklinde açıklamaktadır (48).

Bireyin başkalarının davranışlarını gözlemleyerek öğrenmesi ve bireyin düşünce sistemlerinin kişiliğini anlamının merkezi olduğunu belirten bu kuram, 1980'lerin ortalarına gelindiğinde bireyin bilişsel süreçlerine kapsamlı bir bakış açısı sunmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak sosyal öğrenme kuramı kısa süre sonra sosyal bilişsel öğrenme kuramı olarak adlandırılmıştır (48).

Sosyal öğrenme kuramı, öğrenmeyi davranışçı yaklaşımlardan daha yoğun bir şekilde bilişsel süreçlerle açıklamaya çalışarak davranışçı öğrenme kuramları ve bilişsel kuramlar arasında bir köprü olarak adlandırılmaktadır (49).

Bandura' ya göre gözlem ile öğrenmek bireyin davranışı hemen taklit etmesi değil, çevresindeki olayları bilişsel olarak yorumlaması ile kazanılır (Akt. Nabavi, 2012). Başka bir deyişle, öğrenme sadece gözlem yolu ile gerçekleşebilir. Öğrenmenin davranış olarak mutlaka gösterilmesine gerek yoktur. Öğrenme içerisinde taklit yani davranış değişikliği olabilir veya olmayabilir (47).

Çocuk diğer insanları gözlemlerken edindiği bilgiler gibi cinsel rollere ait bilgileri de gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenir (42). Sosyal bilişsel öğrenme kuramı çocukların cinsiyetlerine uygun davranışlarda bulunmalarında ödül ve cezayı vurgulamaktadır. Davranışına olan geribildirim ile çocuk hangi davranışların kendisi için ödül ya da ceza getirebileceğine ilişkin bilgi sağlamaktadır. Bunun sonucunda da çocuk ileriye yönelik davranışlarını şekillendirmektedir. Cinsiyet bilgilerinin öğrenilmesinde çocuk genellikle aynı cinsiyette olan bireylerin davranışlarına odaklanması için yönlendirilse de, karşı cinsiyette olan bireyler de onlara ait davranışların öğrenilmesi amacıyla izlenir (10).

Sosyal öğrenme kuramında çocukların çoğunlukla gözlemledikleri ve model aldıkları kişiler ebeveynleridir. Kız çocuklar annelerinin kadınsı davranışlarını, erkek çocuklar babalarının erkeksi davranışlarını model alarak cinsel davranışlar kazanırlar. Şimdilerde anne ve babadan daha farklı olarak sosyal çevrenin genişlemesi ve medya kaynaklarına ulaşımın artması ve çocuğun hayatında aktif olarak var olmaları sebebiyle cinsel davranışların kazanılmasında model alınan kişilerde değişiklikler olabilmektedir (50).

2.3. Cinsel Gelişim Dönemleri

İnsan yaşamı boyunca cinsellik özelliğini taşıyan bir varlıktır. Cinsel olgunluğa ulaşma gebe kalma ile başlayan ve ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Cinsel gelişim süreci biyolojik ve davranışsal süreçleri içeren bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik boyunca farklılaşarak, yaşamın her aşamasında sürdürülen, değişen ama daima var olan bir gelişim sürecidir (51).

Cinsel gelişim diğer gelişim alanları ile beraber bir bütünü oluşturur. Cinsel gelişimde görülen herhangi bir gecikme ya da aksaklık diğer gelişim alanlarını da etkilemektedir (7).

Cinsel gelişim yaşamın ayrılmaz bir bütünü, gelişimin olması gereken sağlıklı bir parçası olmasına rağmen çoğunlukla konuşulmaktan kaçınılan bir konudur (52). Cinselliği çocuklarla ilişkilendirmek genellikle ebeveynlerin, öğretmenlerin ve toplumun direnç noktasıdır (53). Ancak bir bebek doğumunda bile sorulan ilk sorununun diğer fiziksel özellikleri boyu, kilosu değil, cinsiyetidir. Doğum anından itibaren kız ya da erkek cinsiyetinde olmak yaşamı şekillendirmektedir (13).

Cinsel gelişimin çocuğun kendisini, karakterini, bedenini tanıması ve sağlıklı duygusal bağlanmayı sağlaması gibi pek çok önemli ve etkin rolü vardır (54).

2.3.1. Bebeklik Döneminde Cinsel Gelişim

Bebeğin, doğumundan itibaren bazı cinsel dürtüler beslediği aşıkardır. Bu dürtüler belirli bir düzen içinde gelişmekte ve ilerlemektedir. Bu cinsel gelişimler, yaşamın üçüncü ya da dördüncü yaşına doğru gözlemlenebilir hal almaktadır (12).

Bebeğin yaşamındaki ilk ve temel cinsel gösterim etkinliği emme eylemidir (12). Emme eylemi temel bir dürtü yani reflektir. Emme refleksi bebek için hayati önem taşımakta çünkü bebek beslenmesini bu refleks olmadan gerçekleştirememektedir. Emme eylemi beslenme ile doğrudan ilişkili olsa da bebek emme eyleminde ağzın uyarılması yoluyla haz almaktadır. Bebek, annenin memesini, kendi bedeninden bir yeri parmağını, ayağını ya da dışarıdan bir nesneyi oyuncağını, biberonunu emer ve haz alır. Bebeğin parmağını, oyuncağı ya da biberonu emme hareketi kendi kendine verdiği haz yani oto-erotik olarak adlandırılır. 24 aylıktan küçük çoğu bebek memeden kesilme aşamasından sonra bu hazzı almak için parmak ya da oyuncak emme davranışı sergileyebilir (3; 12).

Yürümenin öğrenilmesi ve tuvalet eğitimi ile 18 aylıktan itibaren bebeklerde anal bölge duyumsal açıdan önem taşımaya başlamaktadır (3). Bebek bezinin anal bölgedeki baskısı ve hareketleri bebeklerin haz aldığı ilk anal duyumsamalardandır (21). Büyüme sonucunda anüs kasları üzerinde kontrol sağlamaya başlayan çocuk idrar ve kaka tutma bırakma davranışlarından ve kaslarını dilediği gibi kullanmaktan da haz duyumsamaktadır (55; 13).

Tuvalet eğitimi hem çocuğun hem de ebeveynlerin ilgisini cinsel organa yöneltmektedir. Bebek kakasını ya da çişini tuvalete yapmayı öğrenirken kaslarını tuttuğunda haz almaya başladığını fark etmektedir. Erkek çocukları için tuvaletini

yaparken penisini tutmak, kız çocukları içinse tuvaletini peçeteye silmek bu sırada anal bölgeye baskı hissetmek haz veren duyumsamalardır (21).

Bu dönemde ebeveynlerin tuvalet eğitimi sırasında benimsediği davranış tutumu çocuğun kişiliğinde önemli etkilere sahiptir. Çocuktan tutmaktan ya da bırakmaktan haz aldığı tuvaletini ebeveyn yönergeleri ile ertelemesi ya da hemen yapması talep edilmektedir. Ebeveynin bu süreçte aşırı katı ya da talepkar olması çocuk tarafından iki farklı tepki şeklinde geri dönebilir. Çocuk tuvaletini tutarak ebeveynlerine karşı inatlaşarak bunu diğer davranışlarına da genellebilir ya da uygunsuz zamanlarda ve yerlerde tuvaletini yaparak genel anlamda dağınık, savurgan ya da düzensiz olabilir (55).

2.3.2. Okul Öncesi Dönemde Cinsel Gelişim

Çocuk yaşı ilerledikçe vücudunu ve kendini tanımaya çalışır. Ellerine, kulağına, gözüne dokunarak organlarını keşfetmeye başlayan çocuk vücudundaki organlara ve etraftaki tüm nesnelere karşı aşırı meraklı olur. Üç yaşına yakın konuşmayı da büyük ölçüde gerçekleştiren çocuk merak ettiği her şey hakkında “Bu nedir?”, “Ben neden kızım, o neden erkek?” gibi sorularla cevap aramaya başlar. Verilen cevaplardan doyum elde edene kadar sorularını sormaya devam eder (7).

Üç yaş civarında iken kendini, bedenini, erkek ve kadın olmak üzere iki ayrı cinsiyet olduğunu kavrayan çocuğun soruları da öncelikle bu alanlara yöneliktir. Çocuk kadın ve erkek olmak üzere iki ayrı cinsiyetin olduğunu kavradığında bunların arasındaki en temel ayrımında cinsel organlar olduğunu anlamaktadır (13).

Bu yaş grubu çocuklar genellikle vücutlarının belirli bölümlerine dokunulduğunda hoşlarına giden bir hissin olduğunu keşfederler. Bu hoş duyumlardan sonra çocuklar davranışı tekrarlamaya çalışır yani mastürbasyon davranışı gözlemlenir. Mastürbasyon, kişinin kendi cinsel organını uyarması olarak tanımlanır. Çocuklarda mastürbasyon bebeklik döneminde de görülebileceği gibi yaygın olarak okul öncesi dönem çocuklarında görülmektedir (56). İdrar yolu enfeksiyonu, giyilen iç çamaşırları, alerjik durumlar çocuğun elini cinsel organına götürmesine ve buradan haz aldığını keşfetmesine yol açan nedenlerden bazıları olarak görülmektedir. Bu davranış çoğu çocukta görülebileceği gibi davranışı ortadan kaldırmak için ilk önce

sebepler olan durum ortadan kaldırılmamıştır. Eğer davranış gerçekleşmeye devam ediyorsa bağırarak ya da korkutmak çocuğun suçlu hissetmesine sebep olur (13).

Bu yaş grubundaki çocuklarda yetişkinlerin bedenini görme isteği (13) ve kendi bedenlerini başkalarına gösterme davranışları gözlemlenir (57). Bu zaman diliminde özellikle 4-5 yaş civarında çocukların sosyalleşmeleri giderek artar. Çocuklar ebeveynlerden başka kişilerle daha çok temas etmeye ve sosyalleşmeye başlarlar (56). Diğer çocuklarla yakın temaslar öpüşmek, sarılmak ve cinsel organların gösterilmesi yaygın olarak gözlemlenir (53). Evcilik oynamak bu yaş grubu çocuklardan beklenen oyun türlerindedir. Evcilik oyunu için anne ve baba rolüne girilebilir. Yapısı gereği taklitçi olunması gereken evcilik oyunu içerisinde cinsel davranışlar barındırabilir. Başka bir taklitçilik barındıran oyun olan doktorculuk oyununda da doktor hasta ilişkisi taklit edilerek çocuklar birbirlerini iyileştirmek, yaralarına müdahale etmek adına birbirlerinin vücutlarına dokunabilir (57) ya da birbirlerinin cinsel organlarına bakabilirler (13).

Bu yaş döneminde kadın ve erkekler arasındaki farkı iyice kavrayan çocukta karşı cinsteki ebeveynlere yönelik ilgi artabilir bunun sonucunda karşı cinsten ebeveynlere “evlilik teklifleri” ya da “ben seninle evleneceğim” gibi tepkilerde bulunabilirler (56).

Cinsiyet farkını kavrayan çocukta kendisinde olmayan organ için eksiklik hissi de bu dönemde ortaya çıkabilir. Bu his genellikle kız çocuklarında ortaya çıkar. Erkek çocukta var olan ama kendinde olmayan organla ilgili endişeye düşer. Kendinde de erkek cinsel organından olması gerektiğini düşünür. Bu durumlarda çocuğa tatmin edici cevaplar verilmesi, çocuğun bunu sorun olarak görmemesi için gereklidir (21).

Daha çok beş yaşına doğru ve ilerisinde argo ve cinsel içerikli kelimelerin ve konuşmaların arttığı gözlemlenir. Diğer çocuklarla bu konular hakkında konuşmalar yapabilirler. Çocukların burada diğer bir amacı da ebeveynlerinin onlara verecekleri tepkileri ölçmektir (56).

Ebeveynler çocuklarının bu sorularına ve konuşmalarına karşı çekingen, kaygılı davranırsa, çocuğa bunların konuşulmasının ayıp olduğuna dair mesaj verilirse çocuk “utangaçlık ve ayıp” kavramları ile tanışacaktır (7). Çocukların davranışları ve soruları anlayışlı bir şekilde karşılanmalıdır. Cinsel gelişimin de diğer gelişim alanları gibi olağan bir süreç olduğu unutulmamalıdır. Dünyanın her yerinde her çocuk aynı aşamalardan geçerek büyümektedir (13). Çocuğun sorduğu sorulara cevap vermek

gereklidir ancak çocuğa cevap verirken yaşına uygun olmayan ekstra bilgiler vermek, çocuk vücutları tanısın diye çıplak dolaşmak çocuğun kafasını gereksiz yere karıştıracak davranışlardandır (7). Çocuk gelişimi bilerek bu sürecin olağan ve beklenen bir süreç olduğunu bilmek önemlidir (13).

2.3.3. İlkokul Döneminde Cinsel Gelişim

Altı yaşından ergenliğe kadar süren ilkokul dönemi içerisinde altı yaş civarında çocuklar bebeğin nasıl dünyaya geldiğini, babanın ve annenin rollerini merak eden sorular sorulabilir. Çocuğun burada asıl merak ettiği anne ve baba arasındaki cinsel ilişki değildir, çocuk sadece nasıl dünyaya geldiğine dair merakını gidermek istemektedir (58).

Okul öncesi dönemde görülen karşı cinsteki ebeveynle evlenme düşüncesi yedi yaşa doğru ortadan kalkmaktadır (56). Bu dönemde çocuklar homososyal bir çevre oluşturmaya başlar. Yani erkekler erkek arkadaşlarının, kızlar ise kız arkadaşlarının içerisinde bulunan gruplar oluşturur (59). Çocuklar kendi cinsiyetlerinde olan arkadaşlarıyla daha çok zaman geçirmeye başlamaktadırlar. (56). Bunun sonucu olarak çocuklar cinsel keşif olarak kendi cinsiyetinde bulunan kişilerden bilgi edinir (51). Cinsel sorular sorma davranışı da bu yaş döneminde giderek azalır (56).

Cinsel soruların azaldığı bu yaş aralığında çocuk, ergenliğin başlangıcına kadar sürecek cinsel dürtülerin üzerinin kapatıldığı bir döneme girmektedir. Çocuk bu dönemde enerjisini çoğunlukla okul, okuma ve oyunlara yönlendirir (60).

Ergenliğe girişe hazırlanan çocuk vücudunda bu dönemde değişimler başlamaktadır. Ortalama boy ve kilo olarak büyüme hamlesi kızlarda 9 yaş, erkeklerde 11 yaş civarında başlamaktadır. Yine bu dönemde kızlarda ve erkeklerde yağ oranında artış gözlemlenmektedir. Ayrıca göğüslerde büyüme ve pubik kıllanmanın başlaması ergenliğe girmeden önceki dönemde ortaya çıkmaktadır (61).

Bu dönem cinsel gelişim açısından sakın geçen bir dönem olarak ele alınsa da son yapılan çalışmalarda bu dönemde de çocukların cinsel davranışlar sergilediğine yönelik bulgular ortaya çıkmaktadır (13). Hem ebeveynler hem de öğretmenler çocuğun sorularına onu reddetmeden doğru, yeterli ve yaşına uygun bir şekilde cevap vermelidir (58). Tüm insanların cinsel eğitim alma hakkı olduğu unutulmadan bu dönemde de çocuklara cinsel eğitim programları verilmesi gerekmektedir (13).

2.3.4. Ergenlik Döneminde Cinsel Gelişim

Ergenlik, cinsel gelişimin, fiziksel ve psikososyal büyümenin hız kazandığı çocukluktan yetişkin hayatına geçiş dönemidir (62). Ergenlik döneminde ortaya çıkan değişimler cinsel gelişim için dönüm noktasını oluşturur. Ergenlerde ortaya çıkan sayısız değişiklik onların düşüncesini, algısını ve cinselliğe tepkilerini farklılaştırır (63).

Ergenliğe geçişin 10 yaş civarlarında başladığı 21 yaş civarında son bulduğu kabul edilse de bu yaş aralığının kesin olmadığı belirtilmektedir (64). Ancak ergenliğe girişte ve ergenliğin sonunda ergenin özelliklerinin oldukça farklı olduğu gözlemlenmiştir. Bu yüzden ergenlik erken, orta ve son ergenlik olmak üzere üçe ayrılmaktadır (65).

Ergenliğe girişle beraber kızlarda göğüs oluşumu, kasık kıllanması, erkeklerde ise testis büyümesi ve genital büyüme gerçekleşmeye başlar. Bunların sonucu olarak ergenlerde beden algısının değişimi, cinsel kimliğin kazanılması ve güçlü akran ilişkileri başlamaktadır. Kız ergende orta ergenlik döneminde menarş, vücudun kadın vücudu şeklini alması, erkeklerde ise gece emisyonları, kıllanma, ses değişiklikleri ortaya çıkmaktadır. Ergenliğin sonuna doğru ise kız ve erkek ergen bedeni yetişkin bedeni halini almaktadır (66).

Ergenler vücutlarında değişim olmaya başladığı erken ergenlik döneminden itibaren romantik ilişkilere ilgi duyarlar. Ergenlik döneminde olan çoğu bireyin romantik ilişkisi olduğu bilinmektedir (61). Bu yaş grubunda birine karşı tutku hissetmek oldukça yaygındır. Ergenler romantik ilişkileri üzerine hemcins arkadaşlarıyla beraber sohbet oluştururlar (15). Flört genelde akran ortamında olduğu için ergenin hemcinsleriyle sohbeti de yaygın olarak devam eder (61). Ergenliğin sonuna doğru ise daha ciddi romantik ilişkiler gelişmeye başlamaktadır. Bu ilişkiler yetişkin ilişkilerine benzeyen daha yakın ve güçlü bağlar içermektedir (15).

Arkadaşları bu dönemde ergenin hayatında büyük yer taşımaktadır. Arkadaşsızlık ergende yalnızlık hissi uyandırabileceği gibi ergen arkadaşlarıyla beraber toplumsal ilişkinin temelini atar. Onlarla yardımlaşır, duygusal alışverişe geçer. Ergenlerin bu dönemde bağımsız olma ve kendi kendine yetebilme ile ilgili artan gereksinimleri ebeveynleriyle çatışma yaşamasına sebep olabilmektedir (61).

Ebeveynler çocuğun cinsel sorularını yanıtlamada ve bedenleri hakkında konuşmada ilk eğitimcilerdir. Çocuğa korku ve endişe vermeden bilgi vermek çocukların yanlış kaynaklara karşı korunmasını ve doğru bilgiyi elde etmesini sağlar (13).

2.4. Cinsel Gelişim Sürecinde Görülen Davranışlar

2.4.1. Cinsel Sorular

Anne ve babalar bebekleri dünyaya geldiği andan itibaren onun her şeyiyle gururlanmak için hazırdırlar. Bebeğin ağlayışı, vücut hareketleri, ilk adım atışı ve ilk kelimesi anne ve babaları gururlandıran ilk davranışlara örnektir. Bebeğin yaşı ilerledikçe ilk kelimesini, yeni kelimeler, iki kelimededen oluşan cümleler ve sorular takip eder. Çocuk büyüdükçe daha çok soru sormaya başlar. Anne ve babalar da bu sorulara en doğru şekilde yanıt vermek için sabırsızlanarak soruları cevaplarlar (67). Ancak çocuk üç yaş civarına geldiğinde başka insanları ve kendi bedenini gözlemledikçe ilk cinsel içerikli soruları sormaya başlar (13). Fakat, çocukların cinsel içerikli sorular sorması anne ve babaları kaygılandırır (67).

Bu sorular çocuğun iki farklı cinsiyet olduğunu, bu cinsiyetlerin farklı olduğunu ve kendi vücudunu tanıdığını gösterir (13). Bu dönemde çocuklar çok meraklı ve konuşkan olurlar. Çocukların cinsiyetleri fark etmeksizin yaşları ilerledikçe ifade edici dil gelişimlerinin de gelişmesine paralel olarak daha fazla soru sormaları olağandır (67).

Güzelyurt (2020), yürüttüğü bir araştırma için incelediği okul öncesi dönemde cinsel eğitim ve cinsel istismardan korunma kavramlarını kapsayan resimli çocuk kitaplarında en çok rastlanan cinsel içerikli soruları şu şekilde sıralamaktadır;

- Bebek annenin karnına nasıl girer?
- Bebek nasıl dünyaya gelir?
- Anne ve babanın ne zaman çocukları olur?
- Bebek anne karnında nasıl hayatta kalır?
- Bu (kadın/erkek cinsel organı) nedir?
- Niçin kadınların memeleri var, erkeklerin yok?
- Cinsiyet nasıl olur?

- Benim bebeğim olur mu?
- Neden büyüklerin vücudu benimkinden farklı?
- Neden kızların penisi, erkeklerin vulvası yok?
- Neden anne ve baba aynı yatakta yatarlar?
- İkiz bebek nasıl olur?
- Bu (göbek deliği) nedir?
- Babalar neden hamile kalmaz?

Çocukların sordukları bu soruların doğru, eksiksiz ve yeterli cevaplanması, bedenlerini tanımaları ve korumaları için gereklidir (69).

Erken çocukluktan başlayarak ergenliğe giden bu yolda çocukların bedenlerindeki değişimler ve farklılıklarla ilgili doğru bilgi edinme ve kafa karışıklıklarını giderme ihtiyaçlarının olması oldukça doğaldır (53).

Çocuklar cinsel içerikli sorularının cevaplarını öncelikli olarak anne ve babadan almalıdır. Çocuklarda cinsel gelişimin ve eğitimin normal görülmesi ileriki yaşlarda oluşacak sağlıklı cinsel yaşamın da temelini oluşturmaktadır (70). Fakat cinsel gelişimin önemine rağmen pek çok ebeveyn bu soruları cevaplamakta ve çocuklarıyla cinsellik hakkında konuşmakta zorlanmaktadır. Çoğu anne ve baba çocuklarıyla bu konu hakkında oldukça az konuşmaktadır (8).

Çocuk hangi soruyu sorarsa sorsun bağırılmamalı, cevap vermemezlik yapılmamalı ve susturulmamalıdır. Çocuğun yaşı ilerledikçe sordukları sorular değişeceği için verilen cevaplar da yaşına uygun şekilde değişmelidir. Çocuklara yaşına uygun, net ve anlaşılır cevaplar vermek ilk öncelik olmalıdır. Çocuk ileriki yaşlarında verilen cevapları tam olarak hatırlamasa da anne ve babanın sorulan soruya olan tavrını daima hatırlayacaktır. Çocuğa cevap verilirken göz kontağı kurmak ve ona odaklanmak gerekmektedir. Aksi durumda çocuğa sorduğu soru yüzünden suçluluk hissettirilirse, çocuk sorunun cevabını arkadaşları ya da medya gibi kanallardan öğrenmeye çalışacağı için yanlış bilgiler edinebilir. Bu yüzden çocuk gelişimini bilerek soruları doğal bir şekilde cevaplamak çocuk gelişimi açısından en sağlıklı olanıdır (13).

2.4.2. Cinsel Oyunlar

Oyun, çocuklara en doğal öğrenme ve keşfetme alanını sunmaktadır. Çocuklar oyun içerisinde özgür bir şekilde araştırır, keşfeder ve hoş vakit geçirirken hayatlarında gördükleri durumları deneyimleme ya da hayali roller ve ilişkiler kurarak yeni roller üstlenmeyi öğrenirler (71). Çocuk oyunlarının çoğunluğu sosyal yapı içermektedir. Oyunun çocuğun sosyal gelişimine etkisi fazladır. Oyun aracılığıyla çocuk ilerideki hayatında üstleneceği rollerini kazanmaktadır. Çocukluk döneminde merak edilen konuların başında cinsellik yer almaktadır. Bu yüzden çocuk oyunlarında cinselliğe yer vermeye başlamaktadır. Kendiliğinden, kaygısız ve eğlenceli olan bu oyunlara bazen komik durumlar da eşlik edebilir. Bu oyunlar heyecan verici ve eğlencelidir ama bazen çocukta kafa karışıklığı ya da suçluluk hissi de yaratabilir (72).

Wurtele ve Kenny (2011) çocukluk dönemi cinsel oyunlarını genel özellikleriyle şu şekilde sıralamaktadır;

- Çocukluk dönemi cinsel oyunlarında karşılıklı rıza vardır.
- Kendiliğinden bir anda ortaya çıkar, planlanmış değildir.
- Zaman zaman ortaya çıkar sürekli değildir.
- Genelde birbirlerini sıklıkla gören çocuklar arasında oynanır.
- Çocukların yaş ve gelişim düzeyleri birbirine yakın olur.
- Oyunu oynayan çocuklar kolaylıkla başka oyuna yönlenebilir.
- Yetişkinler müdahale edip durmalarını dile getirdiklerinde oyun sonlanır.

Çocuklarda ilk olarak kendini elleyerek cinsel organlarını tanımaya başlama görülür. Bu davranışların sebebi cinsel işlevden çok uzak olmakla beraber çocuğun amacı organını tanımaktır (73). Ardından üç yaşından sonra cinsel oyunlar diye adlandırılan oyunlar ortaya çıkmaya başlar. En favori olan cinsel oyunların başında “doktorculuk” ve “anne-baba olma” yani “evcilik” oyunu gelmektedir (72).

Doktorculuk uzun yıllardır bilinen en sık duyulan cinsel oyunların başında gelmektedir. Genelde çocuklardan birinin doktor ya da hemşire diğeri hasta rolünü üstlenmesiyle kurulan bir oyundur (74). Bu oyun direkt doktorculuk oyunu olarak kurulmayabilir. Ancak başka bir oyun doktorculuk oyununa doğru gittiğinde çocuklar

itiraz etmez, iki taraf da oyunu kabul eder (13). Çocuklar oyun içerisinde kıyafetlerini çıkarır (74), birbirlerinin vücutlarına ve cinsel organlarına bakarlar (13; 74).

Doktorculuk oyunu genelde karşı cinsiyetteki kişilerle aralarındaki farkın ne olduğu en çok merak edilen 3-6 yaşları arasında oynanır. Oyun sırasında arkadaşını soyma, vücudunu izleme ve kontrol etme davranışlarıyla kız ve erkek çocuklar karşı cinsiyete olan meraklarını gözlemlene yolu bulur (72).

Çocukluk çağında en çok karşılaşılan cinsel oyunlardan diğeri olan evcilik oyununda ise çocuklar cinsiyet modellerini taklit ederler. Yani anne, baba, abla, ağabey gibi rolleri üstlenirken aslında çocuklar “kadın olmak” ve “erkek olmak” üzerine bilişlerinde olan şemaları oyuna yansıtırlar. Oynanan oyunlarda anne rolünü kız çocuklar üstlenirken, baba rolünü erkek çocuklar üstlenmek istemektedir. Kız çocuklar genellikle annelerinde gördükleri ütü yapma, yemek yapma gibi davranışları erkek çocuklar ise babalarında gördükleri araba sürme, tamir etme gibi davranışları oyunlarına yansıtırlar (72). Ancak çocukların oyundaki rolleri sabit olmak zorunda değildir. Bazen erkek çocuk anne, kız çocuk baba rolünü üstlenebilir hatta evcilik oyunu aynı cinsiyetten arkadaşlarla kurulabilir (3).

Evcilik oyunu çocuğun içinde bulunduğu toplumdaki cinsiyet rolleri hakkında bilgiler vermektedir. Çocuklar tanıdıkları yetişkin rollerini taklit eder, günlük hayatta var olan rolleri üstlenmeye çalışırlar (72).

Cinsel oyunlar gelişimin doğal bir aşamasıdır (13). Çocuğun cinsel konulardaki merakı diğer konulara olan merakı gibi yerinde ve sağlıklı olandır (21). Bu yüzden çocuğa bağırma, paylamak ya da ceza vermek kendisini suçlu hissetmesine sebep olur. Çocuklar genelde cinsel oyunlar oynarken yetişkin tarafından görüldüklerini fark ettiklerinde bunun hoş karşılanmayacağını bilirler. Bu nedenle oyunu kendi istekleri ile keserek, dikkatlerini başka yöne kolayca çevirebilirler (13).

2.4.3. Mastürbasyon

Mastürbasyon kişinin kendi kendini uyarması olarak ifade edilir (75). Erkeklerin yaklaşık %90 ile %94’ü, kadınların ise %50-60’ı yaşamlarının bir noktasında mastürbasyon yapmaktadır (76).

Çocukluk döneminde mastürbasyon ise tüm dünyada bilinen evrensel bir olgu halini almıştır. Mastürbasyon bebeklik döneminden itibaren görülebilir. (75).

Mastürbasyon genellikle 24 ay civarında, çoğu zaman bir eşyaya ya da nesneye sürtünme yolu ile başlayan bir olgudur (77). Bazen de çocuklar cinsel organlarına rastgele dokunmaları sonucu haz aldıklarını keşfederler ve mastürbasyon davranışı başlar. Bu aslında çocuğun vücudunu keşfetme isteğinden kaynaklıdır (75).

Mastürbasyon eski dönemlerde sağlıklı olarak kabul edilen bir davranış biçimi iken günümüzde normal ve sağlıklı bir davranış biçimi olduğu, her iki cinsiyetteki çocuk için de zararsız olduğu kabul edilmiştir. Çok erken yaşlarda görülmeye başlamasına rağmen mastürbasyon genelde 3-4 yaşları arasında daha sıklıkla yapılan bir davranış biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır (75).

Mastürbasyon gelişimin doğal bir parçası olsa bile dikkat edilmesi gereken durumlar olabilir (72). Mastürbasyon bazen kıl kurdu, cinsel bölgede alerji, bacak arasında kaşıntılar ve erkeklerde sünnet derisiyle ilgili problemler gibi fizyolojik kaynaklı rahatsızlıklardan dolayı ortaya çıkabilir. Bazen de boşanma, kardeş doğumu, ebeveyn ilgisizliği, sevgisizliği gibi ev içi problemlerinden kaynaklı çocukta kaygı, yalnızlık, korku gibi duyguların ortaya çıkmasıyla mastürbasyon davranışı gözlemlenebilir. Çocuğun ailesinden ne zaman mastürbasyona başladığı ya da hangi zamanlarda yaptığı hakkında net bilgiler alınmalıdır (78).

Çocuğun mastürbasyon yaptığı gözlemlendiğinde çocuğa ceza vermek ya da bağırarak yanlış davranış türüdür. Bu davranışlar çocuğun kendisini suçlu hissetmesine sebep olabileceği gibi çocuğun aileden uzaklaşarak bu davranışı gizlice yapma eğilimine girmesine sebep olacaktır. Bunun sonucu olarak aile davranışın devam etmediğini düşünebilir, ancak çocuk gizlice davranışı devam ettirmeye devam edebilir. Mastürbasyonun görülmesi durumunda buna sebep olan durumların olup olmadığı araştırılmalı ve ona göre bir çözüm yolu bulunmalıdır (72).

2.5. İletişim

İletişim insanlıkla başlayan bir süreçtir bu sebeple iletişimin tarihi aslında insanlık tarihine dayanmaktadır. İnsanın olduğu her yerde iletişim mevcut olmuş ve ilk çağlardan itibaren insanlar sözlü ya da sözsüz bir şekilde iletişim kurma yolunu bulmuştur (79).

Sosyal bir varlık olan insan, toplu halde yaşama ihtiyacının sonucu olarak diğer insanlarla ilişki kurmak durumunda kalmaktadır. İlişki kurmanın en temel yolu

da iletişim kurmaktan geçmektedir. İletişim kurma sözünden kasıt bireyler arasındaki her türlü duygu, düşünce ve bilgi akışının sağlanmasıdır. İletişimin temel amacı ise insanlar arasında yani toplumda ortaklık yaratmaktır. İnsanların iletişim kurma isteği bilgi, duygu ve düşüncelerini başkalarına aktarması şeklinde gerçekleşmektedir (79).

İletişim, toplumun biçimlenmesinde temel oluşturmaktadır. Birey dünyaya geldiği andan itibaren diğerleriyle bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde konuşma, bakma, susma ya da oturma biçimiyle iletişim kurmaya çalışır (80). Yeni doğan bir çocuğun çevresini tanımak için soru sorma isteğinden başlayarak, yaşamda çevreyi anlama ve şekillendirme ile ilgili tüm durumlar iletişim sürecine dahildir (81). Aslında birey yaşamını devam ettirebilmek için diğer insanlarla iletişim kurmak zorundadır (80).

İletişim sorunlarının ortadan kaldırıldığı ya da en aza indirildiği, arzu edilen ve sağlıklı iletişime “etkili iletişim” denmektedir (82). Etkili iletişim için etkili konuşma, etkili dinleme, hitap etme, ses tonu gibi iletişim ölçütleri temel oluşturmaktadır (81). Etkili iletişim karşılıklı olarak insanların kendilerini anlaşılabilir hissetmesini sağlamaktadır (83).

Bireylerin etkili iletişim yöntemlerini bilmemeleri ve iletişimin önemini farkında olmamaları iletişim engellerinin başında gelmektedir. İnsanlar arası uyumsuzlukların ve sorunların temelinde çoğu zaman iletişim problemleri yatmaktadır. İletişim sorunları bir mesajın verilmesini veya alınmasını olumsuz etkileyen, iletişim sürecinin kesintiye uğramasına sebep olan engeller olarak açıklanır. İletişimle ilgili sorunlar genellikle duyguları ifade güçlüğü, önyargı, kişisel beklentiler ve ihtiyaçlar, geçmiş deneyimler, cinsiyet ve yaş farklılıkları ve bilgi eksikliğinden kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır (84).

Bireyin kendini ve çevresini anlaması ve tanınması için iletişime girmesi önemli ve gereklidir (85). İnsanlar arası ilk ilişkilerin başladığı yer ise ailedir. Bir çocuğun anne ve babasıyla sağlam ilişkiler kurması, çocuğun temel kişilik özelliklerinin oluşmasını sağlamaktadır. Anne ve babayla kurulan iletişim ne kadar güçlü ise diğer insanlarla kurulan iletişim ve kişinin ruh sağlığı o oranda güçlü olacaktır (86).

2.5.1. Kuşaklar Arası İletişim

TDK (2021), sözlüğünde kuşak kelimesi “Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirlerine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişiler” olarak tanımlamaktadır.

Tüm dünyada kuşaklar arası iletişim ile ilgili, sosyoloji, iletişim, tıp, ekonomi, siyaset ve psikoloji gibi çeşitli bilim dallarında literatüre giren çalışmalar bulunmaktadır. Türkiye’de de tıp ve aile içi iletişimle ilgili çalışma alanlarında kuşaklar arası iletişime yoğunlaşıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda daha çok kuşaklar arası çatışma kavramı kullanılmakta, ebeveyn ve çocuklar arasında oluşan toplumsal ve kültürel boşluklar üzerinde durulmaktadır. Sağlık sektörünün gelişmesi ve yaşlı nüfusun artış göstermesi ile kuşaklar arası çeşitlilik artmış, bu nedenle kuşaklar arasındaki farkın nedenlerinin farkına varmak, kuşakların kendi aralarında ve başka nesillerle iletişimlerini, tutum ve davranışlarını anlamak önem kazanmıştır (87).

Kuşaklar arasındaki çatışma toplumun tümünü ilgilendiren bir kavramdır. Yeni bir kuşağın gelmesiyle toplumun genel özelliklerinde bir değişme görülmeye başlanır (88). Her kuşağın kendine göre doğru kabul ettiği değerler vardır (89) Değer olanla olması gereken ayrımını içerir ve her zaman olumlu ya da olumsuz bir ölçüt olarak kabul edilir (90). Toplumların yıllar içerisinde benimsedikleri değerler onların kültür ürünleridir (89).

Çocuğa içerisinde yaşadığı toplumun değerleri ve kuralları öğretilirken, bir yandan da çocuk yetiştirme şekilleri aktarılır. Çocuk her şeyi ilk olarak ailesinden öğrenir ancak sosyalleşmeye başladıkça mahalle, okul ve akran çevresiyle iletişimin artmasıyla beraber beklentileri ve değerleri değişebilir. Bu durumda ebeveynin düşüncelerini eski bulabilir, çocuğun değerlerinin değişmesiyle kuşaklar arası çatışması başlayabilir (89).

Toplumun değerlerinin bir kuşaktan diğerine aktarılması söz konusudur (21) ancak kuşaklar arası anlamlı bulunan kodlar değişmiş ve yaşam tarzları farklılaşmıştır (91). Yeni bir çağın gelmesi ve bilgilerin yenilenmesiyle beraber çocuk yetiştirmek için kulaktan dolma bilgiler değil de bilimsel kaynaklar önem taşımaktadır (92).

2.5.2. Çocukla İletişim

Günümüzde modern dünyanın etkisiyle işe giden anne ve babalar eve oldukça yorgun dönmekte ve çocuklarıyla daha az iletişim kurmaktadır. Bu durumda çocuklar televizyon ve bilgisayar gibi teknolojik kaynaklardan hayatla ilgili bilgileri toplamaya çalışmaktadırlar. Oysaki anne ve babaların çocuklarıyla iyi ve nitelikli bir ilişki kurması, çocuklarını dinlemeleri, dikkatle duymaları ve cevap vermeleri, duygularına ve düşüncelerine saygı göstermeleri çocuğun özsaygısının artmasına, fikir ve duygularına değer verildiğini hissetmesine, kendine değer vermesine, dürtülerini sınırlamasına ve insanlarla iletişimde sosyal olarak etkin olmasına yol açmaktadır (93).

Aile ile kurulan güvenli ilişki, yaşanan sorunlarda destek alma, çocuklar ve yetişkinler arasında olan bilgi akışı, çocukların bütün gelişim alanlarını olduğunu gibi bilişsel gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir (86).

Her ebeveyn çocuğunun sağlıklı, mutlu, başarılı ve kolay iletişime geçen, kendini rahat ifade eden, zihnini en verimli şekilde kullanan bireyler olmasını ister. Tüm bunların sağlanmasında da anne ve babalara büyük sorumluluklar düşmektedir (92).

Ancak bazen ebeveynler çocuklarıyla iletişimde engelleyici bazı ifadeler kullanırlar. Bunlar çocuğu yargılama, çocuğun sözlerini çarpıtma, çocuğun o anki davranışını genelleme, çocuğu etiketleme, çocuğu zorlama ve çocuğa yapmasının olanaksız olduğuna dair mesajlar veren cümleler kullanmalarıdır. Bu tarz ifadeler çocuğun özgüvenini zedeler ve kendini rahatça ifade edemeyen bir birey haline gelmesini yol açar (92).

Bütün bunlardan dolayı Ginott (2018) göre çocuklarla etkili iletişim kurmak için ebeveynlerin uyması gereken iletişim ilkeleri;

- Çocukları empati kurarak dinlemek, çocukların aktardığı kelimelerdeki duyguları fark etmek, çocukların yaşadıkları ve hissettikleri şeyi onların bakış açılarıyla anlamak.
- Çocuğun karakterini, düşüncelerini, duygularını, isteklerini ve zevklerini küçümsememek, tüm bunları kabul etmek.
- Eleştirmek yerine rehber olmaya çalışmak, çocuğa problem olan durumu ve mümkün olan çözümü ifade etmek.

- Olumsuz bir durumda çocuğa fiziksel ya da sözel olarak şiddet uygulamamak ve ben dilini kullanarak çocuğa problem olan durumla ilgili hisleri anlatmak.
- Çocuğun karakter özelliklerini değerlendirmeden, o an var olan durumla veya davranışla ilgili değerlendirme yapmak.
- Çocuklara kendileri hakkındaki konularla ilgili gelişimine uygun olarak seçme hakkı tanımak ve kendini ifade etmesi için fırsat vermek şeklinde sıralanmaktadır.

Kurulan etkili iletişim ile çocukla karşılıklı olarak anlaşma içerisinde olunur ve ebeveynleri tarafından anlaşıldığını hisseden çocuk kendini değerli hisseder. Aile arasındaki iletişim ne kadar etkili ise çocuk kendini hem aile içerisinde hem de toplumda o denli rahat ifade etmeyi öğrenecek ve çocuğun özgüveni o denli artacaktır (92).

Başka bir ifade şekliyle aile içerisindeki iletişim açık ve anlaşılır olmalı, bu iletişim türünü hem anne hem baba üstlenmelidir. Ebeveynler çocuğa iletişimle ilgili ne kadar iyi rol model olursa, çocuklar da buna benzer rolleri öğrenir ve üstlenirler. Çocukla iletişimde hem uyum hem de çatışmalar iletişim kurmayı zorunlu hale getirir ve doğru iletişim hem uyumun sağlanmasında hem de çatışmanın çözüme ulaştırılmasında temel ögedir (91).

2.5.3. Cinsel İletişim Dili

İletişim, bireyin kendisini ve çevresini anlamasında ve hayatını sürdürmesinde önemli bir etken, bir duygu, düşünce ve bilgi alışverişidir. Bu yüzden insanın olduğu her yerde iletişim de mevcut olmuştur (79). Çocukluk yıllarında ebeveynlerin çocuklarına karşı kullandıkları iletişim dili oldukça önemlidir. Çünkü çocuğun ebeveyni ile olan iletişimi onun çevresiyle olan iletişiminin temelini oluşturmaktadır (94). Çocuğun özdenetim sahibi olması, duygularının ve düşüncelerinin farkında olarak onları özgürce ifade edebiliyor olması, özgüven sahibi olması ve çevresiyle olumlu iletişim kurabiliyor olması anne ve babasıyla arasındaki sağlıklı iletişim ile doğrudan bağlantılıdır (1). Anne baba ve çocuk arasındaki sağlıklı iletişim ile çocuk duygu ve düşüncelerini etkin bir şekilde ifade etmektedir ancak aile içi iletişimde çocuğun etkin olarak dinlenmemesi, onunla rahat konuşulmaması ve müdahale edilmesi anne baba ve çocuk arası iletişimi zedelemektedir (85).

Anne ve babaların çocuklarıyla iletişimi çocukların ileriki yaşantılarındaki cinsel tutumlarını da etkilemektedir (8). Çocukların cinsel konular hakkında eğitiminde öncelikli görev anne ve babalarıdır (5). Ganji ve arkadaşlarına göre de (2017) ebeveynler çocukların cinsel konularda ilk öğretmenleridir. Cinsel gelişim doğum öncesinde başlar ve hayat boyu devam eder. Bu yüzden çocukla sağlıklı cinsel iletişim dili kurmak onu gereksiz bilgilerden korumayı, yaşına uygun bilgiler vermeyi, vücudun bölümlerini doğru tanınmasını, kendi cinsiyet özelliklerini ve karşı cinsin özelliklerini bilmesini sağlamaktadır (3).

Eroğlu ve Gölbaşı'nın (2005) aktardığına göre cinsel eğitim çocukların bedenlerinde olan fiziksel ve duygusal değişimleri kabul etmelerini, bedenlerine pozitif bakmalarını, cinsiyetleri hakkında olumlu duygular taşımalarını, kişisel farklılıklara saygı göstermeyi ve cinsel ihmal ve istismara karşı kendilerini koruyabilmelerini sağlamaktadır. ABD Cinsellik Bilgi ve Eğitim Konseyine göre çocukların ilk cinsel eğitimcisi ebeveynleri olmalı ve ebeveynle kurulan cinsel iletişim çift yönlü olup yaşamın erken dönemlerinden başlayarak yetişkinliğin ilk başlarına kadar devam etmelidir (95).

Akın ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan araştırmaya göre anneler cinsel konular hakkında çocukların ebeveynleriyle konuşmalarının daha doğru olacağını belirtmişlerdir. Ancak buna rağmen cinsel eğitim ve cinsel gelişim konuları ülkemizde anne ve babalar tarafından konuşulmaktan kaçınılan konuların başında gelmektedir (6). Çocuklar yaşlarına uygun olarak cinsel gelişimle ilgili anne ve babalarına bazı sorular yöneltmektedir. Bunlar “ben nasıl dünyaya geldim”, “bebekler annelerin karnına nasıl girer”, “kızlar ve erkeklerin vücudu neden farklıdır” ve “doğduğum yeri görebilir miyim” gibi sorulardır. Ebeveynlerin bu sorular karşısında çocukları geçiştirmeye çalışması, bu soruların ayıp olduğunu ve çocukların bunları konuşmasının yasak olduğunu söylemesi çocuklarda “utanç” ve “ayıp” kavramının oluşmasına sebep olmaktadır (7).

Dünyanın birçok ülkesinde ebeveynlerin cinsel konular hakkında çocuklarıyla konuşması tabu olarak görülmektedir (2). Bunun sebepleri arasında aileler tarafından cinsel eğitimin tam olarak ne olduğunu bilmemek (6), ailelerin cinsel eğitimle ilgili formel bir eğitimlerinin olmamasından kaynaklı çocuklarının sorularını cevaplamada

yetersiz hissetmek (4), çocuklarla neyi ne zaman konuşması gerektiğine karar vermede zorluk yaşamak (96) gibi sebepler yer almaktadır.

Çocuklar anne ve babalarını model alarak kendi cinsel kimliklerini oluşturmaya başlamaktadır (7). Yapılan çalışmalar göstermektedir ki hem çocuğun cinsiyeti hem de ebeveynin cinsiyeti cinsel konular hakkında iletişim kurmada önemli bir etkidir. Annelerin kız çocuklarıyla konuşma eğilimleri erkek çocuklarıyla konuşma eğilimlerinden daha fazla iken aynı şekilde babaların da erkek çocuklarıyla konuşma eğilimleri kız çocuklarına göre daha fazladır (8).

Nijerya’ da ergen ebeveynleriyle yapılan araştırmaya göre ise genç ebeveynlerin yaşlılara göre çocuklarıyla daha iyi ve daha çok cinsel iletişim kurduğu gözlemlenmiştir (97). Kavut (2015) tarafından yapılan araştırmaya göre ise ülkemizde de kuşaklara göre aile içi iletişimde farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Ebeveyn çocuk arasındaki cinsel iletişim dilinde de bu farklılık kendini göstermektedir.

Son zamanlarda “tarih boyunca ilk kez çocukların yetişkinlerden daha çok şey bildikleri” söylemi gündemdedir. Günümüz çocukları eskiyle kıyaslandığı zaman daha meraklı, girişken, heyecanlı, araştırmayı seven, soru soran ve eleştiren çocuklardır (54). O yüzden ülkemizde henüz okullarda da kapsamlı bir şekilde verilmeyen cinsel eğitimin çocuklara evde aileleri tarafından verilmesi ve ailelerin bu konuda yeterli iletişim becerilerine sahip olması önemlidir (99).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Ebeveynlerin çocuklarıyla olan cinsel iletişim dili ve aynı cinsiyetteki kendi ebeveynlerinde algıladıkları cinsel iletişim dili arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla nicel araştırma yöntemine başvurulmuştur.

3.2. Araştırma Evreni ve Örneklemi

İlgili araştırma 0-15 yaş arası kız çocuğu olan 273 anne ile yapılmıştır. Annelerin hem kendi davranışlarını değerlendirdiği hem de kendi ebeveynlerini değerlendirdikleri ölçek maddeleri SPSS v.25.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Annelerin ölçeklere vermiş olduğu cevaplar analizlere dahil edilmeden önce uç değerlerinin belirlenmesi için Kutu Grafikleri incelenmiştir. Araştırmaya katılan annelerden, 16 annenin verdiği cevaplar uç değer olarak yer alması sebebiyle toplam veri setinden çıkarılmıştır. Araştırmanın analizleri toplamda 257 annenin verileri ile yürütülmüştür.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Yöntem

Araştırmada anne ve babaların demografik bilgilerini elde etmek için “Genel Bilgi Formu” ve ebeveynlerin, kendi ebeveynlerinin ve kendilerinin cinsel iletişim dilini belirlemek amacıyla Artan, Ceylan ve Kurnaz Adıbatmaz (2020) tarafından geliştirilen “Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği” ve araştırmacı tarafından Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği’ ni geliştiren yazarlardan izin alınarak uyarlanması yapılan “Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekler katılımcılara iki farklı şekilde ulaştırılacaktır. Araştırmacı ölçekleri, erişebileceği katılımcılara yüz yüze; erişemeyeceği katılımcılara online yollarla uygulamıştır. Tüm dünyada salgın olarak kabul edilen ve ülkemizi de etkileyen Covid 19 Pandemi dönemi sebebiyle katılımcıların çoğuna online yollarla ulaşılmıştır. Ölçeklerin katılımcılara ulaştırılabilmesi için Google Survey’ de form olarak hazırlanmış, sosyal medya (facebook, instagram) ve Whatsapp yollarıyla kartopu örnekleme yöntemi ile katılımcılara ulaştırılmıştır.

Araştırma hem anneleri hem de babaları dahil edecek şekilde planlanmıştır. Ancak veri toplama sürecinde babalardan gelen verilerin çok az olması sebebiyle istatistiksel olarak anlamlı ve doğru bilgiye ulaşılamayacağı için babalar araştırmadan çıkarılmak zorunda kalmıştır.

3.3.1. Genel Bilgi Formu

Genel bilgi formu, katılımcılara çalışmada neler yapılacağı ile ilgili genel bilgilerin verilmesi ayrıca katılımcıların sosyo-demografik özelliklileri hakkında bilgilerin toplanması amacıyla alanyazın temel alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Formda katılımcının ebeveynlik rolü, yaşı, gelir durumu, çocuk sayısı, çocukluk döneminde yaşadığı yerleşim birimi, şu an yaşadığı yerleşim birimi (yeterli veri olmadığından örneklemden çıkarılmıştır), çalışma durumu, öğrenim düzeyi, aile tipi, ebeveyninin ebeveynlik durumu (öz ve üveylük durumu sorulmuş, yeterli veri olmadığından örneklemden çıkarılmıştır), ebeveyninin öğrenim durumu ve ebeveyninin çalışma durumu sorgulanmaktadır.

3.3.2. Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği

Artan, Ceylan ve Kurnaz Adıbatmaz (2020) tarafından geliştirilen ölçeğin kullanım ve yayın izinleri alınmıştır. Ölçeğin güvenilirliği .71 olarak bulunmuştur ayrıca geçerliliği ise açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi ile uygulanarak saptanmıştır. Toplamda 23 maddeden oluşan ölçek, içerik, beden dili, süreci yönetme ve kaygı alt boyutlarını içeren bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçek maddelerinden 1-7. maddeler içeriği, 8-12. maddeler beden dilini, 13-19. maddeler süreci yönetmeyi ve 20-23. maddeler kaygıyı değerlendirmektedir. Ölçeğin içerik alt boyutu için “Yaşına uygun bir şekilde açıklarım”, beden dili alt boyutu için “Her zamanki yüz ifadesiyle konuşum”, süreci yönetme alt boyutu için “heyecanımı kontrol ederim” ve kaygı alt boyutu için “Paniklediğim için cevaplayamam” maddeleri örnek olarak verilebilir. Ölçekteki maddeler uygunluğa bağlı olarak “bana hiç uygun değil”, “bana uygun değil”, “bana kısmen uygun” ve “bana tümüyle uygun” şekilde 4'lü Likert tipinde puanlanmaktadır. Ölçekteki içerik, beden dili ve süreci yönetme alt boyutlarını içeren maddelerde ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ancak kaygı altı boyutunu ölçen tüm maddeler ters puanlama yöntemiyle puanlanmaktadır.

Ölçekteki bütün alt boyutlar için yüksek puanlar ebeveynlerin cinsel iletişim dilinin uygun olduğunu göstermektedir.

3.3.3. Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği

Araştırmaya katılacak ebeveynlerin kendi ebeveynlerinin cinsel iletişim dilini nasıl algıladıkları da incelenmiştir. Bu amaçla ebeveynlerin kendi cinsel iletişim dilini ölçmek için kullanılan Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği'nde ölçeği geliştiren yazarlardan izin alınarak araştırmacı tarafından bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler ölçekte yer alan maddelerin anne ve babaları ayrı ayrı değerlendirmek üzere oluşturulan iki ayrı ölçek için tekrardan düzenlenmesidir. Ölçeği düzenlerken 23 maddeden oluşmasında, maddelerin içerik, beden dili, süreci yönetme ve kaygı alt boyutlarından oluşmasında ve maddelerin değerlendirilmesinde değişiklik yapılmamıştır. Ölçek maddelerinden 1-7. maddeler içeriği, 8-12. maddeler beden dilini, 13-19. maddeler süreci yönetmeyi ve 20-23. maddeler kaygıyı değerlendirmektedir. Ölçekte yapılan düzenleme ile ölçekte yer alan bütün maddeler için içerik alt boyutunda “annem yaşıma uygun bir şekilde açıklardı”, beden dili alt boyutunda “annem her zamanki yüz ifadesiyle konuşurdu” süreci yönetme alt boyutunda “annem heyecanını kontrol etmeye çalışırdı” ve kaygı alt boyutunda “annem paniklediği için cevaplayamazdı” şeklinde uyarlamalar yapılmıştır. Ölçekteki maddelerin değerlendirilmesi aynı şekilde “bana hiç uygun değil”, “bana uygun değil”, “bana kısmen uygun” ve “bana tümüyle uygun” 4'lü Likert tipinde puanlanmaktadır. Ölçekteki içerik, beden dili ve süreci yönetme alt boyutlarını içeren maddelerde ters puanlama yoktur. Ancak kaygı alt boyutunu içeren tüm maddeler ters puanlama yöntemiyle puanlanmaktadır. Ölçekteki bütün alt boyutlar için yüksek puanlar ebeveynlerin cinsel iletişim dilinin iyi olduğunu göstermektedir. Bu ölçekle ebeveynler kendi anne ve babalarının cinsel iletişim dilini değerlendirecek ve yeterli örneklem sayısına ulaşıldığında verilerin doğrulayıcı faktör analizi yapıp doğrulayıcılığı saptandıktan sonra “Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği” ve “Genel Bilgi Formuyla” beraber araştırma için kullanılacaktır. Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği'nin ebeveynlerin kendi ebeveynlerinin cinsel iletişim dilini değerlendirebilmeleri için düzenlenmesi ve tekrardan doğrulayıcı faktör analizinin

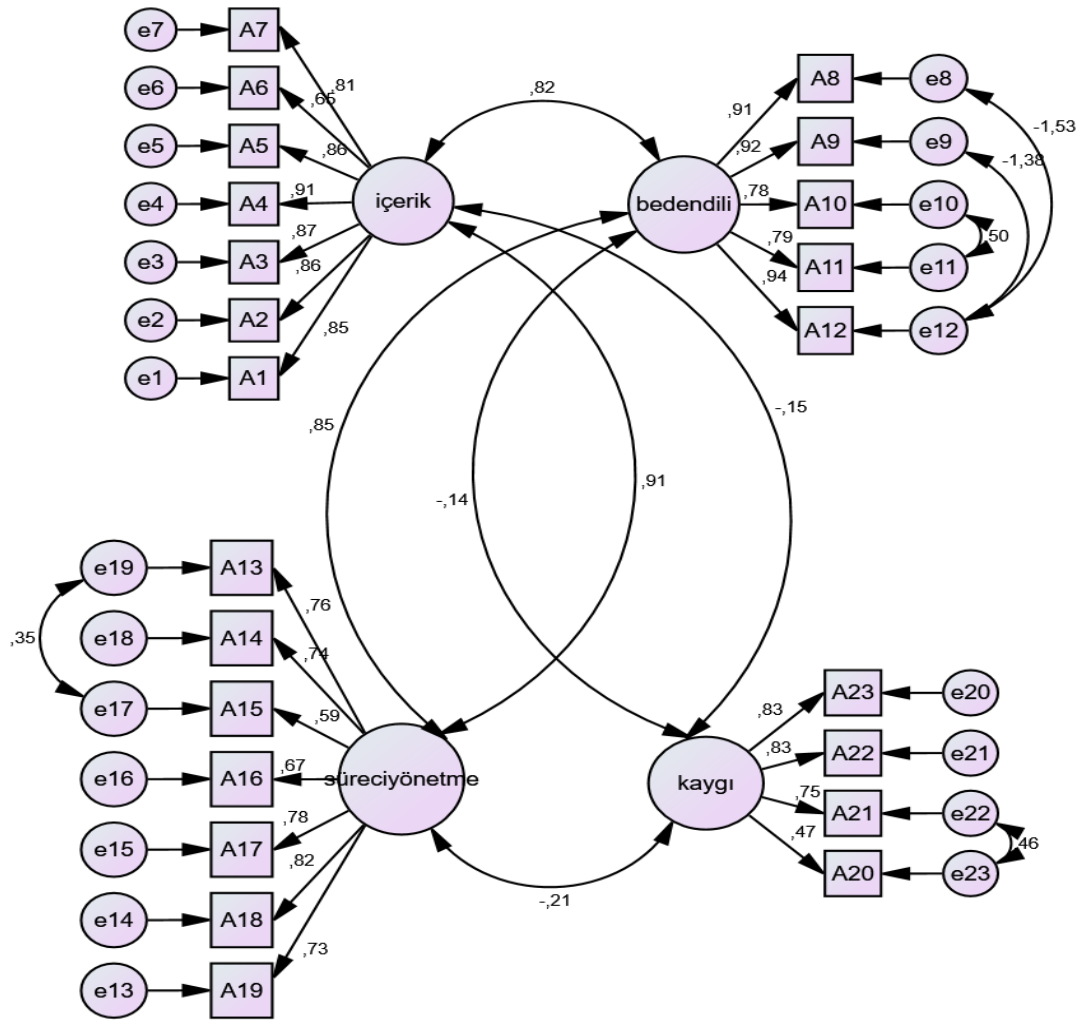
yapılıp araştırmada kullanılması için ölçeği geliştiren kişilerden gerekli izinler alınmıştır.

Doğrulatory Faktör Analizi Sonuçları

Annelerin kendi annelerini düşünerek cevaplamaları için Artan ve diğ. (2020)'nin ebeveynler için geliştirmiş olduğu ölçeğin kendi ebeveynlerini nasıl algıladıklarını ölçebilmek amacıyla uyarlaması yapılmıştır. Uyarlama çalışmasının yapılabilmesi için 281 yetişkine ulaşılmış ve kendi annelerini değerlendirmeleri istenmiştir. Ölçeğin uygun yapıyı ölçüp ölçmediğini belirleyebilmek için AMOS 23 programı kullanılarak Doğrulatory Faktör Analizi (DFA) uygulanarak modele ilişkin uyum indisleri kontrol edilmiştir. Uyum indislerinde yer alan değerler arasından en az CMIN/sd, SRMR, RMSEA ve CFI değerlerinin raporlanması gerekmektedir (101). DFA yapıldıktan sonra elde edilen uyum indisleri: [$\chi^2/sd=3.549$ ($p=.000$); $RMSEA=0.095$; $SRMR= 0.0773$; $CFI= 0.893$] olarak elde edilmiştir. Maddeler arası gerekli modifikasyonlar yapıldıktan sonra elde edilen model Şekil 3.3.3.1' de verilmiştir. Ayrıca Tablo 3.3.3.1' de elde edilen uyum indisleri verilmiştir.

Tablo 3.3.3.1. Ölçeğe ilişkin uyum indisleri.

Uyum İndisleri	İyi Seviyede Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Bulgulanan Uyum	Sonuç
CMIN/SD	$0 \leq \chi^2/sd < 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 3$	2.725	Kabul edilebilir
RMSEA	$0 < RMSEA < .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .10$.078	Kabul edilebilir
SRMR	$0 \leq SRMR < .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$.0695	Kabul edilebilir
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI \leq .95$.929	Kabul edilebilir

Şekil 3.3.3.1. Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği DFA model.

Elde Edilen Ölçeğin Güvenirlik Analizleri

Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği için iç tutarlılık katsayıları Split Half ve Cronbach Alfa analizleri aracılığıyla Tablo 3.3.3.2 'de incelenmiştir.

Tablo 3.3.3.2. Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği güvenirlik analizleri.

Faktör	Madde Sayısı	Split Half Katsayıları (α)	Cronbach Alfa Katsayısı (α)	Güvenirlilik Seviyesi
İçerik	7	.931; .825	.939	Yüksek Derecede Güvenilir
Beden Dili	5	.924; .818	.934	Yüksek Derecede Güvenilir
Süreci Yönetme	7	.831; .834	.892	Yüksek Derecede Güvenilir
Kaygı	4	.767; .810	.833	Yüksek Derecede Güvenilir
Toplam	23	.844; .935	.936	Yüksek Derecede Güvenilir

Ölçeğe ilişkin toplam puan üzerinden Cronbach Alfa Katsayıları incelendiğinde Split Half katsayısı .844 ve .935, Cronbach Alfa katsayısı ise .936 olarak yüksek derecede güvenilir olduğu elde edilmiştir. Cronbach Alfa katsayısı .80 ve üzerinde ise yüksek derecede iç tutarlılık olduğu ifade edilmektedir (102).

3.4.Verilerin Analizi

Araştırmacı tarafından annelerin kendi annelerini değerlendirebilmeleri için uyarlanmış olan “Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği” ve Artan ve diğ. (2020) tarafından geliştirilmiş “Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği” kullanılarak veriler toplanmıştır. Ölçeğin uyarlama çalışması sırasında geçerliliği DFA ile incelenmiş ve iç tutarlılık katsayıları incelenmiştir. Hem uyarlanmış olan hem de asıl ölçek 4’lü likert tipinde 4’ü ters olmak üzere 23 maddeden oluşmaktadır. Uygulama grubu için toplanan verilerin iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa katsayısı incelendiğinde Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği için .943 ve Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği için .775 olarak elde edilmiştir.

Annelerden elde edilen verilerin analizlerinden önce merkezi eğilim ölçüleri ve normallik dağılımları kontrol edilmiştir. Yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeğinde normal dağılımın olduğu fakat Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği için verilerin normal dağılımda olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Normallik dağılımı için ayrıca Çarpıklık-Basıklık, Histogram ve P-P Plot grafikleri de incelenmiştir. Yapılan incelemeler doğrultusunda her iki ölçeğin de normallik eğrisine yakın olduğu görülmüştür. Elde edilen veriler

doğrultusunda verilerin normal dağılımda olduğuna karar verilmiş ve parametrik testlerden yararlanılmıştır. Her iki ölçek için hesaplanan merkezi eğilim ölçüleri ve normallik testlerinin sonuçları Tablo ...'de incelenmiştir.

Tablo 3.4.1. Ölçeklerin merkezi eğilim ölçüleri ve normallik dağılımları.

Dğşk.	n	Min.	Maks.	Mod	Medyan	\bar{X}	S.s.	Kolmogorov-Smirnov	Çarpıklık	Basıklık
Ebeveyn	257	68	92	92	85	84.34	5.71	.000	-.580	-.342
Algılanan	257	23	92	35	56	56.67	16.07	.016	.273	-.544

Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin +/-2 normal dağılım değerleri (103, 104) arasında olduğu görülmektedir. Ayrıca veri setindeki 20 ya da daha fazla örneklem büyüklüğü olması durumunda normallik sayılısının sorun olmadığı bilinmektedir (105). Buna ek olarak 5'ten az örneklem sayılarında bile t testi uygulanabilmektedir (106). Bu sebeple verilerin analizlerde istatistiksel farklılıkları belirleyebilmek amacıyla iki bağımsız değişken için t Testi ikiden fazlası için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA kullanıldığı sırada elde edilen anlamlı farklılıkların hangi iki ortalama arasında olduğunu belirlemek için Bonferroni uygulanmıştır. İki ölçek arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için de Spearman's Rho korelasyon analizi yapılmıştır.

4.BULGULAR

Tablo 4.1’de annelerin kendilerine, çocuklarına ve kendi annelerine ilişkin demografik bilgiler sunulmuştur.

Tablo 4.1. Annelerin kendilerine, çocuklarına ve kendi annelerine ilişkin demografik bilgileri.

Değişken	Katılımcı	f	%
Anne Yaşı	26-35 Yaş	106	41.2
	36-45 Yaş	127	49.5
	46-55 Yaş	24	9.3
Anne Öğrenim Düzeyi	Lise	59	23.0
	Ön Lisans	35	13.6
	Lisans veya Lisansüstü	163	63.4
Anne Mesleği	Eğitimci	84	32.7
	Serbest Meslek	55	21.4
	Sağlık Personeli	46	17.9
	Kamu Personeli	20	7.8
	Ev Hanımı	52	20.2
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	173	67.3
	Çalışmıyor	84	32.7
Gelir Durumu	Gelir Yok	42	16.3
	0-5000 TL	72	28.1
	5001-10000 TL	110	42.8
	10000 TL ve üzeri	33	12.8
Çocuk Sayısı	Tek Çocuk	95	37.0
	İki Çocuk	140	54.5
	Üç çocuk ve daha fazla	22	8.5
Çocuğun Yaşı	1-5 yaş arasında	93	36.2
	6-10 yaş arasında	84	32.7
	11 yaş ve üzeri	80	31.1
Çocukların Cinsiyeti	Hem kız hem de erkek çocuk	94	36.6
	Sadece kız çocuğum/çocuklarım	163	63.4
Aile Tipi	Çekirdek Aile	236	91.8
	Geniş Aile	21	8.2
15 Yaşına Kadar Yaşadığı Yer	Şehir	197	76.7
	Kasaba	33	12.8
	Köy	27	10.5
Annenin Annesi ile Yaş Farkı	18-24 yaş arası	128	49.8
	25-34 yaş arası	110	42.8
	35-45 yaş arası	19	7.4
Annenin Annesinin Öğrenim Düzeyi	Okuma Yazma Bilmiyor	38	14.8
	İlköğretim	159	61.9
	Lise	40	15.6
Annenin Annesinin Çalışma Durumu	Lisans veya üstü	20	7.7
	Çalışıyordu	56	21.8
	Çalışmıyordu	201	78.2
	Toplam	257	100.0

Annelerin kendileri, çocukları ve kendi anneleri ile ilişkili olan demografik bilgiler Tablo 4.1’de incelenmiştir. Annelerin %49.5’i 36-45 yaş arasındadır. Annelerin %63.4’ü lisans veya üstü mezundur ve %32’sinin eğitimci olduğu bulgulanmıştır. Annelerin %32.7’si çalışmamaktadır ve gelir durumlarının %42.8’i 5001-10000 TL arasında olduğu görülmektedir. Annelerin %54.5’i iki çocuğa sahiptir ve çocukların %36.2’si 1-5 yaş arasındadır. Annelerin %63.4’ünün sadece kız çocuğu ya da çocukları bulunmaktadır. Yalnızca %8.2’si geniş aile tipine sahiptir. Annelerin 15 yaşına kadar yaşadığı yerler incelendiğinde %76.7’sinin şehirde yaşadığı görülmüştür. Annelerin kendi annesi ile arasındaki yaş farkları incelendiğinde %49.8’i 18-24 yıl farklılığın olduğunu belirtmiştir. Annelerin annelerinin %61.9’u ilköğretim mezundur ve %21.8’i bir işte çalışmış ya da halen çalışıyordu.

Tablo 4.2 ’de annelerin yaşlarına göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.2. Anne yaşına göre ölçeklerden aldıkları puanların ANOVA sonuçları.

Ölçekler	Boyutlar	Yaş	n	\bar{X}	s.s	s.d.	f	p	Fark
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	26-35 Yaş	106	26.9906	1.4832	2-254	1.011	.365	
		36-45 Yaş	127	27.1811	1.3825				
		46-55 Yaş	24	26.7917	1.3506				
	Beden Dili	26-35 Yaş	106	17.6698	2.5846	2-254	6.676	.001*	B>A
		36-45 Yaş	127	18.7087	1.7233				
		46-55 Yaş	24	18.2500	2.1918				
	Süreci Yönetme	26-35 Yaş	106	26.1698	1.9974	2-254	1.076	.343	
		36-45 Yaş	127	26.4961	1.9634				
		46-55 Yaş	24	26.0000	2.3956				
	Kaygı	26-35 Yaş	106	13.3491	2.6548	2-254	4.075	.018*	A>B
		36-45 Yaş	127	12.2835	3.2266				
		46-55 Yaş	24	12.2917	2.5277				
	Toplam	26-35 Yaş	106	84.1792	6.0502	2-254	.623	.537	
		36-45 Yaş	127	84.6693	5.5306				
		46-55 Yaş	24	83.3333	5.1975				
Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	26-35 Yaş	106	17.4340	6.2959	2-254	.010	.990	
		36-45 Yaş	127	17.5118	6.0930				
		46-55 Yaş	24	17.3333	7.3583				
	Beden Dili	26-35 Yaş	106	11.7830	4.2111	2-254	.837	.434	
		36-45 Yaş	127	12.5276	4.5159				
		46-55 Yaş	24	11.8750	5.7279				
	Süreci Yönetme	26-35 Yaş	106	16.9811	5.5651	2-254	.471	.625	
		36-45 Yaş	127	17.2047	6.0030				
		46-55 Yaş	24	15.9167	7.3716				
	Kaygı	26-35 Yaş	106	10.1415	3.1485	2-254	.120	.887	
		36-45 Yaş	127	10.0315	3.2609				
		46-55 Yaş	24	9.7917	3.6233				
	Toplam	26-35 Yaş	106	56.3396	15.2870	2-254	.254	.776	
		36-45 Yaş	127	57.2756	16.3458				
		46-55 Yaş	24	54.9167	18.4247				

*p<0.05; 26-35 Yaş=A; 36-45 Yaş=B; 46-55 Yaş=C

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden aldıkları puanlar ile anne yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanırken (p<0.05), algılanan için anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır (p>0.05). Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği Beden Dili ve Kaygı alt boyutlarında hangi iki yaş arasında fark olduğunu bulgulanabilmek için yapılan Bonferroni testine göre. ECİÖ-Beden Dili alt boyutu için 36-45 yaş (\bar{X} =18.7087) olanlar ile 26-35 yaş (\bar{X} =17.6698) olanlar arasında 36-45 yaş olanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri; ECİÖ-Kaygı boyutunda ise 26-35 yaş (\bar{X} =13.3491) olanlar ile 36-45 yaş (\bar{X} =12.2835) olanlar arasında 26-35 yaş olanların lehine

istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre yaş arttıkça cinsel iletişimde beden dili kullanımının daha olumlu hal aldığı söylenebilirken yaşı daha küçük olması durumunda kaygınının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde azaldığı söylenebilir.

Tablo 4.3 'de anne öğrenim düzeyine göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.3. Anne öğrenim düzeyi göre ölçeklerden aldıkları puanların ANOVA sonuçları.

Ölç.	Boyutlar	Öğrenim	n	\bar{X}	s.s	s.d.	f	p	Fark	
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	Lise	59	27.2712	1.1269	2-254	1.087	.339		
		Ön Lisans	35	27.1714	1.5240					
		Lisans veya üstü	163	26.9693	1.4924					
	Beden Dili	Lise	59	17.7288	2.4693	2-254	2.385	.094		
		Ön Lisans	35	18.1143	2.4467					
		Lisans veya üstü	163	18.4479	2.0311					
	Süreci Yönetme	Lise	59	25.9661	2.2280	2-254	1.224	.296		
		Ön Lisans	35	26.5429	1.9454					
		Lisans veya üstü	163	26.3926	1.9545					
	Kaygı	Lise	59	10.7966	3.0613	2-254	20.586	.000*		B>A C>A
		Ön Lisans	35	12.4286	3.3806					
		Lisans veya üstü	163	13.4847	2.5101					
	Toplam	Lise	59	81.7627	5.3477	2-254	8.781	.000*		C>A
		Ön Lisans	35	84.2571	6.6965					
		Lisans veya üstü	163	85.2945	5.3494					
	Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	Lise	59	18.5593	6.8487	2-254	1.172		.311
			Ön Lisans	35	17.2000	7.4074				
			Lisans veya üstü	163	17.1227	5.7775				
Beden Dili		Lise	59	13.2542	4.4667	2-254	2.440	.089		
		Ön Lisans	35	12.2286	5.0122					
		Lisans veya üstü	163	11.7485	4.3819					
Süreci Yönetme		Lise	59	17.9661	6.0798	2-254	1.612	.201		
		Ön Lisans	35	17.6857	6.9906					
		Lisans veya üstü	163	16.4908	5.6419					
Kaygı		Lise	59	9.7627	3.4207	2-254	.369	.691		
		Ön Lisans	35	10.3143	4.2687					
		Lisans veya üstü	163	10.1043	2.9178					
Toplam		Lise	59	59.5424	16.3147	2-254	1.443	.238		
		Ön Lisans	35	57.4286	19.9238					
		Lisans veya üstü	163	55.4663	15.0034					

*p<0.05; Lise=A; Ön Lisans=B; Lisans veya üstü=C

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden aldıkları puanlar ile annelerin öğrenim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanırken ($p < 0.05$), algılanan için anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır ($p > 0.05$). Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği Toplam ve Kaygı alt boyutlarında hangi iki öğrenim düzeyi arasında fark olduğunu bulgulayabilmek için yapılan Bonferroni testine göre. ECİÖ-Toplam boyutu için Lisans veya üstü ($\bar{X}=85.2945$) mezun olanlar ile Lise ($\bar{X}=81.7620$) mezunu olanlar arasında Lisans veya üstü mezunu olanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri; ECİÖ-Kaygı boyutunda ise Ön Lisans ($\bar{X}=12.4286$) ve Lisans veya üstü ($\bar{X}=13.4847$) mezunu olanlar ile Lise ($\bar{X}=10.7966$) mezunu olanlar arasında Ön Lisans ve Lisans veya üstü mezunu olanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre öğrenim düzeyi arttıkça hem cinsel iletişimin arttığı hem de kaygının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düştüğü söylenebilir.

Tablo 4.4 'de anne mesleğine göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.4. Anne mesleğine göre ölçeklerden aldıkları puanların ANOVA sonuçları.

Ölç.	Boyutlar	Meslek	n	\bar{X}	s.s	s.d.	f	p	Fark
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	Eğitimci	84	27.0357	1.57117	4-252	.168	.955	
		Serbest Meslek	55	27.0000	1.44016				
		Sağlık Personeli	46	27.1522	1.13465				
		Kamu Personeli	20	27.2500	.96655				
		Ev Hanımı	52	27.0385	1.55880				
	Beden Dili	Eğitimci	84	18.7143	1.89845	4-252	1.520	.197	
		Serbest Meslek	55	17.9455	2.34456				
		Sağlık Personeli	46	17.9348	2.45314				
		Kamu Personeli	20	18.1000	1.83246				
		Ev Hanımı	52	18.0962	2.37850				
	Süreci Yönetme	Eğitimci	84	26.5714	2.08428	4-252	.536	.710	
		Serbest Meslek	55	26.2727	1.75810				
		Sağlık Personeli	46	26.1522	2.05445				
		Kamu Personeli	20	26.1000	2.17401				
		Ev Hanımı	52	26.1731	2.12105				
	Kaygı	Eğitimci	84	13.6310	2.14409	4-252	5.968	.000*	A>E C>E
		Serbest Meslek	55	12.7273	2.95932				
		Sağlık Personeli	46	12.9565	3.11952				
		Kamu Personeli	20	12.3500	3.57292				
		Ev Hanımı	52	11.1923	3.24816				
Toplam	Eğitimci	84	85.9524	5.68003	4-252	3.247	.013*	A>E	
	Serbest Meslek	55	83.9455	4.87783					
	Sağlık Personeli	46	84.1957	5.51209					
	Kamu Personeli	20	83.8000	5.17687					
	Ev Hanımı	52	82.5000	6.43367					
Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	Eğitimci	84	17.0238	6.18193	4-252	.621	.648	
		Serbest Meslek	55	16.9636	6.28037				
		Sağlık Personeli	46	18.3696	5.25931				
		Kamu Personeli	20	18.7000	6.29202				
		Ev Hanımı	52	17.4231	7.26082				
	Beden Dili	Eğitimci	84	11.8929	4.43159	4-252	.768	.547	
		Serbest Meslek	55	11.7636	4.51731				
		Sağlık Personeli	46	12.6087	4.30750				
		Kamu Personeli	20	13.5500	4.46595				
		Ev Hanımı	52	12.0769	4.87429				
	Süreci Yönetme	Eğitimci	84	16.8095	5.86079	4-252	.099	.983	
		Serbest Meslek	55	16.8727	5.62091				
		Sağlık Personeli	46	17.0870	5.83029				
		Kamu Personeli	20	17.7000	6.49777				
		Ev Hanımı	52	17.0577	6.52721				
	Kaygı	Eğitimci	84	10.2857	3.22106	4-252	.708	.587	
		Serbest Meslek	55	9.4364	3.23616				
		Sağlık Personeli	46	10.1304	2.90294				
		Kamu Personeli	20	10.5000	2.83772				
		Ev Hanımı	52	10.0962	3.69557				
Toplam	Eğitimci	84	56.0119	16.30248	4-252	.553	.697		
	Serbest Meslek	55	55.0364	15.51100					
	Sağlık Personeli	46	58.1957	14.10220					
	Kamu Personeli	20	60.4500	16.56717					
	Ev Hanımı	52	56.6538	17.90595					

*p<0.05; Eğitimci=A; Serbest Meslek=B; Sağlık Personeli=C; Kamu Personeli=D; Ev Hanımı=E

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden aldıkları puanlar ile annelerin meslek durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanırken ($p<0.05$), algılanan için anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır ($p>0.05$). Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği Toplam ve Kaygı alt boyutlarında hangi iki meslek durumu arasında fark olduğunu bulgulayabilmek için yapılan Bonferroni testine göre. ECIÖ-Toplam boyutu için eğitimci ($\bar{X}=85.9524$) olanlar ile ev hanımı ($\bar{X}=82.5000$) olanlar arasında eğitimci olanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri; ECIÖ-Kaygı boyutunda ise Eğitimci ($\bar{X}=13.6310$) ve sağlık personeli ($\bar{X}=12.9565$) olanlar ile ev hanımı ($\bar{X}=11.1923$) olanlar arasında eğitimci veya sağlık personeli olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre ev hanımı olanların çocuklarıyla cinsel iletişimlerinin düşük ve bu kaygılarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4.5 'de annenin çalışma durumuna göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan T Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.5. Anne çalışma durumuna göre ölçeklerden aldıkları puanların T Testi sonuçları.

Ölç. Boyutlar	Çalışma	n	\bar{X}	S.s	ShOrt	sd	t	p	
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	Çalışıyor	173	27.0116	1.45869	.11090	255	-.883	.378
		Çalışmıyor	84	27.1786	1.34577	.14684			
	Beden Dili	Çalışıyor	173	18.3526	2.18809	.16636	255	1.202	.231
		Çalışmıyor	84	18.0000	2.24414	.24486			
	Süreci Yönetme	Çalışıyor	173	26.3179	2.03960	.15507	255	.031	.975
		Çalışmıyor	84	26.3095	1.99382	.21754			
	Kaygı	Çalışıyor	173	13.2775	2.70302	.20551	255	4.432	.000*
		Çalışmıyor	84	11.5833	3.20093	.34925			
	Toplam	Çalışıyor	173	84.9595	5.58170	.42437	255	2.510	.013*
		Çalışmıyor	84	83.0714	5.80773	.63368			
Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği	İçerik	Çalışıyor	173	17.5723	6.00307	.45641	255	.400	.690
		Çalışmıyor	84	17.2381	6.83827	.74612			
	Beden Dili	Çalışıyor	173	12.1329	4.56856	.34734	255	-.135	.893
		Çalışmıyor	84	12.2143	4.43174	.48354			
	Süreci Yönetme	Çalışıyor	173	16.9480	5.90946	.44929	255	-.171	.865
		Çalışmıyor	84	17.0833	6.08020	.66340			
	Kaygı	Çalışıyor	173	10.0405	3.16661	.24075	255	-.099	.921
		Çalışmıyor	84	10.0833	3.40166	.37115			
	Toplam	Çalışıyor	173	56.6936	15.97250	1.21437	255	.035	.972
		Çalışmıyor	84	56.6190	16.37726	1.78691			

* $p<0.05$

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden aldıkları puanlar ile annelerin çalışma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulunurken ($p<0.05$), algılanan için anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği Toplam ve Kaygı alt boyutlarında hangi iki çalışma durumu arasında fark olduğu incelendiğinde ECİÖ-Toplam boyutu için çalışan ($\bar{X}=84.9595$) anneler ile çalışmayan ($\bar{X}=83.0714$) anneler arasında çalışanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri; ECİÖ-Kaygı boyutunda ise çalışan anneler ($\bar{X}=13.2775$) ile çalışmayan anneler ($\bar{X}=11.5833$) arasında çalışanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre çalışan annelerin çocuklarıyla cinsel iletişimlerinin daha iyi ve bu doğrultudaki kaygılarının daha düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 4.6 'da anne gelir durumuna göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.6. Anne gelir durumuna göre ölçeklerden aldıkları puanların ANOVA sonuçları.

Ölç.	Boyutlar	Gelir	n	\bar{X}	s.s	s.d.	f	p	Fark
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	Gelir Yok	42	27.0476	1.3425	3-253	.267	.849	
		0-5000 TL	72	27.0417	1.6396				
		5001-10000 TL	110	27.0273	1.3910				
		10001 TL ve üzeri	33	27.2727	1.1256				
	Beden Dili	Gelir Yok	42	17.5714	2.4208	3-253	3.544	.015*	D>A
		0-5000 TL	72	18.1667	2.2828				
		5001-10000 TL	110	18.2455	2.2058				
		10001 TL ve üzeri	33	19.2121	1.3406				
	Süreci Yönetme	Gelir Yok	42	25.8095	2.2764	3-253	1.601	.190	
		0-5000 TL	72	26.3889	2.1133				
		5001-10000 TL	110	26.3091	1.9850				
		10001 TL ve üzeri	33	26.8182	1.4460				
Kaygı	Gelir Yok	42	11.0952	3.7534	3-253	6.901	.000*	B>A C>A	
	0-5000 TL	72	12.5833	2.6524					
	5001-10000 TL	110	13.4545	2.6323					
	10001 TL ve üzeri	33	12.6667	2.8795					
Toplam	Gelir Yok	42	81.5238	6.3715	3-253	5.091	.002*	C>A D>A	
	0-5000 TL	72	84.1806	5.6998					
	5001-10000 TL	110	85.0364	5.3379					
	10001 TL ve üzeri	33	85.9697	5.0217					
Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	Gelir Yok	42	17.4762	7.2355	3-253	1.385	.248	
		0-5000 TL	72	18.3194	6.5280				
		5001-10000 TL	110	17.4455	5.9286				
		10001 TL ve üzeri	33	15.6364	5.3608				
	Beden Dili	Gelir Yok	42	11.7143	4.7229	3-253	4.082	.007*	D<B D<C
		0-5000 TL	72	13.1528	4.3399				
		5001-10000 TL	110	12.3364	4.4624				
		10001 TL ve üzeri	33	9.9697	4.1719				
	Süreci Yönetme	Gelir Yok	42	17.0476	6.1483	3-253	3.257	.022*	B>D
		0-5000 TL	72	18.5139	6.2551				
		5001-10000 TL	110	16.6273	5.7722				
		10001 TL ve üzeri	33	14.8182	4.9336				
Kaygı	Gelir Yok	42	10.3095	3.7708	3-253	.518	.670		
	0-5000 TL	72	9.6944	3.3383					
	5001-10000 TL	110	10.2364	2.9644					
	10001 TL ve üzeri	33	9.9091	3.2438					
Toplam	Gelir Yok	42	56.5476	17.2968	3-253	2.600	.053		
	0-5000 TL	72	59.6806	16.6503					
	5001-10000 TL	110	56.6455	15.7016					
	10001 TL ve üzeri	33	50.3333	12.9196					

*p<0.05; Gelir yok=A; 0-5000 TL=B; 5001-10000 TL=C; 10000 TL ve üzeri=D

Annelerin hem Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden hem de algıladıklarında aldıkları puanlar ile annelerin gelir durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanmıştır ($p<0.05$). Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği Beden Dili, Kaygı ve Toplam boyutlarında hangi iki gelir durumu arasında fark olduğunu bulgularayabilmek için yapılan Bonferroni testine göre. ECİÖ-Beden Dili boyutu için 10001 TL ve üzeri ($\bar{X}=19.2121$) alanlar ile geliri olmayanlar ($\bar{X}=17.5714$) arasında 10001 TL ve üzeri geliri olanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri; ECİÖ-Kaygı boyutunda geliri 0-5000 TL ($\bar{X}=12.5833$) ve 5001-10000 TL ($\bar{X}=13.4545$) olanlar ile geliri olmayanlar ($\bar{X}=11.0952$) arasında geliri olanların; ECİÖ-Toplam boyutunda ise 5001-1000 TL ($\bar{X}=85.0364$) ve 10001 TL ve üzeri ($\bar{X}=85.9697$) geliri olanlar ile geliri olmayanlar ($\bar{X}=81.5238$) arasında geliri olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre geliri olanların çocuklarıyla cinsel iletişimlerinde beden dili kullanmada daha iyi, kaygılarında daha düşük ve genel iletişimlerinde ise yüksek iletişimlerinin olduğu söylenebilir.

EACİÖ-Beden dili boyutu için ise 0-5000 TL ($\bar{X}=13.1528$) ve 5000-10000 TL ($\bar{X}=12.3364$) arası gelire sahip olanların, 10000 TL ve üzeri ($\bar{X}=9.9697$) gelire sahip olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. EACİÖ- Süreci Yönetme boyutu için ise 0-5000 TL ($\bar{X}=18.5139$) gelire sahip olanların 10000 TL ve üzeri ($\bar{X}=14.8182$) gelire sahip olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre geliri daha düşük olan annelerin algıladıkları cinsel iletişimde beden dili ve süreci yönetmenin daha iyi olduğu söylenebilir.

Tablo 4.7 'de annelerin çocuk sayısına göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.7. Annelerin çocuk sayısına göre ölçeklerden aldıkları puanların ANOVA sonuçları.

Ölç. Boyutlar	Çocuk Sayısı	n	\bar{X}	s.s	s.d.	f	p	Fark	
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	Tek Çocuk	95	27.0842	1.6022	2-254	2.509	.083	
		İki Çocuk	140	26.9571	1.3511				
		3 Çocuk ve fazla	22	27.6818	.7798				
	Beden Dili	Tek Çocuk	95	18.4842	2.3240	2-254	3.615	.028*	C>B
		İki Çocuk	140	17.9357	2.1194				
		3 Çocuk ve fazla	22	19.0909	1.9738				
	Süreci Yönetme	Tek Çocuk	95	26.5789	2.0812	2-254	1.560	.212	
		İki Çocuk	140	26.1143	1.8624				
		3 Çocuk ve fazla	22	26.4545	2.6136				
	Kaygı	Tek Çocuk	95	13.3158	2.6827	2-254	3.293	.039*	A>B
		İki Çocuk	140	12.4429	3.1239				
		3 Çocuk ve fazla	22	11.9545	2.9191				
	Toplam	Tek Çocuk	95	85.4632	5.9067	2-254	3.856	.022*	A>B
		İki Çocuk	140	83.4500	5.4605				
		3 Çocuk ve fazla	22	85.1818	5.7290				
Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	Tek Çocuk	95	17.8842	6.4277	2-254	.798	.451	
		İki Çocuk	140	17.0286	6.0095				
		3 Çocuk ve fazla	22	18.4091	7.3007				
	Beden Dili	Tek Çocuk	95	12.4526	4.7507	2-254	.616	.541	
		İki Çocuk	140	11.8786	4.2738				
		3 Çocuk ve fazla	22	12.6818	5.0463				
	Süreci Yönetme	Tek Çocuk	95	17.4211	5.8338	2-254	.772	.463	
		İki Çocuk	140	16.5786	5.8384				
		3 Çocuk ve fazla	22	17.7727	7.1841				
	Kaygı	Tek Çocuk	95	10.0421	3.1720	2-254	.073	.930	
		İki Çocuk	140	10.1000	3.1538				
		3 Çocuk ve fazla	22	9.8182	4.1131				
	Toplam	Tek Çocuk	95	57.8000	17.1883	2-254	.724	.486	
		İki Çocuk	140	55.5857	14.6837				
		3 Çocuk ve fazla	22	58.6818	19.5506				

*p<0.05; Tek Çocuk=A; İki Çocuk=B; 3 Çocuk ve daha fazla=C

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden aldıkları puanlar ile annelerin çocuk sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanırken ($p < 0.05$), algılanan için anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır ($p > 0.05$). Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği Beden Dili, Kaygı ve Toplam boyutlarında hangi iki çocuk sayısı arasında fark olduğunu bulgulayabilmek için yapılan Bonferroni testine göre. ECİÖ-Beden Dili boyutu için 3 çocuk ve daha fazla ($\bar{X}=19.0909$) çocuğu olanlar ile iki çocuğu ($\bar{X}=17.9357$) olanlar arasında 3 çocuk ve daha fazla çocuğu olanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri; ECİÖ-Kaygı ve Toplam boyutunda tek çocuğu olanlar ile iki çocuğu olanlar arasında tek çocuğu olanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre üç ve daha fazla çocuğu olanların beden dili daha güçlü iken tek çocuğu olan annelerin cinsel iletişimin toplamında yüksek puanlar elde ettikleri ve kaygılarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha az olduğu söylenebilir.

Tablo 4.8'de annelerin çocuklarının yaşlarına göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.8. Çocukların yaşlarına göre ölçeklerden aldıkları puanların ANOVA sonuçları.

Ölç. Boyutlar	Çocuğun Yaşı	n	\bar{X}	s.s	s.d.	f	p	Fark	
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	1-5 yaş arası	93	27.0000	1.6285	2-254	1.294	.276	
		6-10 yaş arası	84	26.9405	1.4256				
		11 yaş ve üzeri	80	27.2750	1.1248				
	Beden Dili	1-5 yaş arası	93	17.8710	2.3276	2-254	2.036	.133	
		6-10 yaş arası	84	18.4167	2.2236				
		11 yaş ve üzeri	80	18.4750	2.0124				
	Süreci Yönetme	1-5 yaş arası	93	26.3871	1.9112	2-254	.455	.635	
		6-10 yaş arası	84	26.1429	2.2556				
		11 yaş ve üzeri	80	26.4125	1.8939				
	Kaygı	1-5 yaş arası	93	13.3656	2.5443	2-254	5.323	.005*	A>C
		6-10 yaş arası	84	12.7857	2.9455				
		11 yaş ve üzeri	80	11.9125	3.3039				
Toplam	1-5 yaş arası	93	84.6237	5.8289	2-254	.203	.816		
	6-10 yaş arası	84	84.2857	6.3027					
	11 yaş ve üzeri	80	84.0750	4.9344					
Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	1-5 yaş arası	93	17.5914	6.0257	2-254	1.918	.149	
		6-10 yaş arası	84	16.4643	6.1457				
		11 yaş ve üzeri	80	18.3625	6.6184				
	Beden Dili	1-5 yaş arası	93	11.9785	4.1806	2-254	1.503	.224	
		6-10 yaş arası	84	11.6905	4.4935				
		11 yaş ve üzeri	80	12.8625	4.8724				
	Süreci Yönetme	1-5 yaş arası	93	17.1828	5.3668	2-254	1.328	.267	
		6-10 yaş arası	84	16.1667	5.8553				
		11 yaş ve üzeri	80	17.6375	6.6432				
	Kaygı	1-5 yaş arası	93	9.6774	2.5714	2-254	1.144	.320	
		6-10 yaş arası	84	10.1310	3.6562				
		11 yaş ve üzeri	80	10.4125	3.4556				
Toplam	1-5 yaş arası	93	56.4301	14.7098	2-254	1.873	.156		
	6-10 yaş arası	84	54.4524	16.2572					
	11 yaş ve üzeri	80	59.2750	17.1877					

*p<0.05; 1-5 yaş arasında=A; 6-10 yaş arasında=B; 11 yaş ve üzeri=C

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden aldıkları puanlar ile annelerin çocuklarının yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulgulanırken (p<0.05), algılanan için anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır (p>0.05). Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği Kaygı boyutunda hangi iki çocuk yaşı arasında fark olduğunu bulgulanabilmek için yapılan Bonferroni testine göre. ECİÖ-Kaygı boyutu için 1-5 yaş arasında (\bar{X} =13.3656) çocuğu olanlar ile 11 yaş ve üzerinde (\bar{X} =11.9125) çocuğu olanlar arasında çocuğu 1-5 yaş arasında

olanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre çocuğu 1-5 yaş arasında olanların kaygılarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha az olduğu söylenebilir.

Tablo 4.9’da annelerin çocuklarının cinsiyetlerine göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan T Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.9. Çocukların cinsiyetlerine göre ölçeklerden aldıkları puanların T Testi sonuçları.

Ölç.	Boyutlar	Çocuk Cinsiyet	N	\bar{X}	S.s	ShOrt	sd	t	p
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	Hem kız hem de erkek	94	26.9681	1.41765	.14622	255	-.839	.402
		Sadece kız çocuğum/çocuklarım	163	27.1227	1.42627	.11171			
	Beden Dili	Hem kız hem de erkek	94	18.0957	2.17052	.22387	255	-.780	.436
		Sadece kız çocuğum/çocuklarım	163	18.3190	2.23249	.17486			
	Süreç Yönetme	Hem kız hem de erkek	94	26.0319	2.12234	.21890	255	-1.713	.088
		Sadece kız çocuğum/çocuklarım	163	26.4785	1.94789	.15257			
	Kaygı	Hem kız hem de erkek	94	12.5213	2.96114	.30542	255	-.827	.409
		Sadece kız çocuğum/çocuklarım	163	12.8405	2.98954	.23416			
	Toplam	Hem kız hem de erkek	94	83.6170	5.48332	.56556	255	-1.550	.122
		Sadece kız çocuğum/çocuklarım	163	84.7607	5.81912	.45579			
Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	Hem kız hem de erkek	94	17.1277	6.38586	.65865	255	-.650	.516
		Sadece kız çocuğum/çocuklarım	163	17.6564	6.22458	.48755			
	Beden Dili	Hem kız hem de erkek	94	11.9894	4.49969	.46411	255	-.458	.647
		Sadece kız çocuğum/çocuklarım	163	12.2577	4.53599	.35529			
	Süreç Yönetme	Hem kız hem de erkek	94	17.0957	6.26832	.64653	255	.211	.833
		Sadece kız çocuğum/çocuklarım	163	16.9325	5.78432	.45306			
	Kaygı	Hem kız hem de erkek	94	9.8723	3.42425	.35318	255	-.684	.495
		Sadece kız çocuğum/çocuklarım	163	10.1595	3.13272	.24537			
	Toplam	Hem kız hem de erkek	94	56.0851	15.88579	1.63849	255	-.442	.659
		Sadece kız çocuğum/çocuklarım	163	57.0061	16.22051	1.27049			

$p < 0.05$

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden ve algıladıklarından aldıkları puanlar ile annelerin çocuklarının cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı bulgulanmıştır ($p > 0.05$). Buna göre çocukların cinsiyetleri annelerin cinsel iletişimlerini etkilemediği söylenebilir.

Tablo 4.10’da annelerin şu anda yaşadıkları aile tiplerine göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan T Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.10. Annelerin yaşadığı aile tiplerine göre ölçeklerden aldıkları puanların T Testi sonuçları.

Ölç.	Boyutlar	Aile Tipi	n	\bar{X}	S.s	ShOrt	t	p	
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	Çekirdek Aile	236	27.0466	1.45059	.09443	-.738	.461	
		Geniş Aile	21	27.2857	1.05560	.23035			
	Beden Dili	Çekirdek Aile	236	18.3263	2.09343	.13627	2.180	.030	
		Geniş Aile	21	17.2381	3.12897	.68280			
	Süreci Yönetme	Çekirdek Aile	236	26.3559	2.00860	.13075	1.084	.279	
		Geniş Aile	21	25.8571	2.15141	.46948			
	Kaygı	Çekirdek Aile	236	12.7076	2.99846	.19518	-.290	.772	
		Geniş Aile	21	12.9048	2.79114	.60908			
	Toplam	Çekirdek Aile	236	84.4364	5.72566	.37271	.884	.378	
		Geniş Aile	21	83.2857	5.61376	1.2250 2			
	Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	Çekirdek Aile	236	17.4958	6.18061	.40232	.280	.780
			Geniş Aile	21	17.0952	7.43576	1.6226 2		
Beden Dili		Çekirdek Aile	236	12.1822	4.43543	.28872	.269	.788	
		Geniş Aile	21	11.9048	5.45807	1.1910 5			
Süreci Yönetme		Çekirdek Aile	236	16.9534	5.88344	.38298	-.350	.727	
		Geniş Aile	21	17.4286	6.84523	1.4937 5			
Kaygı		Çekirdek Aile	236	10.0763	3.12071	.20314	.361	.718	
		Geniş Aile	21	9.8095	4.44544	.97007			
Toplam		Çekirdek Aile	236	56.7076	15.8955	1.0347 1	.128	.898	
		Geniş Aile	21	56.2381	18.3872	4.0124 2			

p<0.05

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden ve algıladıklarından aldıkları puanlar ile annelerin yaşadıkları aile tipleri arasında istatistiksel olarak

anlamlı bir farklılığın olmadığı bulgulanmıştır ($p>0.05$). Buna göre yaşanan aile tipleri annelerin cinsel iletişimlerini etkilemediği söylenebilir.

Tablo 4.11’da annelerin 15 yaşına kadar yaşadıkları yerlerin tipine göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.11. Annelerin 15 yaşına kadar yaşadıkları yere göre ölçeklerden aldıkları puanların ANOVA sonuçları.

Ölç. Boyutlar	Yaşam Yeri	n	\bar{X}	s.s	s.d.	f	p	Fark	
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	Şehir	197	27.0863	1.4025	2-254	2.117	.123	
		Kasaba	33	27.3333	.9574				
		Köy	27	26.5926	1.9066				
	Beden Dili	Şehir	197	18.2843	2.1736	2-254	2.030	.134	
		Kasaba	33	18.5758	1.7326				
		Köy	27	17.4815	2.8198				
	Süreci Yönetme	Şehir	197	26.3909	1.9204	2-254	1.957	.143	
		Kasaba	33	26.4545	1.7693				
		Köy	27	25.5926	2.8183				
	Kaygı	Şehir	197	12.9340	2.8159	2-254	2.216	.111	
		Kasaba	33	12.1818	3.4319				
		Köy	27	11.8519	3.3934				
Toplam	Şehir	197	84.6954	5.5914	2-254	3.773	.024*	A>C	
	Kasaba	33	84.5455	5.1362					
	Köy	27	81.5185	6.6411					
Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	Şehir	197	17.3553	6.1458	2-254	.429	.652	
		Kasaba	33	17.2424	6.0726				
		Köy	27	18.5185	7.5159				
	Beden Dili	Şehir	197	12.0000	4.4297	2-254	.875	.418	
		Kasaba	33	12.2424	4.6167				
		Köy	27	13.2222	5.0255				
	Süreci Yönetme	Şehir	197	16.8173	5.7691	2-254	.400	.671	
		Kasaba	33	17.7576	5.6790				
		Köy	27	17.3333	7.5752				
	Kaygı	Şehir	197	10.2284	3.1434	2-254	3.999	.020*	A>B
		Kasaba	33	8.6061	3.1018				
		Köy	27	10.5556	3.7141				
Toplam	Şehir	197	56.4010	15.7776	2-254	.526	.591		
	Kasaba	33	55.8485	14.7756					
	Köy	27	59.6296	19.7019					

* $p<0.05$; Şehir=A; Kasaba=B; Köy=C

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden ve algıladıklarından aldıkları puanlar ile annelerin 15 yaşına kadar yaşadıkları yerleşim yerleri arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanmıştır ($p < 0.05$). Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği Toplam boyutunda ve Algılanan Kaygı boyutunda hangi iki yerleşim arasında fark olduğunu bulgulayabilmek için yapılan Bonferroni testine göre. ECIÖ-Toplam boyutu için 15 yaşına kadar şehirde ($\bar{X}=84.6954$) yaşamış olanlar ile köyde ($\bar{X}=81.5185$) yaşamış olanlar arasında şehirde yaşamış olanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre 15 yaşına kadar şehirde yaşamış olanların köyde yaşamış olanlara göre cinsel iletişimleri istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu söylenebilir. EACİÖ-Kaygı boyutu için ise 15 yaşına kadar şehirde ($\bar{X}=10.2284$) yaşamış olanlar ile kasabada ($\bar{X}=8.6061$) yaşamış olanlar arasında şehirde yaşamış olanların istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre 15 yaşına kadar şehirde yaşamış olanların kasabada yaşamış olanlara göre kaygıları istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha düşük söylenebilir.

Tablo 4.12’de annelerin kendi anneleri ile yaş farklarına göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.12. Annelerin kendi anneleri ile arasındaki yaş farkına göre ölçeklerden aldıkları puanların ANOVA sonuçları.

Ölç.	Boyutlar	Yaş farkı	n	\bar{X}	s.s	s.d.	f	p
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	18-24 yaş arası	128	27.0781	1.4396	2-254	.248	.781
		25-34 yaş arası	110	27.0182	1.4334			
		35-45 yaş arası	19	27.2632	1.2841			
	Beden Dili	18-24 yaş arası	128	18.3203	2.0770	2-254	.179	.836
		25-34 yaş arası	110	18.1545	2.3430			
		35-45 yaş arası	19	18.1579	2.3632			
	Süreci Yönetme	18-24 yaş arası	128	26.2734	1.9429	2-254	.112	.894
		25-34 yaş arası	110	26.3818	2.1374			
		35-45 yaş arası	19	26.2105	1.9315			
	Kaygı	18-24 yaş arası	128	12.7813	2.8888	2-254	2.953	.054
		25-34 yaş arası	110	12.9273	2.9450			
		35-45 yaş arası	19	11.1579	3.4361			
Toplam	18-24 yaş arası	128	84.4531	5.5313	2-254	.757	.470	
	25-34 yaş arası	110	84.4818	6.1266				
	35-45 yaş arası	19	82.7895	4.3021				
Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	18-24 yaş arası	128	16.8750	6.0052	2-254	2.219	.111
		25-34 yaş arası	110	17.7091	6.4400			
		35-45 yaş arası	19	20.0000	6.7164			
	Beden Dili	18-24 yaş arası	128	11.7500	4.1563	2-254	2.279	.104
		25-34 yaş arası	110	12.3091	4.8665			
		35-45 yaş arası	19	14.0526	4.4281			
	Süreci Yönetme	18-24 yaş arası	128	16.7578	5.8306	2-254	1.312	.271
		25-34 yaş arası	110	16.9000	6.0319			
		35-45 yaş arası	19	19.1053	6.2351			
	Kaygı	18-24 yaş arası	128	9.7578	2.9503	2-254	2.897	.057
		25-34 yaş arası	110	10.5727	3.5152			
		35-45 yaş arası	19	9.0526	3.0997			
Toplam	18-24 yaş arası	128	55.1406	15.4373	2-254	1.864	.157	
	25-34 yaş arası	110	57.4909	16.6665				
	35-45 yaş arası	19	62.2105	16.0609				

*p<0.05; 18-24 yaş arası=A; 25-34 yaş arası=B; 35-45 yaş arası=C

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden ve algıladıklarından aldıkları puanlar ile annelerin kendi anneleri ile arasındaki yaş farkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı bulgulanmıştır (p>0.05). Buna göre annelerin kendi anneleri ile arasındaki yaş farkı annelerin cinsel iletişimlerini etkilemediği söylenebilir.

Tablo 4.13’de annelerin annelerinin eğitim durumlarına göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.13. Annelerin annelerinin öğrenim düzeylerine göre ölçeklerden aldıkları puanların ANOVA sonuçları.

Ölç.	Boyutlar	Anne Öğrenim	n	\bar{X}	s.s	s.d.	f	p	Fark
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	Okuma Yazma Bilmiyor	38	27.1579	1.21980	3-253	.081	.970	
		İlköğretim	159	27.0377	1.44908				
		Lise	40	27.1000	1.42864				
		Lisans veya üstü	20	27.0500	1.63755				
	Beden Dili	Okuma Yazma Bilmiyor	38	18.0000	2.55745	3-253	.606	.612	
		İlköğretim	159	18.1761	2.14221				
		Lise	40	18.5000	2.28709				
		Lisans veya üstü	20	18.6500	1.89945				
	Süreci Yönetme	Okuma Yazma Bilmiyor	38	26.3421	1.81995	3-253	.203	.894	
		İlköğretim	159	26.2453	1.94454				
		Lise	40	26.4750	2.32034				
		Lisans veya üstü	20	26.5000	2.43872				
Kaygı	Okuma Yazma Bilmiyor	38	11.7368	3.45382	3-253	5.364	.001*	C>A	
	İlköğretim	159	12.4969	3.02495				C>B	
	Lise	40	13.9000	2.10981				D>A	
	Lisans veya üstü	20	14.0500	1.95946					
Toplam	Okuma Yazma Bilmiyor	38	83.2368	5.40487	3-253	2.595	.053		
	İlköğretim	159	83.9560	5.50644					
	Lise	40	85.9750	6.02341					
	Lisans veya üstü	20	86.2500	6.58447					
Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	Okuma Yazma Bilmiyor	38	18.7632	6.47421	3-253	1.544	.204	
		İlköğretim	159	16.8176	6.40693				
		Lise	40	18.1750	5.66088				
		Lisans veya üstü	20	18.7000	5.70411				
	Beden Dili	Okuma Yazma Bilmiyor	38	12.7632	4.71590	3-253	1.368	.253	
		İlköğretim	159	11.8742	4.35271				
		Lise	40	11.9000	4.75988				
		Lisans veya üstü	20	13.8000	4.79693				
	Süreci Yönetme	Okuma Yazma Bilmiyor	38	17.5263	5.97172	3-253	1.754	.156	
		İlköğretim	159	16.3962	6.10148				
		Lise	40	17.7750	5.14651				
		Lisans veya üstü	20	19.1500	5.87837				
Kaygı	Okuma Yazma Bilmiyor	38	10.2105	3.51950	3-253	.521	.668		
	İlköğretim	159	10.0252	3.31080					
	Lise	40	9.6750	2.80464					
	Lisans veya üstü	20	10.7500	3.00657					
Toplam	Okuma Yazma Bilmiyor	38	59.2632	16.77302	3-253	1.726	.162		
	İlköğretim	159	55.1132	15.93340					
	Lise	40	57.5250	14.65848					
	Lisans veya üstü	20	62.4000	17.64384					

*p<0.05; Okuma yazma Bilmiyor=A; İlköğretim=B; Lise=C; Lisans veya üstü=D

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden aldıkları puanlar ile annelerin kendi annelerinin öğrenim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanırken (p<0.05), algılanan için anlamlı bir farklılık olmadığı

bulgulanmıştır ($p>0.05$). Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği Kaygı boyutunda hangi iki öğrenim düzeyi arasında fark olduğunu bulgularayabilmek için yapılan Bonferroni testine göre. ECIÖ-Kaygı boyutu için anneleri lise mezunu ($\bar{X}=13.9000$) ve lisans veya üstü mezunu ($\bar{X}=14.0500$) olanlar ile okuma yazma bilmeyenler ($\bar{X}=11.7368$) arasında lise ve lisans veya üstü mezunları olanların lehine ve lise mezunu olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre annelerinin öğrenim düzeyi daha yüksek olan annelerin kaygılarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha az olduğu söylenebilir.

Tablo 4.14'de annelerin annelerinin çalışma durumlarına göre ölçeklere verdikleri cevaplardan elde edilen puanlar arasında istatistiksel bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan T Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.14. Annelerin annelerinin çalışma durumlarına göre ölçeklerden aldıkları puanların T Testi sonuçları.

Ölç.	Boyutlar	Çalışma	n	\bar{X}	S.s	ShOrt	sd	t	p
Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği (ECİÖ)	İçerik	Çalışıyordu	56	26.9821	1.47082	.19655	255	-.499	.618
		Çalışmıyordu	201	27.0896	1.41136	.09955			
	Beden Dili	Çalışıyordu	56	18.0714	2.47795	.33113	255	-.635	.526
		Çalışmıyordu	201	18.2836	2.13171	.15036			
	Süreci Yönetme	Çalışıyordu	56	26.2857	1.76547	.23592	255	-.123	.902
		Çalışmıyordu	201	26.3234	2.09043	.14745			
	Kaygı	Çalışıyordu	56	13.0714	2.68908	.35934	255	.988	.324
		Çalışmıyordu	201	12.6269	3.05206	.21528			
	Toplam	Çalışıyordu	56	84.4107	5.56213	.74327	255	.101	.920
		Çalışmıyordu	201	84.3234	5.76974	.40697			
Ebeveynler İçin Algılanan Cinsel İletişim Ölçeği (EACİÖ)	İçerik	Çalışıyordu	56	16.5357	5.86194	.78333	255	-1.252	.212
		Çalışmıyordu	201	17.7214	6.37746	.44983			
	Beden Dili	Çalışıyordu	56	12.0000	4.52066	.60410	255	-.298	.766
		Çalışmıyordu	201	12.2040	4.52473	.31915			
	Süreci Yönetme	Çalışıyordu	56	16.8036	5.88502	.78642	255	-.268	.789
		Çalışmıyordu	201	17.0448	5.98690	.42228			
	Kaygı	Çalışıyordu	56	9.9107	3.39667	.45390	255	-.375	.708
		Çalışmıyordu	201	10.0945	3.20094	.22578			
	Toplam	Çalışıyordu	56	55.2500	16.05927	2.14601	255	-.746	.456
		Çalışmıyordu	201	57.0647	16.09568	1.13530			

$p<0.05$

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden ve algıladıklarından aldıkları puanlar ile annelerin annelerinin çalışma durumları arasında istatistiksel

olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı bulgulanmıştır ($p>0.05$). Buna göre annelerin annelerinin çalışma durumları annelerin cinsel iletişimlerini etkilemediği söylenebilir.

Tablo 4.15’de annelerin annelerinin cinsel iletişimde algıladıkları ile kendi çocuklarıyla kurdukları cinsel iletişim arasında elde edilen puanları istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Bağımlı Örneklem T Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.15. Annelerin annelerini algıladıkları cinsel iletişimleri ile kendi çocuklarıyla kurdukları iletişimin Bağımlı Örneklem T Testi sonuçları.

Değişken	n	\bar{X}	S.s	ShOrt	sd	t	p
Algılanan	84.3424	257	5.71452	.35646	256	26.859	.000
Uygulanan	56.6693	257	16.07391	1.00266			

* $p<0.05$

Annelerin Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğinden aldıkları puanlar ile annelerin kendi annelerinin cinsel iletişiminden algıladıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanmıştır ($p<0.05$). Ebeveynlerin kendi çocuklarıyla olan cinsel iletişim dilleri ($\bar{X}=84.3424$) ile annelerinin cinsel iletişim dilini algıladıkları ($\bar{X}=56.6693$) arasında yapılan Bağımlı Örneklem T Testi doğrultusunda annelerin kendi çocuklarıyla cinsel iletişimlerinin annelerinden algıladıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek puanlar elde ettikleri söylenebilir. Buna göre annelerin kullandıkları cinsel iletişim dili kendi annelerinin kullandıkları iletişim dilinden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4.16’de annelerin annelerinin cinsel iletişim dili ile kendi çocuklarıyla olan cinsel iletişim dili arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı yapılan Pearson Korelasyon analizi ile sunulmuştur.

Tablo 4.16. Annelerin annelerinde algıladıkları ve çocuklarına uyguladıkları cinsel iletişim arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları.

Ölçek	Pearson Correlation	Uygulanan İçerik	Uygulanan Beden Dili	Uygulanan Süreci Yönetme	Uygulanan Kaygı	Uygulanan Toplam
Algılanan İçerik	r	.103	.054	.170**	-.016	.090
	p	.098	.385	.006	.803	.151
	N	257	257	257	257	257
Algılanan Beden Dili	r	.032	.010	.104	-.117	-.016
	p	.612	.869	.095	.062	.802
	N	257	257	257	257	257
Algılanan Süreci Yönetme	r	.077	.050	.176**	.018	.101
	p	.218	.425	.005	.775	.106
	N	257	257	257	257	257
Algılanan Kaygı	r	.051	.014	.052	.071	.075
	p	.412	.823	.405	.255	.228
	N	257	257	257	257	257
Algılanan Toplam	r	.074	.041	.158*	-.018	.075
	p	.238	.517	.011	.775	.232
	N	257	257	257	257	257

**p<.01 (2-yönlü); *p<.05 (2-yönlü)

Annelerin annelerinin cinsel iletişim dili ile kendi çocuklarıyla olan cinsel iletişim dili puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Korelasyonda $r = .10$ ile $.29$ arası zayıf; $r = .30$ ile $.49$ orta ve $.50$ ile 1.00 büyük ilişki varlığından söz edilebilir (107). Bu doğrultuda annelerin çocuklarıyla olan cinsel iletişim dilinde süreci yönetme becerisi ile annelerinde algıladıkları içerik ($r = .170^{**}$, $p < .01$), süreci yönetme ($r = .176^{**}$, $p < .01$) ve toplam ($r = .158^*$, $p < .05$) cinsel iletişim arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre annelerin kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişimde içerik, süreci yönetme ve genelde bir artışın olması kendi çocuklarıyla olan cinsel iletişim dilinde süreci yönetmelerinde pozitif bir artış olmasına sebep olduğu söylenebilir.

5. TARTIŞMA

Ebeveynlerin kendileriyle aynı cinsiyette olan çocuklarıyla kurdukları cinsel iletişim dili ile kendiyle aynı cinsiyetteki ebeveynlerinde algıladıkları cinsel iletişim dili arasındaki ilişkiyi inceleyen bu araştırmaya başlanırken babalarda dahil edilmiştir ancak veri toplama sürecinde babalardan gelen veriler eksik kaldığı için istatistiksel anlamda analiz edilememiştir. Annelerden alınan veriler nicel yöntem ile analiz edilmiştir. Bu bölümde elde edilen bulgular, yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen araştırmalar ve ilgili alan yazın bağlamında tartışılacaktır.

Araştırmaya katılan 257 annenin verdikleri cevaplara göre yapılan analiz sonucunda annelerin kendi uyguladıkları cinsel iletişim dili puanının ($\bar{X}=84.3424$) kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dilinden ($\bar{X}=56.6693$) daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Bkz. Tablo. 4.15.). Erbil, Orak ve Bektaş (2010) tarafından yapılan araştırmada, annelerin cinsel eğitim konusunda ne bildikleri ve kızlarına ne kadar cinsel eğitim verdikleri incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2005-2006 yılları arasında Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesinde tedavi gören 9 yaş ve üzeri en az bir kız çocuğuna sahip 192 anne oluşturmaktadır. Tanımlayıcı istatistiksel yöntemle analiz edilen araştırmanın sonucuna göre annelerin %60,8' inin şu anda kız çocuklarıyla cinsel konular hakkında konuştuğu ancak tam tersi şekilde %65,6' sının kendi anneleriyle cinsel konularda hiç konuşmadığı, %9.1' inin de annesine soru sorsa bile cevap alamadığı saptanmıştır. Kömürcü, Aksayan ve Yıldırım (1990) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre de annelerin %71.0' ı kendi annesiyle hiç konuşmadığını, %6,2'sinin de soru sorduğu halde annelerinden cevap alamadığı bulgulanmıştır. Bacioğlu ve Tezel (2020) tarafından yapılan araştırmaya 3-14 yaş arası çocuğu olan 230 ebeveyn katılmıştır. Araştırma sonucuna göre ebeveynler kendi çocukluklarında cinsel içerikli bilgilerin %53.0' ını aileden, %70.0' ı medyadan aldığını dile getirmiştir. Geçmiş zamanlarda cinsellik hakkında konuşmanın tabu sayılması, çocukların “Ben nasıl oldum?”, “Kadınlar ve erkekler neden farklıdır?” gibi sorularının ayıp sayılması annelerin bu soruları ayıplayarak cevap vermemeleri, bu konular hakkında konuşmayı yanlış bulmaları, çocuk gelişimi ve cinsel gelişim hakkında yeterince bilginin olmaması sebebiyle geçmiş zamanlarda annelerin yetersiz cinsel iletişim dili kullandıkları düşünülmüştür. Günümüzde ise çocuk gelişimi

hakkında bilgilerin yayılması, cinsel gelişimin çocuk gelişiminin önemli bir parçası olduğunun, çocukların cinsel gelişim ile ilgili sorularının gelişimin normal bir parçası olduğunun bu sorulara ebeveynler tarafından yeterli ve doğru bilginin verilmesinin çocuğu yanlış bilgidan koruduğunun kabul görmesi, annelerin ulaşabilecekleri kaynakların daha çok olması sebebiyle günümüz annelerinin kendi annelerine göre cinsel iletişim dilini daha sağlıklı kullandıkları çıkarımı yapılmıştır.

Annelerin annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dili ile kendi çocuklarıyla olan cinsel iletişim dili puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu doğrultuda annelerin çocuklarıyla olan cinsel iletişim sürecini yönetme becerisi ile annelerinden algıladıkları içerik ($r=.170^{**}$, $p<.01$), süreci yönetme ($r=.176^{**}$, $p<.01$) ve toplam ($r=.158^*$, $p<.05$) cinsel iletişim arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Annelerin kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dilinde içerik, süreci yönetme ve toplamda bir artışın olması, kendi çocuklarıyla kurdukları cinsel iletişim dilinde de özellikle süreci yönetme becerisinde pozitif yönlü bir artış olmasında etkili olduğu gözlemlenmiştir (Bkz. Tablo 4.16.). Byers, Sears ve Weaver (2008) tarafından yapılan araştırmada anaokulundan sekizinci sınıfa kadar çocuğu olan ebeveynlerin, cinsel iletişime dair ebeveyn tutumları incelenmiştir. Ebeveynlerin kendi aldıkları cinsel sağlık eğitiminin, çocuklarına verdikleri cinsel sağlık eğitiminin kapsamını ve çocuklarını soru sormaya teşvik etme ile olumlu bir şekilde ilişkili olarak saptanmıştır. Kendi ebeveynlerinden cinsel sağlık eğitimi alan ebeveynlerin, kendi çocuklarına cinsel bilgi vermede daha rahat oldukları tespit edilmiştir. Ünüvardır (2012) tarafından yapılan araştırmaya göre annelerin %63.0' ı çocukluğunda cinsel eğitim almak istediğini vurgulamıştır. Ebeveynler kendi ebeveynlerinden almak istedikleri ve eksik gördükleri cinsel bilgileri çocuklarına sunmaya çalışmaktadır (Geasler ve arkadaşları, 1995). Erik, Orak ve Bektaş (2010) tarafından yapılan araştırmada ortaya çıkan sonuca göre annelerin kendi annelerinden aldıkları bilgileri faydalı bulma oranlarıyla kendi çocuklarına cinsel bilgi verme oranları arasında doğru orantı olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada ortaya çıkan sonuca göre aslında annelerin kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dili şu an kendi çocuklarına uyguladıkları cinsel iletişim dilinden daha düşüktür ancak annelerin annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dilinde artışın olması, çocuklarına karşı cinsel iletişimde süreci yönetme becerisinde diğer becerilerinden daha iyi sonuçlar almalarına sebep olduğu düşünülmektedir.

Annelerin çocuklarıyla cinsel iletişim dili ve kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dilini detaylı olarak incelemeyi hedefleyen bu araştırmada, lisans veya lisansüstü öğrenime sahip annelerin ($\bar{X}=85.2945$) lise mezunu annelere ($\bar{X}=81.7620$) göre cinsel iletişim dilinde artış olduğu saptanmıştır. Buna paralel olarak lisans veya üstü öğrenime sahip annelerin ($\bar{X}=13.4847$) ve ön lisans öğrenimine sahip annelerin ($\bar{X}=12.4286$), lise mezunu annelere ($\bar{X}=10.7966$) göre cinsel iletişimde kaygılarının daha az olduğu saptanmıştır (Bkz. Tablo. 4.3.). Artan, Ceylan ve Adıbatmaz (2020) tarafından yapılan araştırmada, ebeveynler için cinsel iletişim ölçeği geliştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 15 yaşından küçük en az bir çocuğa sahip toplam 186 anne ve baba oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucuna göre yüksek öğrenime sahip ebeveynlerin, ilk ve orta okul öğrenimine sahip ebeveynlere göre cinsel iletişim bakımından süreci yönetmelerinin daha olumlu düzeyde olduğu saptanmıştır. Kaygı boyutunda ise tam tersi olarak yüksek öğrenime sahip ebeveynlerin, ilk ve orta okul öğrenimine sahip ebeveynlere göre daha kaygılı oldukları gözlemlenmiştir. Artan ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan araştırmaya hem annelerin hem de babaların katılmasının kaygı boyutunun bu araştırmaya göre farklı sonuçlanmasına sebep olabileceği düşünülmektedir. Opara, Eke and Akani (2010) tarafından yapılan araştırmada annelerin çocuklarına yönelik cinsel eğitim algısı incelenmiştir. Araştırma sonucunda, yükseköğretim mezunu annelerin yaklaşık % 68' i cinsel eğitim hakkında iyi bilgiye sahip olduğunu belirtmiş ve öğrenim düzeyi düştükçe bu oranın azaldığı saptanmıştır. Bu çalışmada da yüksek öğrenim düzeyine sahip annelerin çocuk gelişimi bilgilerinin daha çok olduğu düşünülmüş ve annelerin cinsel eğitimin içeriğini daha iyi bilmeleri, cinsel gelişim hakkında daha çok bilgilerinin olması çocuklarıyla cinsel iletişim dilini daha sağlıklı kurmaları ve cinsel iletişim dili kurarken bilgilerine de daha çok güvenerek daha az kaygılandıkları düşünülebilir. Annelerin cinsel iletişim dilinin öğrenim düzeyi arttıkça yükselmesi sonucunda cinsel iletişim konusunda kaygılarının azaldığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan 257 annenin verileri incelendiğinde anne yaşının çocuğuyla cinsel iletişim dilinde önemli bir etken olduğu keşfedilmiştir. 36-45 yaş arası annelerin ($\bar{X}=18.7087$), 26-35 yaş arasında olan annelere ($\bar{X}=17.6698$) göre beden dilini daha iyi kullandıkları tespit edilmiştir. Kaygı boyutunda ise 26-35 yaş

arası annelerin ($\bar{X}=13.3491$), 36-45 yaş arasındaki annelere ($\bar{X}=12.2835$) göre daha az kaygılandığı saptanmıştır (Bkz. Tablo. 4.2.). Olakunbi ve Akintomide (2010) tarafından yapılan araştırmada ebeveyn çocuk cinsel iletişiminin ergen sağlığı ve gelişimi için etkileri incelenmiştir. Araştırmaya Nijerya'nın Osun Eyaleti'ndeki 576 ergenin ebeveyni dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre genç ebeveynlerin yaşlı ebeveynlere göre çocuklarıyla daha çok cinsel iletişim kurdukları tespit edilmiştir. Bunun genç ebeveynlerin çocuklarıyla aynı nesile denk gelmeleriyle beraber batı kültürünün sızması ve teknolojik gelişmelere aşina olmalarının sonucu olabileceği düşünülmüştür (Olakunbi ve Akintomide, 2010). Bu araştırmada 36- 45 yaş arası annelerin beden dillerini tecrübelerinden dolayı daha iyi kullandıkları ancak daha genç annelerin iletişim ve yazılı kaynaklara daha çok ulaşmaları, merak ettikleri konuları daha hızlı cevap bulmaları çocuklarıyla cinsel konuları konuşmaya daha açık olmalarından kaynaklı daha az kaygı barındırdıkları çıkarımı yapılmıştır.

Annelerin mesleklerinin çocuklarına karşı kullandıkları cinsel iletişim dilinde etkili olduğu gözlemlenmiştir. Eğitimci olan annelerin ($\bar{X}=85.9524$) ev hanımı olan annelere ($\bar{X}=82.500$) göre daha çok cinsel iletişim kurdukları gözlemlenmiştir. Benzer şekilde eğitimci ($\bar{X}=13.6310$) ve sağlıkçı ($\bar{X}=12.9565$) meslek grubuna sahip annelerin ev hanımı olan annelere ($\bar{X}=11.19.23$) göre cinsel iletişim kurarken daha az kaygılı oldukları tespit edilmiştir (Bkz. Tablo. 4.4.). Gallegos ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan araştırmada Meksikalı ergenler ve ebeveynleri arasındaki cinsel iletişim ve bilgi incelenmiştir. Araştırma grubunu, 829 lise öğrencisi ve ebeveynleri oluşturmuştur. Daha yüksek düzeyde eğitime sahip ebeveynlerin cinsel bilgilerinin, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, HIV/AIDS bilgisinin ve genel iletişimlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda eğitimci ya da sağlıkçı olan ebeveynlerin öğrenimlerinden kaynaklı olarak daha çok cinsel sağlık bilgisine sahip olmalarının çocuklarıyla iletişimde daha özgüvenli olmalarına, daha çok cinsel iletişim kurmalarına ve daha az kaygılı olmalarına sebep olduğu çıkarımı yapılmıştır. Ayrıca eğitimci annelerin mesleğe hazırlanırken gelişim psikoloji hakkında bilgilere sahip olarak mezun olmaları sebebiyle kendi çocuklarıyla daha sağlıklı cinsel iletişim dili kurdukları çıkarımı yapılmıştır.

Buna uyumlu olarak bu araştırmaya göre annelerin çalışıp çalışmamaları cinsel iletişim dilini etkilemiştir. alışan anneler ($\bar{X}=84.9595$) alışmayan annelere ($\bar{X}=83.0714$) göre cinsel iletişime daha yatkın ve kaygıları daha az olarak tespit edilmiştir (Bkz. Tablo. 4.5.). Bu durum bu araştırmanın bulgularında ortaya çıkan eğitimci meslek grubundaki annelerin ev hanımı meslek durumundaki annelere göre daha çok cinsel iletişim kurmaları ve hem eğitimci hem de sağlıkçı meslek grubunda bulunan annelerin ev hanımı olan annelere göre kaygılarının daha az olması durumuyla paralel bir sonuç göstermiştir. Bu araştırmaya katılan annelerin meslek grupları ve çalışma durumları incelediğinde %20,2' sinin ev hanımı olduğu ve %32,7' sinin alışmıyor olduğu gözlemlenmiştir. Buradan şu an çalışmayan annelerin büyük çoğunluğunu ev hanımlarının oluşturduğu sonucu çıkarılabilir. Bu sonuca göre çalışmayan annelerin daha az cinsel iletişim kurmaları ev hanımı anneler ile uyumlu sonuç ortaya çıkarılmıştır.

Çocuğun 1-5 yaş arasında olmasının ($\bar{X}=13.3656$), 11 yaş ve üzerinde ($\bar{X}=11.9125$) olmasına göre anneleri cinsel iletişiminde daha az kaygılandırđı tespit edilmiştir (Bkz. Tablo. 4.8.). Acar ve Artan' a (2000) göre ocuk büyüdükçe daha çok soru sormaya başlar. Cinsel gelişimin önemine rağmen pek çok ebeveyn bu soruları cevaplamakta ve çocuklarıyla cinsellik hakkında konuşmakta zorlanmaktadır. Çoğu anne ve baba çocuklarıyla bu konu hakkında oldukça az konuşmaktadır (8). Çocukların cinsel içerikli sorular sorması genellikle ebeveynleri kaygılandırın bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçların çocuğun yaşının büyüdükçe sorduğu soruların artması, annenin zorlanması ve kaygı hissetmesinin doğrultusunda bir sonuç olduğu dşnlmektedir. Byers, Sears ve Weaver (2008) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre ebeveynler yaşları büyüdükçe çocuklarıyla cinsel sağlık konuları hakkında derinlemesine konuşabildiklerini dile getirmiştir. Bu sonuca ebeveynlerin büyük yaş grubu çocuklarla cinsel sağlık hakkında (regl, hiv virüsü vb.) konuşurken kendilerini daha bilgili hissetmeleri bu yüzden bu yaş grubuyla daha rahat şekilde iletişim kurmaları sebep olarak n görülebilir. Bu çalışmada annelerin cinsel iletişim dilleri her açıdan değerlendirilmiştir. Çocuğun yaşının büyümesiyle merak seviyesinin artması daha çok

soru sormaya başlaması, cinsel davranışlarında farklılıkların olmaya başlaması annelerin daha çok zorlanmalarına ve kaygılanmalarına sebep olabilir.

Pariera (2016) tarafından yapılan araştırmada ebeveyn çocuk cinsel iletişiminin önündeki engeller incelenmiştir. Araştırma grubunu, 21 yaş altı çocuklarının en az biri ile hala aynı evde bulunan ABD’de yaşayan 186 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda çocuk cinsiyetinin cinsel iletişim kurmaya engel olmadığı, cinsel iletişimle çocuğun cinsiyeti arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçla uyumlu olarak bu araştırmada da annelere sadece kız çocuk/çocuklara mı sahip olduğu yoksa hem kız hem de erkek çocuğa mı sahip olduğu sorulmuş ve çıkan sonuç cinsel iletişim dili yönünden analiz edilmiştir. Annelerin sadece kız çocuğuna/çocuklarına sahip olmaları ile hem kız hem de erkek çocuğa sahip olmaları cinsel iletişim dilinde bir fark ortaya çıkarmamıştır (Bkz. Tablo. 4.9.). Tuğrul ve Artan (2001) tarafından yapılan çocukların cinsel eğitimleriyle ilgili anne görüşlerinin incelendiği araştırmaya 2-18 yaş grubunda çocuğu olan 665 anne katılmıştır. Bu araştırma sonucunda hem kız çocuklarına (%93,5) hem de erkek çocuklarına (%86,2) cinsel bilginin yüksek oranda anneleri tarafından verildiği görülmüştür. Toplumumuzda annelere göre babaların cinsel iletişim konusunda çocuklarıyla iletişime geçmesinin daha ayıp ve utanılacak bir durum olarak görülmesinden kaynaklı olarak çocuğun cinsiyeti fark etmeksizin cinsel iletişim kuran ebeveyninin anne olduğu bu yüzden de sadece kız çocuğa/çocuklara sahip olmak ile hem kız hem de erkek çocuğa sahip olmanın annenin cinsel iletişim dilini etkilemediği çıkarımı yapılmıştır.

Çocuk cinsiyetinin annenin cinsel iletişim dilini etkilemediği belirlenen bu araştırma sonucuna göre annelerin sahip oldukları çocuk sayılarının cinsel iletişim dilini etkilediği saptanmıştır. 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan annelerin ($\bar{X}=19.0909$) 2 çocuğa sahip olan annelere ($\bar{X}=17.9357$) göre cinsel iletişimde beden dilini daha iyi kullandıkları ancak tam tersi olarak tek çocuğa sahip olan annelerin ($\bar{X}=13.3158$), 2 çocuğa sahip olan annelere ($\bar{X}=12.4429$) göre daha az kaygılı olduğu ve tek çocuğa sahip annelerin ($\bar{X}=85.4632$), 2 çocuğa sahip olan annelere ($\bar{X}=83.4500$) göre cinsel iletişimi daha çok kullandıkları saptanmıştır (Bkz. Tablo. 4.7.). Bu sonuca göre çocuk sayısının az olmasının annelerin daha az kaygılanmalarına ve daha çok cinsel iletişim kurmalarına yol açtığı çıkarımı yapılmıştır. 3 ve daha fazla çocuğa sahip annelerin

yaşlarının daha büyük olma olasılığı ve anne yaşına göre cinsel iletişim dili kullanma kategorisinde olduğu gibi tecrübelerinden dolayı beden dilini daha iyi kullandıkları düşünülmektedir. Ancak genel anlamda 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan annelerin genellikle yaşlarının büyük olma olasılığından dolayı cinsel iletişim kurmada zorlandıkları ve kaygılandıkları düşünülmüştür (Bkz. Tablo. 4.2.). Dereli ve Dereli (2017) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre ebeveyn- çocuk ilişkisinin çocuk sayısına göre değişmediği saptanmıştır. Ancak cinsel iletişimde çocuk sayısının çok olması ve çocukların farklı yaş gruplarına sahip olmaları sebebiyle cinsel sorularının ve cinsel davranışlarının farklılık göstermesinden dolayı annelerin çocuk sayısı arttıkça cinsel iletişim kurmakta zorlandığı düşünülmektedir.

Ebeveynlerin kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dilini ve kendi çocuklarıyla cinsel iletişim dilini detaylı olarak inceleyen bu araştırmada annelerin 15 yaşına kadar yaşadığı yerlerin hem kendi annelerinde algıladıkları hem de kendi çocuklarına uyguladıkları cinsel iletişim dilini etkilediği tespit edilmiştir. 15 yaşına kadar şehirde büyüyen anneler ($\bar{X}=10.2284$), 15 yaşına kadar kasabada büyüyen annelere ($\bar{X}=8.6061$) göre kendi annelerinin cinsel iletişimde daha az kaygılı olduklarını vurgulanmıştır. Buna paralel olarak 15 yaşına kadar şehirde büyüyen anneler ($\bar{X}=84.6954$), 15 yaşına kadar köyde büyüyen annelere ($\bar{X}=81.5185$) göre çocuklarıyla daha çok cinsel iletişim kurduklarını dile getirmiştir (Bkz. Tablo. 4.11.). Erik, Orak ve Bektaş (2010) tarafından yapılan araştırma sonucu da bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir. İl ve ilçede yaşayan annelerin, köyde yaşayan annelere göre kız çocuklarına, adet olmadan önce adete ilişkin bilgi verme oranının daha yüksek olduğunu saptanmıştır. Bu durumun köyde yaşayan annelerin geleneksel tutumu sürdürmede daha katı olmalarıyla bağlantılı olabileceği düşünülmüştür. Aynı zamanda 15 yaşına kadar şehirde yaşayan annelerin kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dilinde kaygılılarının az olması durumunun sonucu olarak şu an çocuklarıyla daha iyi cinsel iletişim kurmaları arasında bağlantı olabileceği çıkarımı yapılmaktadır.

Annelerin annelerinin öğrenim düzeylerinin algıladıkları cinsel iletişim dilinde bir farka yol açmasa da şu an çocuklarıyla olan cinsel iletişim dilini etkilediği bulgulanmıştır. Anneleri lise mezunu olan annelerin ($\bar{X}=13.9000$), anneleri ilköğretim mezunu ($\bar{X}=12.4969$) ve okuma yazma bilmeyen anneye ($\bar{X}=11.7368$) sahip olanlara

göre şu an çocuklarıyla cinsel iletişim dili kurarken kaygılanma oranları az olarak tespit edilmiştir. Benzer şekilde anneleri lisans veya üstü mezunu ($\bar{X}=14.0500$) olan anneler, anneleri okuma yazma bilmeyen annelere ($\bar{X}=11.7368$) göre şu an kız çocuklarıyla daha az kaygılanarak cinsel iletişim kurmaktadır (Bkz. Tablo. 4.13.). Eroğlu ve Gölbaşı (2005) tarafından yapılan araştırma sonucunu göre anneler ilk cinsel bilgilerini birinci olarak arkadaşlarından daha sonra annelerinden aldıklarını dile getirmiştir. Annelerin şu an uyguladıkları cinsel iletişim dilinin kaygı boyutunda farklılık sonucu ortaya çıksa da annelerin kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dilinde farklılık ortaya çıkmamasının sebebi olarak geçmiş zamanlarda bu konuların konuşulmasının günümüze oranla daha zor olması ve annelerin öğrenim düzeyleri fark etmeksizin geleneksel tutuma sahip olarak çocuklarıyla cinsel içerikli konuları konuşmak istememeleri akla gelmektedir.

Annelerin cinsel iletişim dilini detaylı bir şekilde incelemeyi hedefleyen bu araştırma sonucuna göre annenin gelir durumunun çocuğuyla cinsel iletişimini ve kendi annesinde algıladığı cinsel iletişim dilini etkileyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsel iletişimin beden dilini kullanma boyutunun 10.000 TL ve üzeri kazanan annelerin ($\bar{X}=19.2121$), geliri olmayan annelere ($\bar{X}=17.5714$) göre daha aktif olduğu saptanmıştır. Aynı şekilde 5000 TL'ye kadar geliri olan ($\bar{X}=12.5833$) ve 5000 ile 10000 TL arasında geliri olan anneler ($\bar{X}=13.4545$), geliri olmayan annelere ($\bar{X}=11.0952$) göre daha az kaygılıdır. Bunlara paralel bir şekilde de 5000 ile 10000 TL arasında kazanan anneler ($\bar{X}=85.0364$) ile 10000 TL ve üzeri kazanan anneler ($\bar{X}=85.9697$), geliri olmayan annelere ($\bar{X}=81.5238$) göre daha çok cinsel iletişim dili kurmaktadır (Bkz. Tablo. 4.6.). Annelerin gelir durumlarına göre cinsel iletişim dilinde farklılık olması eğitim ya da sağlıkçı olan annelerin cinsel iletişim dilini daha çok kullanmaları ile örtüşmektedir. Ev hanımı annelerin kaygılarının çok yüksek çıkması ve çocuklarıyla cinsel iletişimi daha az kurmaları ile geliri olmayan annelerin beden dili kullanmada zorlanmaları, kaygılarının yüksek olması ve daha az cinsel iletişim kurmaları araştırmanın sonuçların benzer birbirine uygunluk gösterdiğini düşündürmektedir. Gelir durumu yüksek annelerin ulaşabilecekleri kaynak sayısının daha çok olmasından kaynaklı cinsel gelişim ve cinsel eğitim hakkında daha çok bilgiye sahip olmaları ve gelir durumlarından dolayı çocuklarıyla alakalı merak

ettikleri bir konu hakkında daha rahat bir şekilde uzman desteği almaları çocuklarıyla daha sağlıklı cinsel iletişim dili kurmalarına sebep olarak düşünölmektedir.

Annelerin şu anki gelir durumlarının annelerinde algıladıkları cinsel iletişim tutumunda farklılığa yol açtığı saptanmıştır. 5000 TL'ye kadar geliri olan annelerin ($\bar{X}=13.1528$), 5000 ile 10000 TL kazanan anneler ($\bar{X}=12.364$) ile 10.000 TL ve üzeri kazanan annelere ($\bar{X}=9.9697$) göre daha iyi beden dili kullandıkları ve 5000 TL'ye kadar geliri olan annelerin ($\bar{X}=18.5139$), 10000 TL ve üzeri kazanan annelere ($\bar{X}=14.8182$) göre süreci yönetme konusunda daha iyi oldukları saptanmıştır (Bkz. Tablo. 4.6.). şu an kazanılan gelir durumunun annelerin öğrenim düzeyleri ve meslekleriyle paralel olduğu ve bu durumda yüksek gelir durumuna sahip annelerin kendi annelerini cinsel iletişim konusunda daha detaylı ve yeterli değerlendirebildikleri için annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dilinde süreci yönetme ve beden dili kullanımında yetersiz olduklarını düşünme durumunun ortaya çıkmış olması çıkarımı yapılmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı doğumdan önce başlayan ve çocuğun gelişimin bir parçası olan cinsel gelişim hakkında annelerin çocuklarıyla kurdukları cinsel iletişim dili ve kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dili arasında bir ilişki olup olmadığının incelenmesidir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar şu şekildedir; araştırma grubunda yer alan 257 annenin verdikleri cevapların analizine göre araştırmaya katılan annelerin yaşlarına, öğrenim düzeylerine, meslek durumlarına, çalışma durumlarına, çocuk sayılarına ve annelerin annelerinin öğrenim düzeylerine göre annelerin kız çocuklarıyla kurdukları cinsel iletişim dili farklılık göstermektedir. Annelerin 15 yaşına kadar yaşadıkları yerlere ve annelerin şu anki gelir durumlarına göre ise hem kız çocuklarına uyguladıkları cinsel iletişim dili farklılık gösterirken hem de annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dili farklılık göstermiştir.

Çalışan, meslek durumu eğitimci olan, yüksek öğrenimli olan, gelir durumu yüksek olan, tek çocuğu olan, 15 yaşına kadar şehirde yaşayan ve annesi yüksek öğrenim düzeyine sahip olan annelerin çocuklarıyla cinsel iletişim kullanmada daha etkin oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir durumu düşük olan ve 15 yaşına kadar şehirde yaşayan annelerin ise kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dilinin daha sağlıklı olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Annelerin kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişimde içerik, süreci yönetme ve genelde bir artışın olmasının, kendi çocuklarıyla olan cinsel iletişim dilinde süreci yönetmede pozitif bir artışın olmasına sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre annelerin kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dilinin düşük olduğu ancak şu an kendi kız çocuklarına uyguladıkları cinsel iletişim dilinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda eski kuşaklarda tabu olarak algılanan çocukla cinsel iletişim kurma durumunun

günümüzde değişmeye başladığı ve artık normalleşerek anneler tarafından kabul edilebilir bir iletişim türü sonucu ortaya çıkmaktadır.

Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, aşağıda yer verilen önerilerin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir;

Milli Eğitim Bakanlığı;

- Günümüz annelerinin tabulardan sıyrılarak cinsel iletişim kurmaya daha yakın olmaları nedeniyle çocuklarına doğru ve yeterli bilgi aktarmaları için milli eğitim kurumları bünyesinde yetkili olan uzmanlar tarafından okullarda ya da halk eğitim merkezlerinde daha fazla eğitim verilmelidir.
- Milli eğitim kurumlarının da bu konuda gerekli girişimleri yapmaları, toplumun yükselmesi ve sağlıklı nesillerin oluşması için oldukça elzemdir.
- Annelerin çocuklarının yaşları büyüdükçe cinsel iletişim kurmada zorlanmaları ve kaygılarının arttığı bulgusuna göre ergen annelerine, çocuklarının cinsel gelişimleri ve ergenlerle cinsel iletişim hakkında bağlı oldukları okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlar tarafından farkındalık eğitimleri verilmelidir.
- Köyde yaşayan annelerin çocuklarıyla cinsel gelişim kurarken zorlandıkları ve kaygılandıkları sonucundan yola çıkarak köyde öğretmenlik yapan kişiler annelere cinsel gelişim hakkında farkındalık eğitimleri vermelidir.

Sağlık Bakanlığı;

- Cinsel iletişim kurarken annelerin kaygılanmalarının sebeplerinden biri olan bilgi eksikliğinin ya da yanlış bilgi verebilirim korkusunun aşılması için düzenli olarak çocuğun yaşına uygun olacak şekilde koruyucu ve önleyici çalışan birinci sağlık hizmeti basamağına bağlı kuruluşlarda çocuk gelişimci tarafından her aile için özel planlanan cinsel gelişim bilgileri verilmelidir.

- Köyde büyüyen annelerin cinsel iletişim kurarken daha çok zorlandıkları bulgusundan yola çıkarak birinci sağlık basamağında görev alan psikososyal destek personeli tarafından köyde ya da kasabada yaşayan annelere ulaşılarak cinsel gelişim hakkında farkındalık eğitimleri verilmelidir.
- Birinci sağlık hizmeti basamağı olan Sağlık Hayat Merkezlerinde bulunan Çocuk Gelişimci tarafından tüm ebeveynleri kapsayacak şekilde düzenli olarak cinsel gelişim hakkında halk eğitimi verilmelidir.
- Sağlık Bakanlığının, sağlık kuruluşlarında çalışan kişilere düzenli olarak verdiği çocukluk döneminde cinsel istismar eğitimlerinin içeriğine ek olarak cinsel gelişim konusu da dahil edilmelidir.
- Annelerin kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dilinin düşük olmasına rağmen kendilerinin uyguladıkları cinsel iletişim dilinin daha yüksek olması bu konunun tabu olmaktan çıkmasına yönelik atılan bir adımdır bundan dolayı annelere bu konuda sorumluluğu olan çocuk gelişimci, psikolog ve çocuk psikiyatrist gibi çocuğa dokunan bütün meslek elemanları tarafından farkındalık yaratacak daha çok bilgi verilmelidir.
- Annelerin cinsel iletişim kurarken zorlandıkları alanların belirlenmesi ve giderilmesi sağlıklı nesillerin gelişmesi için üzerinde durulması gereken bir konudur. Böylece geleceğin anne ve babaları olacak çocukların yeterli ve yararlı bilgiye ebeveynleri sayesinde ulaşmaları ile ileride toplumda daha az cinsel sorun olmasını sağlayacaktır. Bu konuda hem milli eğitim kurumlarının hem de sağlık kurumlarının düzenleyeceği farkındalık eğitimleri ile ebeveynlerin zorlandıkları alanları belirlemelerine yardımcı olunmalıdır.
- Bu alanda önemli rolü ve sorumluluğu olan çocuk gelişimcilerin cinsel eğitim, cinsel iletişim dili, anne-baba bilgilendirmeleri ve çocuklarıyla etkili iletişim kurmaları için ebeveynlere danışmanlık vermeleri yeni nesiller için önemli katkılar sağlayacaktır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı;

- Çalışmayan annelerin çocuklarıyla cinsel iletişimde daha çok zorlandıkları ve kaygılarının daha yüksek olduğu sonucuna göre her ilde olan aile ve sosyal hizmetler kurumu çalışanları tarafından risk haritası oluşturulmalı ve çalışmayan annelerin yoğun olduğu bölgeler tespit edilerek meslek elemanları tarafından cinsel gelişim eğitimleri verilmelidir.

Medya ve Basın;

- Ebeveynlerin zorlandığı zamanlarda doğru ve yeterli bilgiye ulaşmak için hangi sağlık ve eğitim kuruluşuna başvurmaları gerektiği konusunda farkındalık oluşturulacak bilgi medya unsurları tarafından sağlanmalıdır.
- Ebeveynlerin ücretsiz bir şekilde yararlanabileceği kurumlar hakkında bilgiler medya tarafından halka sunulmalıdır.

Kültür Bakanlığı;

- Gelir durumu düşük olan annelerin cinsel iletişim dilinde daha çok zorlandıkları ve kaygılandıkları bulgusuna dayanarak, kültür ve sağlık bakanlığının ortak bir şekilde geliştireceği çocukluk dönemi cinsel gelişimi hakkında farkındalık bilgilerinin olduğu ücretsiz kitaplar gerekli kurumlarca dağıtılmalıdır.

Araştırmacılar;

- Cinsel eğitim ve çocukla cinsel iletişim kurmaya yönelik araştırmalara daha çok annelerin dahil edilmesi, babaları bu durumun dışında bıraktığı için araştırmacılar tarafından babaları da dahil edecek araştırmaların yapılması alanyazındaki eksikliği gidermesi için önem arz etmektedir.

7. KAYNAKLAR

1. Çağdaş, A. ve Arı, R. Anne-Çocuk İletişim Dili Eğitimi'nin 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Gelişimine Olan Etkiler. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 1999; (5), 391-407.
2. Ganji, J., Emamian, M. H., Maasoumi, R., Keramat, A. ve Khoei, E. M. The Existing Approaches to Sexuality Education Targeting Children: A Review Article. *Iranian Journal of Public Health*. 2017; 46(7), 890.
3. Saint-Pierre, F., Viau, F.M. Çocuğum Neler Yaşıyor? Bebeklikten Ergenliğe Cinsel Gelişim. Çelikyapı, E.G. Editör. İstanbul: Tara Kitap; 2015.
4. Eroğlu, K. ve Gölbaşı, Z. Cinsel Eğitimde Ebeveynlerin Yeri: Ne Yapıyorlar, Ne Yaşıyorlar?. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2005; 8(2), 12-21.
5. Akın, B., Ege, E., Arıkan, Ç., Bursa, D. ve Demirören, N. Anneler ve Adolesan Çocukları Arasında Cinsellik Konusunda İletişim: Annelerin Bakış Açısı. *Turkish Journal of Research & Development in Nursing*. 2010; 12(2).
6. Tuğrul, B., ve Artan, İ. Çocukların Cinsel Eğitimi ile İlgili Anne Görüşlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2001; 20(20).
7. Tuzcuoğlu, N. ve Tuzcuoğlu, S. Çocuğum Cinsel Eğitiminde Ailelerin Karşılaştıkları Güçlükler. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 1996; 8(251- 262).
8. Diiorio, C., Pluhar, E. ve Belcher, L. Parent-Child Communication About Sexuality: A Review of The Literature From 1980–2002. *Journal of HIV/AIDS Prevention & Education for Adolescents & Children*. 2003; 5(3-4), 7-32.
9. TDK (Internet). 2021 (Erişim tarihi 19 Ekim 2021). Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
10. Dökmen, Z. Y. Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar. 2. Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi; 2010.
11. Alkan Ersoy, Ö. Cinsel Gelişim Teorileri. Artan, İ. editör. Cinsel Gelişim ve Eğitimi. Ankara: Hedef Yayıncılık; 2018.
12. Freud, S. Cinsiyet Üzerine. Öneş, A.A. Editör. İstanbul: Say Yayınları; 1993.
13. Artan, İ. Cinsel Gelişim ve Eğitim. Baysal Metin, N. Editör. Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi. 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2021.
14. SİECUS (Internet). 2021 (Erişim Tarihi: 30 Ekim 2021). Erişim adresi: <https://siecus.org/sex-ed-in-kindergarten-yeah-right-or-yeah-right/>
15. Santrock, J. W. Adolescence. Ergenlik. Siyez D.M, Editör. 14.Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2014.
16. Saranlı, G. Cinsel Gelişim Teorileri. Artan, İ. editör. Cinsel Gelişim ve Eğitimi. Ankara: Hedef Yayıncılık; 2018.
17. Gürbüz, S. (2018) Ergenlik Dönemindeki Zihin Yetersizliği Olan Çocukların Cinsel Gelişim Özellikleri Ölçeğinin Geliştirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi; 2018.
18. Erdoğan, S. Cinsel Gelişim Aral, N. ve Baran, G. editörler. Çocuk Gelişimi. İstanbul: Ya-pa Yayınları; 2011.
19. Bee, H. L. ve Boyd, D. R. Çocuk Gelişim Psikolojisi. Gündüz O, Editör. İstanbul: Kaknüs Yayınları; 2009.
20. Santrock, J. W. Yaşam boyu gelişim: Gelişim Psikolojisi. Yüksel, G. Editör. 13. Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık; 2011.

21. Yavuzer, H. Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi. 41. Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi; 2017.
22. Deutsch, H., Krauss R.M. Psikoseksüel Gelişim Evreleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 1986; 19(1), 225-237.
23. Stevenson, D.B. (2001). Freud's Psychosexual Stages Of Developmant. www.victorianweb.org/science/freud/delvelop.html
24. Esencan, T. Y. ve Rathfisch, G. Psikoseksüel Gelişim Kuramının Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği Alanına Yansımaları. Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi. 2017; 3(2), 68-82.
25. Elkatawneh, H. (2013). Freud's Psycho-Sexsüel Stages of Development. Available at SSRN 236415
26. Ehrmann, E. Sodomasochism According to Freud's Psychosexual Stages of Development Theory. Culture, Society and Praxis. 2005; 4(1), 8.
27. Özşahin, S. Bir Freud Masalı: Çocuk Masumluluğu. Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi. 2019; 3(6), 129-137.
28. Ferenczi, S. Yetişkinler ve Çocuklar Arasında Dil Karışıklığı: Tutkunun ve sevecenliğin dili. Yüz Yılın Psikanalizi (s.109-117) içinde. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; 2017.
29. Bayrakçı, M. Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. 2007; (14).
30. Kulaksızoğlu, A. Ergenin Temel Gelişim Özellikleri. Türkyılmaz Catic, N. Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları. İstanbul: Timaş; 2011.
31. Freud, A. Ben ve Savunma Mekanizmaları. Erim, Y. Editör. 2.Baskı. İstanbul: Metis Yayınları; 2011.
32. Özgün, Y.S. 60-72 Aylık Çocuklara Yönelik Hazırlanan Cinsellik Eğitimi Programının Çocuklarının Cinsel Gelişimine Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin: Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2017.
33. Arslan, E. ve Arı, R. Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlama, Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2008; (19), 53-60.
34. Derman, O. Ergenlerde Psikososyal Gelişim. Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi. 2008; 63(1), 19-21.
35. Syed, M., ve McLean, K. C. Erikson's Theory Of Psychosocial Development. Braaten, E. editör. The SAGE Encyclopedia of Intellectual and Developmental Disorders. SAGE Publications, Inc; 2018.
36. Elkind, D. Erik Erikson: İnsanda Gelişimin Sekiz Evresi. A. Ü Eğitim Fakültesi Dergisi. 1979; 12(1-4).
37. Gürses, İ., ve Kılavuz, M. Â. Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 2011; 20(2).
38. Ahioğlu- Lindberg, E. N. Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2011; 19(1), 1-10.
39. Aral, N. Bilişsel Gelişim Aral, N. ve Baran, G. editörler. Çocuk Gelişimi. İstanbul: Ya-pa Yayınları; 2011.
40. MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Bilişsel Gelişim. Ankara; 2014.
41. Eliküçük, A. Anne-babalara Uygulanacak Cinsel Gelişim Eğitiminin 6 yaş Çocukları Bulunan Ebeveynlerin Bilgi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. (Yüksel Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi; 2011.

42. MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Cinsel Gelişim. Ankara; 2013.
43. İnci Kuzu, Ç. Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Cinsiyet Önyargıları ile Oyuncak Seçimi ve Ebeveynlerin Buna Etkisi. *Journal of International Social Research*. 2015; 8(39).
44. Ventress, K. A Cognitive Developmental Study Of Children's Sex-role Development (Master's thesis), Cape Town: University of Cape Town; 1975.
45. Dökmen, Z. Y. Toplumsal cinsiyet, İstanbul: Sistem Yayıncılık; 2004.
46. Bem, S. Androgyny and Gender Schema Theory: A Conceptual and Empirical Integration. *Nebraska Symposium on Motivation*. 1984; 180–226.
47. Bandura, A. Influence of Models' Reinforcement Contingencies on the Acquisition of Imitative Responses. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1965; 1(6), 589.
48. Bandura, A. Self- Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review*. 1977; 84(2), 191. C.
49. Nabavi, R. T. Bandura's Social Learning Theory & Social Cognitive Learning Theory. *Theory of Developmental Psychology*. 2012; 1-24.
50. Aydoğdu, F. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Gelişimi ve Cinsel Eğitim. Aynal. Ö, Ş. Editör. *Çocuk Gelişimi 1-2 (2. Kitap)*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık; 2017.
51. DeLamater, J. ve Friedrich, W. N. Human Sexual Development. *Journal of Sex Research*. 2002; 39(1), 10-14.
52. Özkızıklı, S. ve Okutan, Ş.N. (2018). Bebeklik ve Okul Öncesi Dönemde Cinsel Gelişim ve Eğitim. Artan, İ. Editör. *Cinsel Gelişim ve Eğitimi*. Ankara: Hedef Yayıncılık; 2018.
53. Graaf, H. ve Rademakers, J. Sexual Development of Prepubertal Children. *Journal of Psychology & Human Sexuality*. 2006; 18(1), 1–21.
54. Çalışandemir, F., Bencik, S., ve Artan, İ. Çocukların Cinsel Eğitimi: Geçmişten Günümüze Bir Bakış. *Eğitim ve Bilim*. 2010; 33(150).
55. İnanç, B. Y., ve Yerlikaya, E. E. *Kişilik Kuramları*. 6. Baskı, Ankara: Pegem Akademi; 2012.
56. Dalzell, H. *Human Sexuality: Sexuality Across the Lifespan Childhood and Adolescence*. 2017. (www.CE4less.com)
57. Gil, E. (1993). Age-Appropriate Sex Play Versus Problematic Sexual Behaviors. In E. Gil & T. Cavanagh-Johnson, (Eds). *Sexualized children*. New York: Launch Press.
58. Günçe, G. Cinsel Eğitim. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 1978; 3(15).
59. Thome, B. *Gender Play: Girls and Boys In School*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press. 1993.
60. Oral, T. *Kişilik Gelişimi*. Arslan, E. editör. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. 2. Baskı. Ankara: Eğiten Kitap; 2016.
61. Bayhan, P. *Cinsel Gelişim ve Eğitim*. Baysal Metin, N. editör. *Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi*. 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2021.
62. Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E. ve Öngel, K. Ergenlik Dönemi: Fiziksel Büyüme, Psikolojik ve Sosyal Gelişim Süreci. *Turkish Family Physician*. 2012; 3(2), 10-16.

63. Kar, S. K., Choudhury, A., ve Singh, A. P. Understanding Normal Development Of Adolescent Sexuality: A Bumpy Ride. *Journal Of Human Reproductive Sciences*. 2015; 8(2), 70.
64. Koç, M. Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2004; 1(17), 231-238.
65. Ercan, H. ve Çok, F. Ergenlik Döneminde Cinsel Gelişim. Artan, İ. editör. *Cinsel Gelişim ve Eğitimi*. Ankara: Hedef Yayıncılık; 2018.
66. Christie, D., ve Viner, R. Adolescent Development. *Bmj*. 2005; 330(7486), 301-304.
67. Acer, D., ve Artan, İ. Üç ve Dört Yaş Grubu Çocukların Annelerine Yönelmiş Oldukları Cinsellikle İlgili Sorular ve Annelerin Verdikleri Cevapların İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2000; (13).
68. Güzelyurt, T. Okul Öncesi Dönemde Cinsel Eğitim ve İstismar: Çocuk Kitaplarına Yönelik Bir İnceleme. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*. 2020; 4(1), 54-69.
69. Dereobalı, N., Karadağ, S. Ç., ve Sönmez, S. Okulöncesi Eğitim Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı İhmali Şiddet ve Eğitimcilerin Rolü Konusundaki Görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*. 2013; 14(1), 50-66.
70. Bacıoğlu, S. D., ve Tezel, D. Ebeveynlerin Çocuklarıyla Cinsellik Hakkında Konuşma Stratejileri ve Öz-Yeterlikleri. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*. 2020; 37(2), 37-57.
71. Sevinç, M. Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları; 2009. Bölüm 1, Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyunun Yeri; syf. 11-25 Bölüm 2, Oyunun Tanımı ve Özellikleri; syf. 25-25.
72. Önder, Ö. Okul Öncesi Dönemde Görülen Cinsel Davranışlar. Artan, İ. editör. *Cinsel Gelişim ve Eğitimi*. Ankara: Hedef Yayıncılık; 2018.
73. Wurtele, S. K., & Kenny, M. C. Normative Sexuality Development İn Childhood: Implications For Developmental Guidance and Prevention Of Childhood Sexual Abuse. *Counseling and Human Development*. 2011; 43(9), 1-24.
74. Lamb, S., & Coakley, M. "Normal" Childhood Sexual Play and Games: Differentiating Play From Abuse. *Child Abuse & Neglect*. 1993; 17(4), 515-526.
75. Leung, A. K. ve Robson, L. M. Childhood Masturbation. *Clinical Pediatrics*. 1993; 32(4), 238-241.
76. Gibney, H. A. Masturbation: An invitation For an Interpersonal Relationship. *Perspectives in Psychiatric Care* 1972; 10(3), 128-134.
77. Sarı, S. A. ve Çiçek, A. U. Çocukluk Çağı Masturbasyonu Tanılı Olguların Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*. 2020; 14(6), 500-506.
78. Yeşilay, T. ve Altun, S. A. Early Childhood Teachers' Coping Strategies For Children With Masturbation Behavior. *Elementary Education Online*. 2009; 8(2), 593-604.
79. Işık, M. Kitle İletişim Teorilerine Giriş. 4. Baskı. Konya: Eğitim Yayınevi; 2012.
80. Sezer, N. Etkili İletişim Becerileri. İletişim Kavramı ve Süreci. İstanbul: İstanbul Üniversitesi; 2020.

81. Koçyiğit, M. Etkili İletişim ve Duygusal Zeka. Konya: Eğitim Yayınevi; 2016.
82. Whirter, J.J ve Acar, N.V. Çocukla İletişim: Öğretme, Destekleme ve Çocuk Yetiştirme Sanatı. Ankara: Növe Yayınları; 1984.
83. Üstün, B. Çünkü İletişim ÇokŞeyi Değiştirir!. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2005; 8(2), 88-94.
84. Robertson, A.K. Etkili Dinleme. İstanbul: Hayat Yayınları; 2002.
85. Şahin, S. ve Aral, N. Aile İçi İletişim. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi. 2012; 1(3), 55-66.
86. Haktan, D. Cinsel Gelişim ve Eğitim. Baysal Metin, N. Editör. Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi. 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2021.
87. Becerikli, S. (2013). Kuşaklararası İletişim Farklılığı: Bilim Teknoloji ve Yenilik Haberleri Üzerinde Bir Odak Grup Çalışması. Selçuk İletişim, 8(1), 5-18.
88. Güngör, E., (1998). Değerler Psikolojisi. 2. Baskı. İstanbul: Ötüken Yayınları; 1993.
89. Canatan, A. Toplumsal Değerler ve Yaşlılar. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi. 2008; 1(1), 62-71.
90. Cevizci, A. Felsefe Sözlüğü. İstanbul: Paradigma Yayınları.; 2002.
91. Güngör Baran, A. (2004). Türkiye'de Aile İçi İletişim ve İlişkiler Üzerine Bir Model Denemesi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), (1), 31-42.
92. Kasap, N.E. Yeni Çağın Çocukları. İstanbul: Hayykitap Yayınları; 2008.
93. Ginott, H.G. Anne Baba ve Çocuk Arasında. 16. Baskı. İstanbul: Okuyan Us Yayınevi; 2018.
94. Yalçın, H. Anne-çocuk iletişimi eğitiminin etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2013; (28), 179-194.
95. Holmes, L. G. ve Himle, M. B. Brief report: Parent-Child Sexuality Communication and Autism Spectrum Disorders. Journal Of Autism and Developmental Disorders. 2014; 44(11), 2964-2970.
96. Gallegos, E. C., Villarruel, A. M., Gómez, M. V., Onofre, D. J. ve Zhou, Y. Research brief: Sexual Communication and Knowledge Among Mexican Parents and Their Adolescent Children. *Journal of the Association of Nurses in AIDS Care*. 2007; 18(2), 28-34.
97. Olakunbi, O. O. ve Akintomide, A. G. Who Breaks the Ice in Parent-Child Sexual Communication Counselling Implications for Adolescent Health and Development. International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education. 2010; 1(2), 88-92.
98. Kavut, S. Kuşaklararası İletişim Farklılıklarının Aile İçi İletişime Etkisi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi; 2015.
99. Bulut, F., ve Gölbaşı, Z. Adolesan Kızların Cinsellikle İlgili Konularda Anneleri ile Olan İletişimlerinin Değerlendirilmesi. TAF Preventive Medicine Bulletin. 2009; 8(1).
100. Artan, İ. Ceylan, Ş ve F.B, Kurnaz Adıbatmaz. Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeği: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2020; 7(2).

101. Kline, R. B. Principles and Practice of Structural Equation Modeling. Guilford Publications; 2015.
102. Karagöz, Y. SPSS, AMOS, META Uygulamalı İstatistiksel Analizler. Ankara: Nobel Yayıncılık; 2019.
103. George, D. ve Mallery, P. IBM SPSS Statistics 23 Step by Step. 14. Baskı. Taylor & Francis; 2016.
104. Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. Using Multivariate Statistics. 5. Baskı. Pearson Education Inc; 2006.
105. Tan, Ş. (2016). SPSS ve Excel Uygulamalı Temel İstatistik-1. Ankara: Pegem Akademi; 2016.
106. De Winter, J. C. F. (2013). Using The Student's T-Test With Extremely Small Sample Sizes Practical Assesment, Research and Evaluation. 2013; 18 (10). <https://doi.org/https://doi.org/10.7275/e4r6-dj05>
107. Cohen, J. Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences. Routledge. 1988. <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9780203771587>
108. Erbil, N., Orak, E., Bektaş, A. E. Anneler Cinsel Eğitim Konusunda Ne Biliyor, Kızlarına Ne Kadar Cinsel Eğitim Veriyor? Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 2010; 7(1), 366-383.
109. Kömürcü, N., Aksayan, S. ve Yıldırım, Z. Annelerin Kız cÇocuklarının Cinsel Eğitimlerine İlişkin Tutum ve Davranışları. 2. Ulusal Hemşireler Kongresi Kitabı. 1. Baskı. İzmir; Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu. 678-694. 1990.
110. Byers, E. S., Sears, H. A., ve Weaver, A. D. Parents' Reports of Sexual Communication With Children in Kindergarten to Grade 8. Journal of Marriage and Family. 2008; 70(1), 86-96.
111. Ünüvardır, H. 3 6 Yaş Çocuğun Cinsel Eğitimi Hakkında Veli ve Öğretmenlerin Bilinçlilik ve Tutumlarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi; 2012.
112. Geasler, M. J., Dannison, L. L. ve Edlund, C. J. Sexuality education of young children: Parental concerns. Family Relations. 1995; 44, 184 – 188.
113. Opara, P. I., Eke, G. K. Ve Akani, N. A. Mothers perception of sexuality education for children. *Nigeriab Journal of Medicine*. 2010; 19(2), 168-72.
114. Pariera, K. L. Barriers and Prompts to Parent-Child Sexual Communication. Journal of Family Communication. 2016; 16(3), 277-283.
115. Dereli, E. ve Dereli, B.M. Ebeveyn-Çocuk İlişkisinin Okul Öncesi Dönem Çocukların Psikososyal Gelişimlerini Yordaması. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2017; 14(1), 227-258.

8. EKLER

EK 1. AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Sayın katılımcı,

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü'nde yüksek lisans öğrencisiyim. Prof. Dr. İsmihan Artan'ın danışmanlığında gerçekleştirilen “Ebeveynlerin Çocuklarıyla Olan Cinsel İletişim Dili ve Kendi Ebeveynlerinde Algıladıkları Cinsel İletişim Dilinin İncelenmesi” adlı çalışmanın amacı çocuk gelişimde cinsel gelişim ile ilgili konularda ebeveynlerin zorlandıkları kısımları ve cinsel iletişim dillerini ortaya koymak amacıyla bir çalışma gerçekleştiriyorum. Bu araştırma için Hacettepe Etik Komisyonundan gerekli izinler alınmıştır.

Araştırma kapsamında cevaplamanız gereken kişisel bilgi formu ve 23 maddeden oluşan “ebeveynler için cinsel iletişim ölçeği” ve 23 madden oluşan “ebeveynler için algıladıkları cinsel iletişim dili ölçeği ” bulunmaktadır. Ölçeklerde ve formda özel sorular sorulmamaktadır.

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmadan istediğiniz zaman çekilebilirsiniz. Bu durum size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Sorulara verdiğiniz cevaplar araştırmacı dışında kimseyle paylaşılmayacaktır. Araştırma sonuçları eğitim ve bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Araştırmanın tüm süreçlerinde kişisel bilgileriniz korunacaktır. Bu yüzden Gönüllü Katılım Formuna adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur.

“Ebeveynlerin Çocuklarıyla Olan Cinsel İletişim Dili ve Kendi Ebeveynlerinde Algıladıkları Cinsel İletişim Dilinin İncelenmesi” konulu çalışmaya gönüllü olarak katılıyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcının Adı- Soyadı:

İmza:

Tarih:

Araştırmacı:

Başak ÇELİK

EK 2. ETİK KOMİSYON İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 20/10/2020
Sayı: 35853172-755.02.01-
E:00001291071

9001291071

Sayı : 35853172-755.02.01
Konu : Başak ÇELİK Hk. (Etik Komisyon İznı)

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 07.09.2020 tarihli ve E-68552689-755.02.01-00001225486 sayılı yazı.

Fakülteniz Çocuk Gelişimi Bölümü Yüksek Lisans öğrencilerinden **Başak ÇELİK**'in **Prof. Dr. İsmihan Zeliha ARTAN** danışmanlığında yürüttüğü "**Ebeveynlerin Çocuklarıyla Olan Cinsel İletişim Dili ve Kendi Ebeveynlerinde Algıladıkları Cinsel İletişim Dilinin İncelenmesi**" başlıklı çalışma Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **13 Ekim 2020** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Etikin elektronik onzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden 7c1b194b-064c-4f29-b1ec-822793c37367 kodu ile erişebilirsiniz. Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta: yazimda@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Daygo Diden İLFR1

EK 3. EBEVEYNLER İÇİN CİNSEL İLETİŞİM DİLİ ÖLÇEĞİ FORMU ve UYARLAMA ÇALIŞMASI İÇİN İZİN BELGESİ

From: ISMIHAN ARTAN <
To: "başak çelik" ·
Cc:
Bcc: "İsmi Hacettepe" ·
Date: Wed, 02 Sep 2020 22:17:02 +0300
Subject: Re: Ebeveynler İçin Cinsel Gelişim Ölçeği hk.

Sayın Başak ÇELİK,

Prof. Dr. Şehnaz Ceylan ve Dr. Öğr. Üyesi Fatma B. Kurnaz Adıbatmaz ile birlikte geliştirmiş olduğumuz "Ebeveynler İçin Cinsel İletişim Ölçeğini" kullanmanız bizim için uygundur.

Tezinizde başarılar dileriz,

Prof. Dr. İsmihan ARTAN

EK 4. TURNİTİN DİJİTAL MAKBUZ

Dijital Makbuz

Bu makbuz ödevinizin Turnitin'e ulaştığını bildirmektedir. Gönderiminize dair bilgiler şöyledir:

Gönderinizin ilk sayfası aşağıda gönderilmektedir.

Gönderen: Başak Çelik
Ödev başlığı: Depo Yok 2022
Gönderi Başlığı: Başak Çelik
Dosya adı: Tez_4_S_ubat_2022.docx
Dosya boyutu: 3.42M
Sayfa sayısı: 112
Kelime sayısı: 25,905
Karakter sayısı: 169,598
Gönderim Tarihi: 21-Şub-2022 02:22ÖS (UTC+0300)
Gönderim Numarası: 1767501458

EK 5. ORJİNALLİK RAPORU

Başak Çelik			
ORJİNALLİK RAPORU			
% 11	% 11	% 2	% 5
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
BİRİNCİL KAYNAKLAR			
1	openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı		% 3
2	toad.halileksi.net İnternet Kaynağı		% 1
3	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı		% 1
4	acikerisim.pau.edu.tr İnternet Kaynağı		% 1
5	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı		<% 1
6	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı		<% 1
7	www.j-humansciences.com İnternet Kaynağı		<% 1
8	acikerisim.pau.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı		<% 1
9	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi		<% 1

EK 6. GENEL BİLGİ FORMU**Ebeveynlik rolünüz:** Anne Baba**Yaşınız:** 18-25 26-35 36-45 46-55 56 ve üstü**Eğitim Düzeyiniz:** İlköğretim Lise Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans**Mesleğiniz** (öğretmen, terzi, mühendis vb.):

..... (Lütfen mesleğinizi açıkça yazınız, yoksa YOK yazınız)

Çalışma Durumunuz: Çalışıyorum Çalışmıyorum Emekliyim**Gelir Durumunuz:** Yok 0- 2400 TL 2401 TL- 5.000 TL 5001 TL- 10.000 TL 10.001TL- 15.000 TL 15.001 TL ve üzeri**Çocuk Sayınız:** Tek çocuk 2 çocuk 3 çocuk 4

çocuk ve üzeri

4' ten daha fazla çocuğunuz varsa: (Lütfen yazınız)

Çocuklarınızın Cinsiyeti: Sadece kız çocuğum/çocuklarım var. Hem kız, hem erkek çocuğum var. Sadece erkek çocuğum/çocuklarım var.**15 Yaşına Kadar En Uzun Süre Yaşadığınız Yerleşim Yeri:** Şehir Kasaba Köy

15 yaşına kadar yaşadığınız şehrin adı:

..... (Lütfen yazınız)

Şu an Yaşadığınız Yerleşim Yeri: Şehir Kasaba Köy

Şu an yaşadığınız şehrin adı:

(Lütfen yazınız)

Şu an yaşadığınız aile tipiniz: Tek Ebeveynli Çekirdek Aile Geniş Aile

Geniş aileyseniz evde sizden başka kimler yaşıyor:

..... (Lütfen yazınız)

Buradan Sonraki Soruları Ebeveyninizi düşünerek doldurunuz (Eğer anneyseniz kendi annenizi, babaysanız kendi babanızı düşünerek cevaplayınız)**Sizinle aynı cinsiyette olan ebeveyninizle aranızdaki yaş farkı:** 18'den az (18 yaş dahil değil) 18-24 yaş arası 25-34 yaş arası 35-45 yaş arası 46 yaştan fazla**Sizinle aynı cinsiyette olan ebeveyninizin ebeveynlik durumu:** Öz Üvey**Sizinle aynı cinsiyette olan ebeveyniniz eğitim durumu:**

- Okuma- yazma bilmiyor İlköğretim Lise
 Ön Lisans Lisans ve lisansüstü

Sizinle aynı cinsiyette olan ebeveyninizin siz çocukken çalışma durumu:

- Çalışıyordu Çalışmıyordu

Ebeveyniniz mesleği (öğretmen, terzi, mühendis vb.):..... (Lütfen mesleğini açıkça yazınız, yoksa YOK yazınız)

EK 7. EBEVEYNLER İÇİN CİNSEL İLETİŞİM DİLİ ÖLÇEĞİ

Sevgili Anne ve baba,

Dört yaşındaki çocuğumuz bize nasıl doğduğunu sorabilir. Altı yaşına geldiğinde kadınların ve erkeklerin bedensel farklılıkları hakkında konuşmak isteyebilir. Ergenlik döneminde nasıl gebe kalındığını ya da kadınların âdet kanamalarını sorabilir. Çocuğunuzun bu gibi sorularını düşünerek aşağıdaki maddeleri okuyun ve sizin için uygun olan seçeneği işaretleyin. Lütfen içtenlikle yanıtlayın. Teşekkürler.

		Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Bana kısmen uygun	Bana tümüyle uygun
1	Yaşına uygun bir şekilde açıklarım.	①	②	③	④
2	Bedenine başkalarının sınırsız dokunamayacağını yaşına uygun bir dille anlatırım.	①	②	③	④
3	Yaşına uygun terimleri anlayabileceği bir şekilde kullanırım.	①	②	③	④
4	Bedeninin ona özel olduğunu çekinmeden anlatırım.	①	②	③	④
5	Konuşmaya olumlu cümlelerle başlarım (örneğin, seninle bunu konuşabiliriz).	①	②	③	④
6	Yakın aile fertleri dışındaki başka kişilerle çok yakınlaşmaması gerektiğini anlatırım.	①	②	③	④
7	İyi ve kötü dokunuş arasındaki farkı örneklerle anlayabileceği bir biçimde anlatırım.	①	②	③	④
8	Her zamanki yüz ifademle konuşurum.	①	②	③	④
9	Her zamanki konuşma hızımla açıklarım.	①	②	③	④
10	Diğer durumlarda davrandığımdan farklı davranmam.	①	②	③	④
11	Her zamanki rahatlığımla konuşurum.	①	②	③	④
12	Anlaşılır ve yaşına uygun bir dille konuşurum.	①	②	③	④
13	Kaygılı görünmemeye çalışırım.	①	②	③	④
14	Başka bir işle ilgilenmem.	①	②	③	④
15	Heyecanımı kontrol etmeye çalışırım.	①	②	③	④
16	Gereğinden fazla el kol hareketi yaparak vurgu yapmam.	①	②	③	④
17	Göz kontağı kurarak konuşurum.	①	②	③	④
18	Kaçamak yanıtlar vermem.	①	②	③	④
19	Konu hakkında bilgim yoksa, araştırıp en kısa sürede açıklarım.	①	②	③	④
20	Heyecanlı görünürüm.	①	②	③	④

21	Paniklediğim için cevaplayamam.	①	②	③	④
22	Yanıtını bilmediğim durumlarda konuyu değiştiririm.	①	②	③	④
23	Cevabımı bilsem de konuyu değiştiririm.	①	②	③	④

EK 8. EBEVEYNLER İÇİN ALGILANAN CİNSEL İLETİŞİM ÖLÇEĞİ (Anneniz için)

Dört yaşındayken ailemize kadınlar ve erkeklerin bedensel farklılıklarını sorabiliriz. Altı yaşına geldiğimizde çocuk nasıl olur diye sorular sorabiliriz. Ergenlik döneminde nasıl gebe kaldığımı ya da kadınların âdet kanamalarını sorabiliriz. Çocukken bu gibi soruları sorduğunuzu düşünerek aşağıdaki maddeleri okuyun ve sizin için uygun olan seçeneği işaretleyin. Lütfen içtenlikle yanıtlayın. Bu ölçeği ANNENİZİ düşünerek doldurunuz. Teşekkürler.

		Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Bana kısmen uygun	Bana tümüyle uygun
1	Annem yaşıma uygun bir şekilde açıklardı.	①	②	③	④
2	Annem bedenime başkalarının sınırsız dokunamayacağını yaşıma uygun bir dille anlatırdı.	①	②	③	④
3	Annem yaşıma uygun terimleri anlayabileceğim bir şekilde kullanırdı.	①	②	③	④
4	Annem bedenimin bana özel olduğunu çekinmeden anlatırdı.	①	②	③	④
5	Annem konuşmaya olumlu cümlelerle başlardı. (örneğin, seninle bunu konuşabiliriz).	①	②	③	④
6	Annem yakın aile fertleri dışındaki başka kişilerle çok yakınlaşmamam gerektiğini anlatırdı.	①	②	③	④
7	Annem iyi ve kötü dokunuş arasındaki farkı örneklerle anlayabileceğim bir biçimde anlatırdı.	①	②	③	④
8	Annem her zamanki yüz ifadesiyle konuşurdu.	①	②	③	④
9	Annem her zamanki konuşma hızıyla açıklardı.	①	②	③	④
10	Annem diğer durumlarda davrandığından farklı davranmazdı.	①	②	③	④
11	Annem her zamanki rahatlığıyla konuşurdu.	①	②	③	④
12	Annem anlaşılır ve yaşıma uygun bir dille konuşurdu.	①	②	③	④
13	Annem kaygılı görünmemeye çalışırdı.	①	②	③	④
14	Annem başka bir işle ilgilenmezdi.	①	②	③	④
15	Annem heyecanını kontrol etmeye çalışırdı.	①	②	③	④
16	Annem gereğinden fazla el kol hareketi yaparak vurgu yapmazdı.	①	②	③	④
17	Annem göz kontağı kurarak konuşurdu.	①	②	③	④
18	Annem kaçamak yanıtlar vermezdi.	①	②	③	④
19	Annemin konu hakkında bilgisi yoksa, araştırıp en kısa sürede açıklardı.	①	②	③	④

20	Annem heyecanlı görünürdü.	①	②	③	④
21	Annem paniklediği için cevaplayamazdı.	①	②	③	④
22	Annem yanıtını bilmediği durumlarda konuyu değiştirdi.	①	②	③	④
23	Annem cevabını bilse de konuyu değiştirdi.	①	②	③	④

9. ÖZGEÇMİŞ

